

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Sobota, 3. junija 1961
Štev. 22. leto XIX

**OSNOVNI PRINCIPI
DELITVE DOHODKA**
Čeprav še niso vsi izračuni
povsem gotovi, se že kažejo

V KORAK S POVEČANIMI PRAVICAMI

Minuli teden je bilo v Centralnem svetu ZSJ v Beogradu posvetovanje o delu sindikalne podružnice v novih pogojih gospodarjenja in delitve. Namen posvetovanja je bil, čim boljše in širše proučiti vlogo sindikalne podružnice in določiti njene aktualne naloge. Razen uvodnega referata, ki ga je imel Ivan Božičević, podpredsednik CS ZSJ, so prebrali svoje koreferate še predstavniki dvanajstih podružnic.

Iz referata in razprave povzemamo nekaj najzanimivejših ugotovitev, nalog in napotkov.

V sedanjih novih pogojih morajo biti sindikalne podružnice še tesneje povezane s kolektivom, s podjetjem, ker je sedaj od politike delavskega sveta in proizvajalcev v ekonomskih enotah — v največji meri odvisno ustvarjanje dohodka in napredek življenjske ravni. To je tudi izhodišče za delo in aktivnost sindikalne podružnice. Ta usmeritev mora biti zasnovana na dveh osnovnih načelih:

— prvič, vplivati na politiko delitve, da bi le-ta pravilno odražala potrebe za napredek proizvodnje in nadaljnji razvoj proizvodnih sil in da se vzporedno z rezultati v proizvodnji izboljšujejo tudi pogoji dela in pospešuje življenjska raven.

Hkrati ob tem je treba vplivati na graditev in ustvarjanje načel razdelitve dohodka po delu, tako v delitvi dohodka med ekonomskimi enotami kot tudi pri delitvi osebnih dohodkov.

— Drugič, prizadevati si je treba, da bodo aktivni vsi člani kolektiva v upravljanju. Krepi je treba družbeno zavest, da lahko vsak proizvajalec sodeluje v odločanju, da lahko svobodno pove svoje mišljenje, izreka pripombe, opozarja na slabosti, malomarnosti in razbijanje tovariških in humanih odnosov v kolektivu.

— Sindikalne organizacije morajo biti pobudniki za snovanje ekonomskih in drugih enot. Pobudniki naj bodo za prenašanje pravic upravljanja na neposredne proizvajalce.

— Nujno je, da sindikalne organizacije v podjetjih prilagode svojo organizacijsko strukturo razvoju samoupravljanja.

ZAPISEK IZ »TOVARNE DEŽNIKOV IN PLETENIN LENDAVALA«

Manj, toda boljše

Skupina delavk Tovarne dežnikov in pletenin v Lendavi, s katerimi sem se zapletel v pomenek, mi je povedala, da je njihovo podjetje z novimi gospodarskimi instrumenti dobro odrezalo. Imeli bodo več sredstev, denar pa bo porabljen za razširitev in obnovo podjetja. Brž zatem pa so se delavce pritožile, češ da njihov dosedanj način nagrajevanja ni bil dober, da so bile norme previsoke. Z letošnjim aprilom pa so uvedli nov način nagrajevanja.

Doslej so v Tovarni dežnikov in pletenin nagrajevali po enoti proizvoda. Vendar so pri tem upoštevali le količinske pokazatelje, »pozabili« pa so na kakovost izdelkov. Ugotovili so, da so si zaradi tako nepopolnega načina nagrajevanja nakopali prejšnjo škodo kot pa koristi. Delavke so res dosegle in tudi presegle norme, toda povečeval se je izmet. Niso bili redki meseci, ko je podjetje plačalo za tako imenovano režijska popravila tudi milijon in več dinarjev. Dogodilo se je celo, da je polovica mesečne proizvodnje romala v režijsko popravilo! Dobri delci krivde bi sicer lahko pripisali nesolidnim dobavam nekaterih kooperantov, toda delež, ki odpade na kolektiv in na ta sistem nagrajevanja, vendarle gre v stotisočake in milijone.

Po novem razen količinskih

Težišče dela sindikata je treba prenesti v ekonomske in druge enote. Tu naj bi sindikalna organizacija po pravilu samostojno razpolagala tudi z določenimi sredstvi, na primer za socialno pomoč članstvu, za pomoč ob letnem dopustu in podobno. Ustvarjanje takih sindikalnih organizacij bo pospešilo proces ustvarjanja ekonomskih in drugih enot s širšimi ekonomskimi in upravljaljskimi pravicami.

V posameznih gospodarskih organizacijah so že precej časa

razpravljali, ali ne kaže sedaj ob tolikšni obilici dela nastaviti plačanega sindikalnega funkcionarja, predvsem v večjih podjetjih. Tokrat je bilo zavzeto tole stališče:

Veliko bolje je namesto profesionalnega sindikalnega funkcionarja pridobiti v podružnico profesionalnega uslužbenca. To stališče je pojasnjeno s tole utemeljitvijo:

— decentralizacija podjetja se prenaša težišče dela na ekonomske enote in obrate. To pomeni veliko razbremenitev centralnih sindikalnih vodstev v podjetjih;

— postavljanje plačanih odbornikov bi slabilo kolektivno delo vodstva;

— ljudje zelo neradi zapuščajo svoje mesto v proizvodnji, ker zaostajajo v razvoju svoje strokovne usposobljenosti.

S tem seveda ni rečeno, da se v izjemnih primerih ponekod ne bi odločili za plačanega funkcionarja, posebno tedaj, kadar mora sindikalni odbornik zaradi dela sindikata pogostokrat zapuščati svoje delovno mesto. Izvršni odbori podružnic oziroma sindikalni odbori podjetij naj bi o tem, če je res potrebno, razpravljali na sestanku z vsem članstvom. O tej odločitvi naj bi razpravljali tudi z občinskimi in okrajnimi sindikalnim svetom. Osebnih dohodke in ostale stroške za funkcionarja ali uslužbenca pa naj bi dobila sindikalna podružnica naravnost pri podjetju ali prek dotacije na breme podjetja.

Ugotovljeno je tudi bilo, da v sindikalnih podružnicah še premalo skrbijo za kadrovsko mladitev in da je treba posvetiti več pozornosti izobraževanju aktivistov.

VTISI TOVARIŠA JOŽETA JOŠTA O OBČNIH ZBORIH OBSS

MARSIKAJ NAS ŽULI

Občinska predstavništva sindikatov v celjskem okraju z majhno zamudo, zato pa večidel kritično in temeljito pretresajo svoje in tuje enoletno delo. V izveščku vam posredujemo vtise predsednika okrajnega sindikalnega sveta Jožeta Jošta o poteku občnih zborov.

Kakor sem pričakoval, so bili dosednji občni zbori OBSS po tehtnosti poročili in razprave zelo različni in zato res dobro zrcalo celoletnega sindikalnega dela, ki po naših občinah ni povsod enako razgibano.

V Žalcu, Mozirju in deloma tudi v Šmarju je bilo očitno, da so politični delavci aktivni in da vsiljajo svoje delo. V razgibani razpravi so delegati obravnavali predvsem izkušnje svojih kolektivov pri novem oblikovanju osebnih dohodkov in, se razume, tudi prepreke v zvezi z decentralizacijo upravljanja in gospodarjenja. Izmenjava delovnih izkušenj pa bi prido-

bila na veljavi, če bi diskutanti nadrobneje obrazložili, kako so se lotili dela.

Vtisi iz Slovenskih Konjic in z občnih zborov v nekaterih drugih občinah so manj zadovoljivi. Pričan sem, da sindikalni ne opravljajo v redu trenutno najvažnejše naloge in ne organizirajo širših razprav po delovnih kolektivih o prednostih sprejetih smernic za nadaljnji razvoj našega gospodarskega sistema in o spremembah, ki jih bo ta razvoj povzročil. Kolikor se po podjetjih pogovarjajo o tem, temelje razgovori na finančnih pokazateljih, ne pa na družbenem delovanju izpopolnjevanja sistema.

Ta najbolji boleči problem so delegati obšli in razpravljali na primer o premajhnem odstotku članarine, ki ostane sindikalnim podružnicam, in se obregli ob sindikalne delegacije, ki po obiskih v tujih deželah ne pridejo med delavce oziroma ne čutijo potrebe, da bi jim poročali o svojih popotovanjih.

Boleče vprašanje so tudi notranji odnosi v delovnih kolektivih. Zlasti v obrtnih podjetjih. Predsednik OBSS Šmarje je na občnem zboru navedel več kričevih primerov oblastnosti upravnega vodstva. Med drugim tudi nepravilnosti v šmarsi Mehanični delavnici, zaradi katerih je prišel predsednik sindikalne podružnice večkrat intervenirat na občinski sindikalni svet. V nemajhno začudenje pa je taisti predsednik branil upravnika. »Obrambni zagovornik« je tako nespretno bral z listka, da poslušalec ni bilo treba veliko razmišljati, kdo ga je napisal.

Kritične pripombe glede odnosov v šmarskem podjetju »Mesnina« pa je poskušal zavrniti direktor podjetja, medtem ko je zraven njega sedel predsednik sindikalne

podružnice in ga ponižno poslušal.

Če se to dogaja na občnih zbora, kako je šele v podjetjih. Občinske sindikalne svete torej čaka še veliko dela v kolektivih, preden bodo delavci s pomočjo njihovih sindikalnih vodstev toliko osveščeni, da si ne bodo več dovolili kratkih pravic iz bojznosti za kruh, namesto da bi solidarno zahtevali, naj grejo iz podjetja tisti, ki jim jih kratijo.

M. K.

PROSVETNI DELAVCI IN NOVO NAGRAJEVANJE

Mimo namena

Giblivi del osebnih dohodkov je pri prosvetnih delavcih tako majhen, da ga vsaj v celjski občini, do prve delitve mnogim niso jemali resno. Pet procentov »plačec«, ki so jih tri mesece dajali v skupni sklad, so lahko pogrešili in si niso delali preglavic, kako bo ta denar razdeljen. Po pravici povedano, jih misel na »tistih nekaj fličnikov« tudi ni tako podžigala, da bi spremenili ustaljeni delovni ritem.

Temu primerno je bilo določanje meril za prizadevnost pri pouku in drugem delu z mladino ter v družbenem upravljanju svoje ustanove.

V Kompoljah, na primer, so vzeli starost za ocenjevalno merilo. Šolski upravitelj je kot najstarejši (seveda sporazumno s šolskim odborom, ki po zakonu dokončno odloča o ocenah; prvič pa se je to odločanje skovalo v vseh šolah prelevilo v priknavanje predlogom, ki so jih dali v svojem ali skupnem imenu šolski upravitelji) 4000 dinarjev, podrejeni kolega, ki mu sledi po koledarju, 3000 dinarjev, tretji dva tisočaka in najmlajši tisočak.

Na nižji osnovni šoli v Teherju so se šli resneje. Točko-

Na Goriškem v zadnjem času veliko razpravljajo o uvajanju ekonomskih enot in decentralizaciji samoupravljanja. Večina večjih gospodarskih organizacij je že pred časom uvedla ekonomske enote, vendar niso skladno s tem decentralizirali samoupravljanja. Tako so imeli vrsto enot, ki so ustvarjale sredstva, niso pa imele pravice odločati o njihovi porabi in drugem. Prav v zadnjem času pa se položaj bistveno spreminja. Osrednji delavski sveti na svojih zasedanjih razpravljajo predvsem o pristojnostih, ki

lajo o razmerah in možnostih, da bi nadalje decentralizirali samoupravljanje, medtem ko v dveh ne kaže nobenega zanimanja za svete po obratih. Ti dve organizaciji sta Sadnoličerski kombinat »Fructal« in pa Lesno obrtno podjetje Ajdovščina. Poznavalci razmer trdijo, da ima prav zadnje podjetje zelo lepe pogoje za nadaljnjo demokratizacijo samoupravljanja. Med drugim ima to podjetje svoj obrat tudi v Vipavi, ki bi bil prav lahko ekonomsko samostojen obrat z obratnim delavskim svetom.

KONEC NAČELNIH RAZPRAV O DECENTRALIZACIJI NA GORIŠKEM

Prvi uspešni primeri

naj bi jih imeli sveti v obratih. Take sestanke so imeli pred kratkim v novogoriški tovarni pohištva, kjer so formirali 13 ekonomskih enot in v tovarni cementa in salonita v Anihovem, kjer so se odločili za svete v štirih obratih. Tudi na posvetovanju v Splošnem gradbenem podjetju »Gorica« so predstavniki delavskega sveta in družbenih organizacij kolektiva zahtevali hitrejšo uveljavljanje samoupravljanja v okviru enot.

Vendar ne gre povsod gladko. Marsikje se pojavljajo ozka gledanja posameznikov in težnje, da bi gospodarili po starem, češ da so dosegali tudi tako dobre gospodarske rezultate. Tako gledanje je razkrila tudi nedavna analiza okrajnega sindikalnega sveta v 25 gospodarskih organizacijah. Le pet izmed njih je ustanovilo ali pa se pripravljalo na ustanovitve svetov po obratih v bližnji prihodnosti; v dvanajstih podjetjih razprav-

Tam, kjer so po temeljitih razpravah prešli na svete po obratih, dosegajo že prve dobre rezultate. V bovškem obratu tovarne pohištva iz Podmelca ima svet na primer pravico sprejemati in odpuščati delovno silo; prav tako je tudi v Mlinotestu v Ajdovščini, kjer se je svet nekega obrata zavzel za disciplinsko kaznovanje nekaterih na delu nediscipliniranih delavcev. V tem podjetju sveti odločajo tudi o nagrajevanju delavcev. V enem izmed obratov tovarne usnja v Mirnu je neka ekonomska enota poslovala en mesec z izgubo. Izposodila si je denar za osebne dohodke pri drugi enoti. Naslednji mesec tega ni bilo več treba. Delavci so sami ugotovili vzrok nerentabilnega poslovanja in ga znali tudi odpraviti. Povečanje prizadevnosti in štednje opazajo tudi v obratih Splošnega kmetijskega gospodarstva Gorica in Kmetijskega zavoda v Renčah.

L. K.

UTRINKI Z OBČINSKE SINDIKALNE KONFERENCE V IZOLI

Obračun novega s starim

Preživelih stališč, ki so se vgnezdila predvsem v manjših podjetjih, tudi v Izoli ne manjka. To je postalo očitno posebno v sedanjem obdobju nadaljnje decentralizacije upravljanja. Zato ni naključje, da vznikne dan za dnem vrsta trenj — med neposrednimi proizvajalci in njihovimi težnjami po dosledni decentralizaciji na eni strani in na drugi zagovorniki dosedanjih več ali manj formalnih oblik upravljanja, ki so jih nekatera strokovna vodstva gospodarskih organizacij krojila po svoje in so seveda po tej poti marsikdaj obšla celo sklepe delavskih svetov. Tudi marsikateri predlog ali dobronamerna kritika zaradi te ali one nepravilnosti v podjetju ponekod niso ostali brez posledic. Zato ni naključje, da so na letni sindikalni konferenci ostro obsodili taka vodstva, ki imajo povsem različna merila pri ure-

janju notranjih odnosov, saj niso redki primeri, da se znajde marsikateri delavec zaradi kakršne koli kritike pred alternativno; ali slabše delovno mesto ali slovo od podjetja.

Umestna je bila tudi kritika delegatov, da je bilo doslej težišče razprav na ekonomskih in materialnih razmerah, premalo pa so se tudi sindikati angažirali pri urejanju odnosov znotraj podjetij, organizaciji dela, tehnološkem procesu itd. Izjema je le tovarna Mehanotehnika, kjer ima 18 svetov ekonomskih enot že vrsto pristojnosti in so uspeli pritegniti domala slednjega proizvajalca k upravljanju. Zato tudi primer, ko so člani neke ekonomske enote uspeli urediti nadvse zapleteno vprašanje stroškov proizvodnje, kar upravi ni uspelo in bi lahko bilo usodno za ta oddelek, ni osamljen. Tukaj delavci tudi odločno odklanjajo dosednji

točkovni sistem, na katerem temelji delitev dohodkov. Najbolj zgovorno ilustrira to trditve tretjina pritožb, ki so jih delavci naslovili na komisijo za pritožbe.

Ni moč tudi mimo kritike, da so v Izoli s predvidenimi 7 odstotki za negospodarske investicije v tem letu še bolj zaostriili pereče vprašanje šolstva, zdravstva, komunale in podobno. Investitorji stanovanjskih objektov bodo morali nedvomno v bodoče bolj kot doslej upoštevati prigovore članov kolektivov po pravičnejši delitvi stanovanj. Brez odmeva pa ne bo smela ostati tudi težnja delavk v kombinatu Delamaris, da bi v bodoče ženske bolj upoštevale in da bi v svetih ekonomskih enot, ki jih v nekaterih oddelkih sestavljajo, skoraj izključno ženske, dobile pooblastila, ki jih imajo sedaj dejansko še vodje oddelkov. —sky

lege, v drugo malo manj delavne, v tretjo še manj delavne in v četrto učitelja, s katerim v Storah res niso zadovoljni. Šolski odbor je njegove predloge potrdil, skratka šlo je vse kakor pa maslu.

Konferenca, na kateri je objekte svojega ocenjevanja seznanil z rezultati, pa ni potekla mirno. Predvsem se je jeza vsula na učitelja, ki je tistega dne opravljala strokovni izpit in je bila zato telesno in duševno odsotna. Iz prve kategorije so jo »degradirali« v drugo. Učiteljica, ki jo je upravitelj uvrstil v tretjo kategorijo, se mu je »maščevala« z vprašanjem, zakaj se je izvezl iz ocenjevanja. Odgovor »Ne delam v razredu, zame ocenjevanje ne pride v poštev«, ni nikogar prepričal, niso pa tega naglas vedeli, kajti šolski upravitelj ni opravljal strokovnega izpita...

S kategorizacijo večina ni bila zadovoljna, pa na konferenci tega niso povedali. Namesto da bi zahtevali, naj se ocenjevanje razveljavi, dokler komisija ne sestavi pravičnejših meril in pravičnejših predlogov za ocene, so spravili kuverte z denarjem in začeli kuhati jezo na vse, ki so se jim zdeli predobro ocenjeni. Nerazsodno so zvrnili krivdo na tiste, ki prav tako niso sodelovali pri »kategorizaciji« kakor oni, oziroma prav tako kot oni niso storili ničesar, da bi bilo ocenjevanje objektivno.

Najzanimiveje pa je, da jeze ne kuhajo zaradi večjega ali manjšega denarnega deleža, ampak zaradi večjega ali manjšega ugleda in časti, ki sta povezana z njim.

Te ugotovitve ne kaže prezreti. Odkrili so namreč komponento stimuliranja, ki bo igrala v javnih službah pri razdeljevanju gibljivega dela osebnih dohodkov pomembno vlogo. Se posebno pri prosvetnih delavcih.

Če s tega aspekta ocenimo vse tri delitve »tistih fličnikov«, je štorska klub vsem nepravilnostim najboljše zagotovilo, da bodo tam nagrajevanje uredili in si skozi odmerjanje denarnega priznanja zagotovili, da njihova čast in ugled ne bo sta prizadeta. Verjetno bo to prizadevanje prineslo še drugo dobro stvar, plemenito medsebojno tekmovanje za boljše učne in vzgojne rezultate. Upravnilovka pa to oboje izključuje.

M. K.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

VINKO TRINKAUS

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIC SONJA, MAVER MILAN, VOLJC JANEZ. TEHNIČNI UREDNIK JANEZ SUSTER

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313-VI. telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-19-1-83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

NAJPREJ OBLIKOVANJE POTEM DELITEV OSEBNEGA DOHODKA

(Nadaljevanje s 1. str.)
veljavna, pravilo, za oblikovanje in delitev dohodka podjetja kot vsake posamezne enote posebej. Na teh so zasnovana tudi merila in osnove.

MERILA ZA OBLIKOVANJE IN »VAROVALKE«

Preobsežno je, da bi podobneje obrazložil tehniko obračuna za ustvarjanje tako imenovane mase osebnih dohodkov v podjetju in ekonomski enoti. Omenim naj le, da so se odločili za merilo enote proizvoda ekvivalentno norma uro, da so v aprilu kategorizirali delovna mesta oziroma dela in jih razvrstili v osem grup in da je pri tehniki upoštevana še tako imenovana obračunska tarifa. Na osnovi vseh teh elementov bodo vsak mesec izračunali znesek sredstev, namenjenih za osebni dohodek (niso se še dokončno odločili, kakšna naj bo udeležba v dohodku za investicije, družbeni standard in osebne dohodke), ki naj pripada posamezni ekonomski enoti. Ta znesek pa bo seveda odvisen od iztržka njihovih proizvodov, od večjih ali manjših stroškov podjetja kot celote in vsake enote posebej. Pri izračunu zneska, s katerim bo razpolagala ekonomska enota samostojno, bodo upoštevali še tako imenovane korektorne faktorje, ki naj vplivajo, da bodo zaloge materiala in polproizvodov v normalni meji, da bodo pomožne službe pravi čas dostavljale dokumentacijo proizvodnji, da bodo skrbale posamezne strokovne službe za proučevanje trga, cenejši nakup surovin, izterjevanje dolgov in podobno. Skratka, tudi obračunska tarifa, pa naj si bi bila določena s točko ali v kakršnem koli drugem izrazu, bo veljala ob zaključku meseca le toliko, kolikšnen bo dohodek podjetja kot celote in kolikšnen del sredstev si bo pridobil kolektiv ekonomske enote ob svojem gospodarjenju.

Ekonomske enote osnovne dejavnosti bodo poslej zainteresirane izdelati čimveč proizvodov ob čimmanjših stroških. (20 odstotkov od zneska direktnih in splošnih stroškov si bo razdeljeval sam kolektiv enote. Sodijo namreč, da kolektiv posamezne enote ne more docela sam vplivati na pridobljena sredstva z naslova zmanjšanja stroškov.) Kolektiv te enote si

bo prizadeval čimbolje izkoristiti stroje, surovine in podobno.

Dohodek kolektivov enot v pomožni dejavnosti bo odvisen od tako imenovane finalizacije proizvodnje. Prizadeval si bo, da bodo imeli proizvodni oddelki pravočasno vso potrebno dokumentacijo za proizvodnjo, da ne bo zastojev in podobno.

Kolektivi proračunskih enot pa bodo svoj dohodek oblikovali na osnovi realizacije proizvodnje in prizadevali si bodo morali, da bodo našli najugodnejšega kupca ali naročnika in opravljati vsa tista dela tako, da bo realizacija dohodka čimvečja.

OBETA SE »KRIZNI OGENJ«

Kot zatrjujejo, se bo vnel med enotami križni ogenj. Drug drugega že sedaj opozarjajo na slabosti. Toda ta opozorila bodo poslej še pogostejša in ostrejša. Sedaj je namreč še v veljavi delitev osebnih dohodkov na osnovi tarifnih postavk in najbrž je temu tudi pripisati še nekatere dosedanje slabosti, to je kopičenje zalog in podobno. Ko pa bodo začeli oblikovati dohodek in deliti osebni dohodek (delitev bo prepuščena kolektivom enot, ki si bodo izdelala pravilnik na osnovi splošnih načel pravilnika podjetja) po prej naštetih načelih, bodo

takšne slabosti v poslovanju in gospodarjenju najbrž vse redkeje.

V Strojni tovarni Trbovlje imajo torej ekonomske enote materialno osnovo za svoje delo. Podrobneje bodo opredeljene v bodočih pravilih in poslovnih njihove pravice in dolžnosti. Oblikovanje dohodka, sredstev za osebne dohodke in sklade bo odvisno od povečanja ali zmanjšanja skupnega in čistega dohodka podjetja, od ekonomičnosti, rentabilnosti in produktivnosti. Ta merila in te osnove bodo veljavne za ves kolektiv in za vsak kolektiv 31 ekonomskih enot posebej.

PETER DORNIK

ZAPISEK OB NAŠEM PRVEM STROKOVNEM FILMU

Produktivnost je lahko enaka ničli

Nobene posebne reklame ni bilo za prvi strokovni film z naslovom »Statična metoda kontrole kvalitete«. Njegova premiera je bila v dvorani ELES v Ljubljani, prvi gledalci pa so bili predstavniki iz posameznih podjetij Slovenije in tudi iz drugih republik.

Zavod LR Slovenije za produktivnost dela je že leta 1957 izdelal program za sistematično izobrazbo kadrov, ki naj nadzorujejo kvaliteto proizvodov. Od tlej do lani je bilo v njegovih devetih seminarjih 196 udeležencev. Zavod je s pogodbenim sodelovanjem uveljavljal to kontrolo najprej v Železarni ravne, potem pa še v tovarni papirja Reki, Bratstvu v Novem Trzinu, PBT Trzinu, Tovarni embalaže na Reki, Strojni tovarni Trbovlje, LEK Ljubljana, »Niko« Železniki itd. Sedaj uvaja zavod to metodo v Tovarni avtomobilov v Mariboru, v Tomosu v Kopru, predvidoma pa je bo uvajal tudi v »Torpedu« na Revali.

Pred gledalci prvega tovrstnega filma pri nas (Zvezni zavod ima že nekaj let na razpolago filmske aparature v veliki vrednosti, toda doslej še ni bil izdelan noben film s strokovnega področja) so se vrstile po-

samezne operacije dela in proizvodnega procesa iz omenjenih tovarn. Z grafikoni in spremeno besedo, s praktičnimi primeri iz proizvodnje, je bilo moč razbrati, kolikšno škodo trpi naše gospodarstvo, ker posvečamo kakovosti premalo pozornosti. Gre za kakovost surovin, tako imenovano medfazno kontrolo kakovosti in kontrolo končnih izdelkov na osnovi tako imenovanega vzorčenja.

»Produktivnost je lahko enaka ničli ali pa imamo lahko od nje res ustrezno korist,« je bilo rečeno v spremni besedi. Ta ugotovitve pa je bila ponazorjena s posameznimi kadri iz podjetij. Razberimo samo iz nekaterih podatkov, kaj pomeni in kaj je že pomenila kontrola kvalitete za posamezne gospodarske organizacije:

V obratu mehanske obdelave v Železarni Ravne se je po uvedbi te kontrole znižala slaba kakovost izdelkov od 7,71 %

na 0,50 %, izmeček pa od 0,85 na 0,08 %. V Strojni tovarni Trbovlje je bilo lani septembra še 10 % izdelkov slabe kakovosti. Sedaj se je škoda zmanjšala na 1,7 %. Defektnih izdelkov je bilo lani septembra 7,3 %, sedaj jih le še 1,2 %. V tovarni ambalaže Reka je bilo slabe kakovosti 10,6 % lani v septembru in letos v marcu samo še 0,7 %. Izmeček je znašal 1,5 % v novembru in letos v marcu samo 0,08 %. Prav tako lepe rezultate so dosegli s to metodo tudi v nekaterih drugih kolektivih. V Tovarni Saturnus v Ljubljani se je znižala slaba kakovost od približno 6 % na manj kot 1 %, v Tovarni pisalnih strojev so znižali izmeček od 5 % na 0,2 %.

Prizadevnost Zavoda na tem področju, to je, da tudi s filmom strokovnopropagandne narave opozarja kolektive na škodo, ki nastaja zaradi slabe kakovosti, in koristi, ki si jo lahko pridobi, je treba vsekakor pohvaliti. Zavodu bo na tem področju potrebna pomoč strokovnih združenj in zbornic in gospodarskih organizacij, kajti izdatki za tovrstne filme so precejšnji. Koristni in potrebni pa so, saj jih lahko s pridom uporabljajo tako delavske univerze kot izobraževalni centri in z njimi opozarjajo občasno ves kolektiv, predvsem pa mlade delavce na slabosti in koristi v proizvodnem procesu.

Zavod se je tokrat predstavil kot rečeno, prvič s tovrstnim filmom. S tem pa še ni zaključena njegova dejavnost. Prvenec bo sledil film »Izobraževalni center« in temu seriji filmov s področja organizacije dela, in podobno. Serija filmov, namenjenih proizvajalcem, z vsebino, ki bo razlagala osnovna načela določenega področja in posredovala izkušnje drugih kolektivov, je več kot potrebna. Skrbni za večjo produktivnost se torej ob uvajanju novih metod, organizacij, pisani besedi, predavanjih in drugih oblikah pomoči pridružuje še film. Zato zaslužijo Zavod in vsi ustvarjalci in sodelavci filma za svojo prizadevnost pohvalo.

P. D.

V. T.

OBČNI ZBOR OBČINSKEGA SINIDKALNEGA SVETA SLOVENSKE KONJICE

Za organi še pristojnosti

Na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta v Slovenskih Konjicah so govorili predvsem o delitvi dohodka, ustanavljanju ekonomskih enot, volitvah obratnih delavskih svetov ter v zvezi s tem o nalogah sindikalnih podružnic. V podružnicah sicer o tem že dlje razpravljajo, predvsem še v večjih podjetjih, vendar je opaziti, da so nekatere stvari še zelo nejasne in da je še veliko nerazumevanja. Tako je na primer delegat iz TKO Zreče povedal, da so pri njih ekonomske enote sicer že ustanovili in tudi že izvolili obratne delavske svete, vendar dlje še niso prišli. Morali bodo izdelati nova pravila, sestaviti nekatere poslovniške, dati obratnim svetom pristojnosti —

toda vse to prepočasno napreduje. Predvsem bodo morala vodstva podjetij pokazati več razumevanja.

Razen v TKO Zreče bodo obratne delavske svete izvolili tudi v tovarni usnja KONUS. Začeli so že s pripravi, izvolili pa jih bodo v prvi polovici tega meseca. Delegati so menili, da sicer ni toliko važno, če jih bodo izvolili v prvi ali drugi polovici meseca, temveč je bolj važno to, da bi čimprej pričeli z aktivnim delom. Tu pa čaka sindikalne odbore še mnogo nalog, med drugim tudi ta, da bodo morali v ekonomskih enotah ustanoviti tudi sindikalne podružnice.

Na občnem zboru so govorili tudi o delavcih, ki imajo doma

kos zemlje ali pa stanujejo na kmetiji. Ti ljudje so običajno pri političnem delu v podjetju neaktivni. V zadnjem času pa so pogosti celo primeri, da nekatere delavce zemljo še odkupujejo in jo tako drobijo na množico majhnih parcel. Ta problem je pereč predvsem še v nižinskih predelih, kjer bo treba v bodoče računati na smotrni razvoj kmetijstva.

Bolj malo pa so delegati razpravljali o delu članov sindikata v trgovini gostinstvu in kmetijstvu ter tudi o delu manjših podružnic. Kaže pa, da bo moral občinski sindikalni svet v bodoče prav tem področjem nuditi več konkretne pomoči.

L. V.

SKUPŠČINSKI POROČEVALEC

Odbor za družbeno nadzorstvo Zvezne ljudske skupščine je pred časom razpravljajal o posameznih negativnih pojavih v poslovanju gospodarskih organizacij, ustanov in javnih služb. Njegov pododbor pa je v torek razpravljajal o trošenju sredstev gospodarskih organizacij in nekaterih negativnih pojavih, ki jih je moč opaziti v tekstilni industriji.

Na seji pododborja je bilo ugotovljeno, da gospodarske organizacije trošijo neprimerno večji del dohodka za investicije v osnovna sredstva, razmeroma malo pa namenjajo za obratna sredstva. Računajo namreč, da bodo za obratna sredstva dobila pomoč od skupnosti. Rečeno je bilo, da je takšno pojmovanje napačno in da morajo gospodarske organizacije skrbeti za obratna sredstva prav tako kakor za osnovna.

Ob razpravi o problemih tekstilne industrije je bilo rečeno, da je analiza posameznih tekstilnih vzorcev pokazala, da nekateri ne ustrezajo standardom. Tako nekatera podjetja oškodujejo potrošnika. Potrošnikom namreč prodajajo blago, slabše kakovosti, kot je to predpisano z standardom.

● Neskladnosti med trošenjem dohodka za osnovna in obratna sredstva, so zadnji čas sploh na dnevnem redu posameznih skupščinskih organov. O tem je bilo govora na seji odbora Ljudske skupščine Slovenije, na seji Zveznega izvršnega sveta in to bo spet na dnevnem redu na naslednjem zasedanju Zvezne ljudske skupščine, ki bo 9. tega meseca (zasedanje je bilo sklicano za 7., sedaj pa je predstavljeno na 9. junij). Naložbe v osnovna sredstva in investicijska dejavnost sploh namreč že presega naše zmogljivosti. O tem govore tile podatki:

Medtem ko naj bi se planirani narodni dohodek letos povečal za 8 do 10 odstotkov, so investicije v prvih štirih mesecih narasle za 29 odstotkov v primerjavi z istim obdobjem lani.

Gospodarske organizacije so od januarja do aprila letos investirale v osnovna sredstva nad 40 milijard dinarjev, v obratna sredstva pa le 6 milijard dinarjev.

Pretrpana investicijska potrošnja in druge oblike potrošnje vnašajo določene neskladnosti v gospodarstvo in zato se je Zvezni izvršni svet odločil, predlagati skupščini nekatere ukrepe, ki imajo sicer administrativni značaj, vendar so v sedanjih razmerah nujno potrebne. Predlagani ukrepi Zveznega izvršnega sveta imajo dva skupna cilja:

- sredstev, ki jih skupnost še ni priznala kot zaslužene, naj jih ne bi trošili vnaprej;
 - oblikovati je treba določeno rezervo, ki naj omogoči vsem organom, da zagotovijo planirani gospodarski razvoj.
- Zvezni ljudski skupščini bodo predloženi ukrepi, ki se nanašajo
- na obvezno točno določeno oddvajanje sredstev za investicije v obratna sredstva;
 - na obvezno točno določeno oblikovanje rezerv pri vseh skladih;
 - na obvezo komunalnih bank, da tekoča sredstva svojih komitentov (razen 30 odstotkov za investicije v obratna sredstva) naložijo pri Narodni banki;
 - na oblikovanje določenih obveznih rezerv pri vseh proračunih in
 - na polaganje dinarske protivrednosti pri uporabi inozemskih sredstev.

Seveda pa bi bilo zgrešeno, če bi mislili, da je moč doseči stabilizacijo gospodarstva samo z ekonomskimi ukrepi in raznimi predpisi. Prav sedaj in na tem področju bo potrebno skupno delovanje ekonomskih in političnih ukrepov, to je, delovanje subjektivnih činiteljev, dejavnost družbenih in političnih organizacij, z drugimi besedami povedano, preudarno odločanje, za kaj bomo namenili določena sredstva.

● Zvezni izvršni svet je na zadnji seji sprejel nekatere odloke s področja gospodarstva in med njimi je najzanimivejši vsekakor odlok, ki govori o preudumu pri investiranju. Odlok Zveznega izvršnega sveta predvideva:

● da lahko investitorji sklepajo z izvajalci gradbenih del in proizvajalci opreme pogodbe o preudumu.

Če se graditev kakega objekta ali nakup opreme finansira iz kreditov družbenih investicijskih skladov in kreditov iz drugih sredstev pri banki, namenjenih za investicije, lahko da investitor preudum. Za to pa mora prej dobiti privolitev banke, ki je odobrila kredit.

S tem odlokom bo financiranje gradbenih del v tesnejši zvezi z investitorjem. S tem bo preprečeno, da bi gradbena podjetja nalagala sredstva v investicije, kar se je dogajalo, če investitorji niso pravočasno poskrbeli za potrebna sredstva. Zato so zadnji dve leti znatno narasle terjatve gradbenih podjetij od investitorjev. Organi izven gospodarstva, to je proračuni politično teritorialnih enot in njihovi skladi, finančno samostojni zavodi, zavodi za socialno zavarovanje, namreč sedaj dolgujejo jugoslovanskemu gospodarstvu nad 200 milijard dinarjev za izvršena gradbena dela in druge storitve kakor tudi za razne materialne dobave. Ta denar je torej odtegnjen podjetjem, ne kroži več v gospodarstvu in zato se tem težje občuti pomanjkanje obratnih sredstev. Samo pri petnajstih večjih gradbenih podjetjih v Sloveniji so konec aprila narasle neplačane situacije za dela izvršena do konca marca na 2072 milijonov dinarjev v primerjavi 1173 milijonov pred enim letom in 566 milijonov pred dvema letoma. V vseh gradbenih podjetjih v Sloveniji niso plačana gradbena dela v vrednosti 3050 milijonov dinarjev.

Namen tega odloka je, uveljaviti prakso, da gradbeno podjetje ne začne z gradbenimi deli prej, dokler jim investitor ne zagotovi ustreznega predplačila. Prav to načelo naj bi veljalo tudi za proizvajalce investicijske opreme. S takšnim načinom financiranja investicij naj bi zagotovili solidnejše planiranje investicij v skladu z razpoložljivimi sredstvi. Hkrati ob tem naj bi zmanjšali pritisk gradbenih podjetij in proizvajalcev opreme na bančna sredstva ter vskladili investicijsko potrošnjo s planiranimi proporci. Ko bo ta odlok uveljavljen, bodo dobili izvajalci investicijskih del zakonito pravico zahtevati od investitorjev, da si dejansko zagotove sredstva, preden naroče dela. To bo prepreka proti lahkomišelnemu investiranju, ki presega določene zmogljivosti.

P. D.

Kočljiva zadeva

Malo obrtniško podjetje — združenje krojačev, brivcev in čevljarjev — je odšlo svojega upravnika. Kratko in malo je izglasovalo nezaupnico. Kar je sklenil kolektiv, si je upravnika obesil za klobuk. Stopil je do občinskih mož, pa še na sindikat in si tam poiskal zaščito. Svoj prav je utemeljeval z deseterimi primeri zasluznosti in požrtvovalnosti, predvsem pa z začudenim vprašanjem češ, le kako me morejo odsloviti delavci, ki sem jih jaz sam vzel v delovno razmerje.

Občina in sindikat sta ga sicer vzela v zaščito, vendar pa sta prepustila zadnjo besedo članom kolektiva.

Ta — zadnja beseda — je upravnika kar sam pobiral od človeka do človeka. Vsakega posebej je vprašal, ali je zanj ali je proti njemu. Ko je pregledal odgovore, je užaljeno ugotovil, da bo le moral svojo pot.

Ljudje so presodili: bil je naš upravnika, storil je to in ono za naše podjetje, toda, kmalu se je začel izgubljati po poslih, ki niso bili nikomur v korist. Ko je »uredil« delavcem osemdeset odstotkov dohodka in po nepotrebnem

zapravi nekaj težkih tisočakov, je odšel »reševati« neugoden položaj v — Nemčijo. Ko se je po nekaj mesecih vrnil »s prakse«, je seveda zahteval mesto upravnika, kot ga je imel svoje dni. Toda, delavci so se med tem ozirali okoli sebe. Izbrali so iz svoje sredine dobrega pomočnika, njemu so zaupali upravnikiške posle. Položaj se je pobiljšal: spet so zaslužili in spet je bilo delo ter red v podjetju.

Pa se nenadoma pojavi stari upravnika! Kočljiva zadeva. No, v našem primeru jo je razvozlati upravljanje. Naglo in odločno. To je bila presoja, ki je ovrednotila delo in prizadevnost človeka.

Posledice kratkovidnosti

Na videz čisto vsakdanja zadeva.

Podjetju primanjkuje strokovnjakov. Lahko bi jih dobili, če bi jim nudili stanovanje. Teh pa podjetje ne more graditi, ker vlaga precejšnja sredstva v rekonstrukcijo in nakup novih strojev.

V resnici stvar ni čisto vsakdanja, ker se zgodi lahko le takrat, če podjetje ne vodi računa o svoji prihodnosti.

Podjetje je pred tremi leti imelo na skladih toliko

prostih sredstev, da bi z njimi s pomočjo občinskega ljudskega odbora lahko zgradilo primerno število stanovanj. Predstavniki Občinskega sindikalnega sveta so jim to še celo svetovali, pa so jih v podjetju zavrnili, češ, kaj se vtičate v naše zadeve, mi bomo to že sami uredili. In razdelili so sredstva med zaposlene.

Danes podjetje nima denarja, občina jim tudi ne more zgraditi stanovanj in dokler stanovanj ne bodo imeli, ne bodo dobili strokovnjakov.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Bohinjska Bistrica — D. KRALJ

2. »Panonija« — industrija kovinske galanterije v Murski Soboti — MIMI TOMAŽIČ

Zakaj preprosto, če je lahko zamotano

Sklenil je, da si bo zgradil hišo. Nekaj denarja je privarčeval in nekaj si ga je sposodil. Rekel si je:

»Rabim načrt in gradbeno dovoljenje. Potem začnem.«

Toda ni bilo tako preprosto. Sploh ni bilo preprosto. Bilo je zamotano, da je jo. V trenutku, ko je odprl prva kancljska vrata, se je znašel sredi pravcate papirnate vojne.

»Ja, tovariš, veste, potrebujete še...«

Hodil je iz pisarne v pisarno, ves mesec je hodil, v tovarni so ga črno gledali, saj je le redko prihajal na šift. Pet potrdil si je nabavil, da je dobil lokacijsko odločbo občinskega ljudskega odbora, tri listine je predložil in dobil soglasje oblastnih organov, potlej je obredel šest uradov in štiri ko-

munalna podjetja, sestavil gradbeni program in dobil potrdilo, da ni nikakršnih posebnih pogojev, veljavnih za projektiranje. Šele tedaj je lahko sklenil pogodbo za izdelavo projekta.

To pa je bila le prva etapa na njegovi trnovi poti od urada do urada. Po dvaindvajsetih »operacijah« je dobil gradbeno dovoljenje občinskega ljudskega odbora.

Mislite, da se je potlej ta papirnata vojna končala? Kje pa! Zidal je in hodil v urade

in ko je tisto dozidal, je še hodil v urade. Vselil se je in izračunal:

»Več kot 60 uradnih postopkov in skoraj sto žigov.«

Da o težavah, ki jih je imel z zidavo sploh ne govorimo.

Zdaj ima hišo in preživel je že »superkolavdacijo«, hkrati pa obolel. Diagnoza: živčni zlom.

Pa naj še kdo reče, da je pri nas lahko zidati hiše!

(Po podatkih, ki so jih zbrali v Trbovljah)

Da bi denar ostal doma

Včasih so govorili: »Čevljarjeva žena in kovačeva kobila sta vedno bos.« Zdaj pa ta stari pregovor ne drži več.

Sleheri kovač bi svojo kobilo rad čimprej podkopal in vsak čevljar bi rad svojo ženo čimboljše obul.

Zdaj, ko velja načelo:

Kjer je uprava podjetja, tam je tudi vir občinskih dohodkov.

V Postojni so razpisali natečaj za gradnjo novih delavnic in drugih objektov Avtoprometa. Ponudilo se je več gradbenih podjetij, med njimi tudi Splošno gradbeno podjetje »Primorje« iz Ajdovščine, ki ima obilo izkušenj, kopico strojev

in 1200 delavcev, ki delajo v Anahovem, Gorici, Vipavi, Postojni, Ajdovščini, Pivki, Ilirski Bistrici, Sežani in v Mirnem. Šli so na natečaj z dobro voljo in z do amena izdelanimi načrti. Upali so, da bodo uspeli, ker so preudarno obrnili sleherni dinar. Pa niso uspeli.

Zmagalo je neko majhno gradbeno podjetje iz Postojne. Res, bilo je boljši ponudnik. Za celih 10 milijonov boljši. Toda zakaj? Ne zato, ker bi bilo res sposobno hitreje graditi in za gradnjo porabiti manj sredstev, kot bi jih porabilo »Primorje«. Pač zato, ker je to podjetje — iz Postojne. Ker ga je nekdo podprl, ker se je nekdo z njim dogovoril, da bodo na natečaju nastopili s takšno računico, ki bo drugim zaprla vrata (čeprav ta računica potlej ne bo držala), ne da bi pri tem pomislili na posledice.

Da bi denar ostal doma.

»Občina ga podpira,« pravijo v »Primorju«. »Kjer je uprava podjetja, tam je vir občinskih dohodkov. Mi smo na primer hoteli zgraditi nekaj hiš za naše ljudi v Gorici in v občini so takoj bili plat zvona, ker so se zbal, da bi potlej tudi uprava preselila v Gorico. Pa na to niti pomislili nismo.«

Je pač tako, da še vedno velja načelo: kjer je sedež podjetja, tam je vir dohodkov. In kdo ve, koliko časa bo še veljalo.

(Po pripovedovanju tovariša Alojza Rustje, predsednika delavskega sveta splošnega gradbenega podjetja »Primorje«)

mo nekaj tednov. Potlej so igrišče zaprli. Z lepim in z gradim niso dobili vanj nobenega otroka. Otroška zavest je bila kljub dobri volji starejših še vedno premajhna.

Zdaj otroci spet brcajo žogo po ulicah in igrajo se ravbarje in žandarje pa vsem terenu.

(Tovariš, po čigar pismu smo napisali te vrstice, se je podpisal »N. N.«, morebiti zato, ker se je zbal, da ga ne bi proglasili za človeka s pomanjkljivo družbeno zavestjo)

Družbena zavest na otroškem igrišču

Otroci niso imeli igrišča. Bricali so žogo po ulicah, igrali so se ravbarje in žandarje po vsem terenu.

Minilo je skoraj leto dni, odkar so se na terenskem sestanku dogovorili, da bodo otrokom naredili igrišče. Niti enega ni bilo, ki bi temu nasprotoval. Vsak je bil pripravljen dati svoj delež. In ga je tudi dal. Učeni ljudje so naredili načrte, kar jih je bilo manj učenih, so prišli za lopate in krampe, ženske so nasadile rože in posejale travo, prišli so delavci in ko so odšli, so pustili na igrišču gugalnice, vrtiljake in kočo, v kakršni naj bi »Rdeča kapica« doživela vse tisto, kar je v pravljici preživela. Dali so še nekaj denarja, vsak ga je dal, za naše otroke so rekli, in tako je dejal tudi tisti, ki ni imel otrok.

Igrišče je bilo takšno, da ga je bilo veselje pogledati. Poti, posute z belim peskom, trata in okrog nje pritlikavi plotovi, narejeni iz ukrivljenih leskovih šib, pobarvanih rdeče in belo in rumeno in modro. Sredi trate gredice, na katerih so rasli nageljni.

Svečano so ga odprli. Predsednik je prerezal trak, terenska godba je zaigrala pionirsko himno, otroci so se vsuli na igrišče, podrl plotove, narejene iz leskovih šib, potancali so travo in celo utrgali nekaj rož.

Sledil je sestanek prijateljev mladine, na katerem je bilo ugotovljeno: »Naši otroci ne cenijo truda svojih staršev. Njihova družbena zavest je majhna.« In bilo je sklenjeno: »V bodoče bomo uredili dežurno pazniško službo. Vsak imetnik otrok bo nekaj dni, kadar bo pač pa razporedu prišel na vrsto, pazil, da otroci ne bi po-

PISMO NA NAŠ NASLOV

Ena leva, ena desna in reformirana šola

Tovariš urednik, lepo prosim, objavite tole pismo očeta, ki se v tiskski obrača na Vas in na vse očete, kar jih je pri nas.

Gre za reformirano šolo. Takrat, ko so začeli govoriti o spremembah v našem šolstvu, sem vse novosti pozdravil, zlasti pa uvedbo politehnične vzgoje in pouka v gospodinjstvu.

Zdaj pa se odpovedujem mojemu takratnemu navdušenju. Ja, odpovedujem se, da veste, pa ne zato, ker bi se v tem času spremenil, pač pa zato, ker so opetnastili moje upe in nade.

V šoli se mi fant uči pletenja. Učiteljica je v en uri povedala in pokazala 40 učenecem, kako naj drže pletilke in na kazalec navijejo volneno nit, in potem so začeli: »ena leva, ena desna...«, nabrali na pletilko zanke in učiteljica

jim je rekla: »Naslednji teden prinesite v šolo 10 cm dolgo pletenje.«

Fant je prišel domov ves obupan. Povedal mi je, kaj

zahteva od njega reformirana šola, pa mami je tudi povedal, poprosil je naju za pomoč, midva pa mu nisva mogla pomagati, ker pletli sploh ne zna-

va. Nogavice, jopice in rokavice kupujeva v trgovini in nikoli nisva pomislila, da bi konkurirala industriji. Fant pa je trmoglavil: »Tovarišica je rekla...« Ni mi kazalo drugega, kot da sem obšel vse svoje znanke, pa nikjer nisem našel toliko dobre volje ali znanja, da bi pomagal mojemu sinu. Pa bi mu rad pomagal pri računstvu in kot mu razlagam ustroj Peltonove turbine, mu pripovedujem, zakaj je zemlja okrogla in zakaj kača nima nog. Toda pletli ne znam. Fant pa mora jutri prinesiti v šolo 10 cm dolgo pletenje!

Predlagam, da hkrati, ko reformiramo šolo, reformiramo tudi starše. Ustanovimo še šolo, v kateri bi se starši učili pletenja. Ni druge poti.

Oče učenca reformirane šole

viže prosijo, da bi jim dali načrte, ki jih potrebujejo za delo jutrišnj dan.

3. da v vsem tem prizadevanju proti uniformiranosti gradimo povsem enake hiše, ker je povpraševanje po novih načrtih tolikšno, da ga nihče ne more zadovoljiti in potlej se investitorji morajo zateči k stari načrtom.

Druge posledice te naše bitke pa tako zelo dobro poznate. (Iz razprave zadnje seje pri komisiji za standard pri Republiškem svetu sindikatov)

Čim daljša je pot, tem boljše je

Res je, radi prevažamo blago in različni material. Čim daljša je pot, tem boljše je. Dogaaja se, da kupujemo paradižnike v Makedoniji, na Koprskem pa paradižniki gnijejo, da po zelje hodimo v Pulj, čeprav ga imamo dovolj pred nosom. Pa ne samo to. Tudi kamen vozimo. Z vlaki in kamioni. Čisto navaden kamen za posipanje cest. Apnenec.

Mariborčani ga na primer kupujejo na Gorenjskem. Pa bi ga lahko lomili in drobili v Poljčanih, v Radljah in ne vem kje še vse, pred nosom ga imajo. Žrtvovali bi nekaj denarja in lahko bi ga koristili, toda prevoz je prevoz in tuje je vedno boljše kot domače.

Ceprav so se našli ljudje, ki so vzeli v roke svinčnik in pa-

pir ter izračunali, koliko dajo za prevažanje kamena iz Gorenjske v Maribor in kako hitro bi lahko s tem denarjem odprli lastne kamnolome ter prihranili stroške za dolgo pot,

pa Mariborčani še vedno vozijo kamene za posipanje cest z Gorenjske.

In kdo ve, koliko časa ga še bodo vozili?

(Po pripovedovanju tovariša Reberskega iz Zavoda za stanovanjsko izgradnjo)

SAMOTARJI V PRIČAKOVANJU

VZDOLŽ IN POČEZ POKLJUŠKIH REVIRJEV LEŽI 280.000 DEBEL. ZLOMIL JIH JE VIHAR. 500 SEKAČEV HITI S POSPRAVLJANJEM LESA: VSAK DAN 500 KUBIKOV DO CESTE, 200 KUBIKOV V DOLINO. OB KONCU LETA BO DAL GOZD SVOJIH 60.000 KUBIKOV HLODOVINE, 30 ODTOTKOV VEČ NAD PREDVIDENIM. TO JE DAVEK, KI GA JE TERJALO NEURJE; NAPLAČUJEJO PA GA DELAVCI, RAZDELJEJNI V MAJHNE SKUPINE, KI SAMOTARIJO V MRAČNIH, MALONE NEPREHODNIH GLOBAČAH.

Možje so brskali za najprimernejšim odgovorom zavoljo doživetja tega dne: izvolili so svoje obratne delavske svete. S tem so bile dokončno ovrednotene pred nedavnim ustanovitvene ekonomske enote. Vprašanje je sililo z jezika:

»Kaj se bo zdaj predružačilo?«

»Nekaj že, hudič bi vedel!«

Medtem ko so poležavali po pogradih, je kuhar v predsobi dramil z glasnim ropotanjem posode glad in z njim nestrpnost.

»Bo kaj ali ne?«

»Bo. Krompir, solata, košček mesa...«

Dejal sem si, da je v vseh, številnih kočah na Pokljuki ob prehodu dneva v noč prav tako kot v leseni bajti na Mrzlem studencu, kjer sem se zadržal. Vsaj ta večer! Utrujeni delavci skoparajo z besedami, celo z elektriko, ki je sicer zastoj.

To pot pa so bili vsi skupaj živahniji v besedi. In luči so prižgali. Razvnmala jih je več ali manj nejasna predstava o jutrišnjem dnevu. Spremembe niso nikomur po volji. Gozdarjem že ne!

Najprej, pred dobrim letom, si je nekdo izmislil kuhinje. Ljudje so se jih otepali. Zlasti sezonski!

Vendar so se dobre hrane počasi navadili in danes bi jim ne vzel te urejenosti, četudi bi jim ponudil zanj tisočak na mesec.

Potem so začeli tam na upravi z mehanizacijo. Vajeni žag, cepina in sekire so morali poprijeti za motorke, vitle in za traktorje. Otepali so se novotarij kot cigan uši; nekaj jih je še danes, zlasti starejših, ki za nič na svetu ne zamenjajo počasnega žiga-žaga za neprimerno hitrejšo, mehanizirano sečnjo.

Toda prepričljivost dejstev zmaguje! Motorna žaga zruši smreko v eni minuti, vlečna pa jo podira pol ure. Mehanizirane skupine delavcev zaslužijo polkrat več kot tiste, ki delajo po starem.

Se ni bilo dovolj neljubih presenečenj! Delavski svet je omogočil ugoden nakup mopédov. Komur koli, ki ima sicer daleč od doma pa do delovišča. Prijavilo se jih je deset, za njimi devetdeset, pa še petdeset jih je, ki čakajo na leteča kolesa. Kdo bi mislil na uspeh te novosti!?

Skratka, vrsta na oko neznahtnih sprememb, ki pa so v tolikšni meri predružačile način življenja in dela v gozdu, da bi bila zaman kakršna koli primerjava s časom, ko so na Pokljuki še gospodarili furmani.

In prav na koncu, kar je zdaj najnovejša — ekonomske enote in z njimi — obratni delavski sveti.

»No...?«

Oči vseh, ki so bili v bajti na Mrzlem studencu, so bile uprte v najstarejšega gozdarja, v moža iz Gorjuša.

»Kaj no, nič, eden več, ki nas bo komandiral!«

Eden izmed njih, edini, ki je imel mopéd in je znal sukati motorno žago, se je vmešal:

»Blizu nas bo ta komanda, že to je nekaj. Doslej si morali za vsak drobiž v dolino, na upravo!«

»Samo, da se ne bo uprava še naprej vtikala v nas!«

»Kakopak, za klobuk si je ne bomo vtaknili!«

Tu je ujela besedica besedo. V treznem pomenku so zamoževali o svojem delu. Imajo natanko določen revir. Toliko in

toliko mladik, toliko smrek, jelš in bukev, toliko stoletnikov. V tem revirju bodo izsekavali in sadili po svoji preudarnosti. Račune jim lahko zmeša samo slabo vreme in nihče drugi.

Če bodo potrebovali novih moči, si bodo sami izbirali delavce. Zakaj bi jim jih pošiljali iz doline in to takšne, ki bi se najraje vsak dan okopali v žganju in niso potlej za nobeno rabo. Ali pa pohajače, ki ga ožuli že sam pogled na cepin! Najceneje pa bi bilo, da si nabavijo motorke. Ta stroj odtehta človeka. To pomeni: manj

»In kje bo tisto, če bo res kaj...!«

Bo. Nekaj od amortizacije, nekaj od skladov za prosto razpolaganje. To ne bodo kdo ve kako veliki denarji, malenkostnim investicijam pa bodo kos. Naposled pa: modernejša proizvodna sredstva bodo imeli, več bodo napravili, več zaslužili in više bodo naložili denarji, s katerimi bodo lahko po mili volji razpolagali.

Logar se je prizadeval, da bi jim razložil tole, kot jo je sam imenoval, politiko gospodarjenja. Sekači so ga dokaj napeto poslušali. Tu in tam se je kdo premaknil na ležišču, da je zaškrpala mreža pod njim, sicer pa je bil še zmerom najglasnejši kuhar ob štedilniku.

»Le kaj packa toliko časa!«

»Samo želodec te je!«

»Saj za želodec tudi gre, če je že reč o denarju!«

Ne, to ni bil sestanek ali konferenca. Bil je čisto navaden večerni klepet, to pot malce bolj razburljiv, a zato prav nič skop z drobnimi, hudomušnimi besednimi vpadi, ki so bogatili razpoloženje.

Pomenek me je spomnil na besede sekretarja GG, ki mi jih je dejal neki dan pred tem:

Tega vtisa nisem imel. Res, malo je časa za bolj premišljene, bolj organizirane pogovore. Toda gozd je neusmiljen priganjalec. Porušena debela opozarjajo na nevarnost koloradorja. Lahko, da se naseli drobceni šesteronožec v grče posekanih stoletnikov in ogrozi s svojo žilavostjo mlado rast.

Logar z Rudnega polja mi je zatrjeval:

»Ne pomnim operacije, kakršna je pred nami letos. Hiteti moramo...«

Pri vsej naglici pa bo poključki gozd še polnih deset let neobgljen otrok. Vihar mu je strašno škodoval. Nekateri predeli so tako zelo razredčeni, deformirani, od vseh strani nezaščiteni pred vetrom, da jim bo morala posvetiti sekcija za pogozdovanje dobršno mero pozornosti.

In prav v tem času, ko zahteva gozd največ nege in ko zadaja obenem največ skrbi, je delovni kolektiv organiziral ekonomske enote.

Ob pravem času: surova, vsakdanja praksa bo zdaj lahko spregovorila skozi delo posameznih, maloštevilnih skupin.

Večerja je bila pripravljena, toda možje se niso ganili. Bili so zaverovani v številke.

»Reljeva skupina je dobila 100 din, Hasanova pa 147 din od ure, za nas še nimam izračuna!«

Podatki, ki jih je stresel logar, so vzdramili celo možaka srednjih let, doma iz Volč pri Tolminu, ki je že cel večer sklanjal glavo nad neko knjigo. Zinil je:

»Za pet kovačev so jih, kaj?«

»Bomo videli, kaj bo pri nas!«

Segel sem po knjigi, ki jo je prebiral sobesednik, a jo je mož hitro umaknil, češ nič posebnega ni, vse je izmišljeno. Bil je Karel May.

»Drugih knjig ni pri vas?«

»Jaz vsaj ne vem...«

»In časnikov?«

»Včeraj sem slišal Hasana, kako je robantil na upravi, ker mu jih ne pošljejo. Kaj jaz vem...«

Tu se je zataknilo. Obmolnili smo. Iz nekakšne zagate nas je rešil glas v kuhinji, zdaj že nejevoljno nestrpen. Dvignili smo se. Zadržano je vsak segel po žlici. Kar je bilo na mizi, je daleč zaostajalo za mislimi, ki so se tisti večer motale po glavah sekačev v koči na Mrzlem studencu. Doživetje tistega dne je vsakomur posebej, a vendar vsem skupaj enako predstavljalo jutrišnji dan, ki bo vendarle drugačen od vseh tistih, o katerih poključki revirji včasih spregovore.

DUŠAN KRALJ

Vsakdanji opravke po-jedi

TOGOST OBČINSKIH LJUDSKIH ODBOROV IN ŠE KOGA!

V LASTNO ŠKODO

Občinski sindikalni svet Kranj je moral pred dnevi zapustiti camping v Moščenški Dragi in preseliti 40 weekend hišic na Gorenjsko. Občinski možje v Opatiji namreč niso računali, da bodo zaradi tega imeli škodo tudi oni sami. V zadnjem času je ponekod opaziti nepravilen odnos ObLO do investicij kolektivov v počitniške domove, opaziti pa je še vrsto drugih negativnih pojavov, ki zavirajo razvoj delavskega turizma.

Občinski sindikalni svet Kranj se je pred leti odločil, da bo z združenimi sredstvi in sanitarije, ki bi bile po nekaj letih njihova last, ali da leži prostor neizkoriščen do takrat, ko bodo pričeli oni graditi (po vsej verjetnosti to še ne bo tako kmalu). Dejstvo je, da vsa stvar kaže ne le na sila kratkovidno politiko opatijske občine ampak tudi na popolnoma zgrešen odnos do investicij kolektivov.

Vprašanje je, kako se bo odločil kolektiv Tovarne emajlirane posode iz Celja, ki ima camping v neposredni bližini in kateremu so postavili podobne pogoje. Po vsej verjetnosti bodo tudi oni zahtevali zagotovilo, da smejo ostati v Moščenški Dragi vsaj toliko časa, da se tudi njihove investicije amortizirajo.

To pa ni edini primer, ki kaže na togost nekaterih ljudi v občinskih organih upravljanja. V piranski občini na primer imajo kolektivi, ki hočejo postaviti svoje počitniške domove, velikega sovražnika v arhitektih. Ti so namreč mnenja, da delavski turizem ne sodi v obalno področje, pač pa naj ta prostor ostane za komercialno gostinstvo. Kaže, da tovariši arhitekti nimajo želje, da bi se delavski turizem dvignil, kot si želi to večina naših ljudi.

In končno še droben problem, ki pa ne bo droben za počitniške domove v Portorožu. Kdor si bo namreč iz teh domov zaželel kopanja na kopališču, bo moral vsakokrat potegniti iz žepa kar dva stotaka. Morda pa bi kazalo uvesti kak popust za člane počitniških domov, ki se pridejo večkrat kopati v kopališče, saj bi od tega potegnili izkupiček tudi uprava kopališča.

T. M.

Vsako deblo pomerijo in zapišejo v knjigo

izdatkov za stanovanja, manj kuhinj, manj pogradov...

»Kje bomo dobili solde? Mi slite, da od svojega, a?«

Pomisleku se je postavil po robu logar:

»Saj sem vam pravil, da nam bo nekaj ostalo, nekaj od tistega, kar ni za plačel!«

»Danes smo komaj na začetku vsega tega premika. Kar se administracije tiče, je stvar na dlani; kar se pa tiče delavcev, mednje le počasi pronica upravljanje in gospodarjenje v pravem pomenu. Nemara — celo prepočasi!«

Kaj se bo zdaj predružačilo?

PISMA NA NAŠ NASLOV

Ze v prejšnji številki Delavske enotnosti ste objavili kratek zapis o neurejeni družbeni prehrani v Postojni. To me je spodbudilo, da se oglašim še jaz in napišem o tem še nekaj več.

Ze precej mesecev se urejanje družbene prehrane v naši postojnski občini skoraj nikamor ne premakne. V mnogih delovnih kolektivih so sicer na pobudo sindikatov uvedli tople obroke (LIV, TMI, Avtoprevoz, Javor, Zagarsko podjetje itd.), le delno pa je v Postojni, Pivki in Prestranku, torej v naseljih, kjer je največ zaposlenih v občini, urejena prehrana za one delavce in uslužbenke, ki so vezani na menze.

Predlogov, kako urediti družbeno prehrano v vsakem kraju posebej, je bilo doslej že nešteto. Vse pa je ostalo le

tu hrani, da o udobnosti pri jedi sploh ne govorimo. Pred časom je sicer kazalo, da bodo k temu obratu priključili še neizkoriščeno dvorano in kuhinjo Hotela Javornik, vendar je vse ostalo le pri ugovorih, da bo to mogoče storiti šele 1963. leta, ko bodo v Postojni dogradili nov hotel.

Občinski sindikalni svet se je zavezal za to, da bi o teh problemih razpravljali tudi zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora. Ko pa je član zbora na zasedanju to predlagal in menil, naj bi za to imenovali posebno komisijo, so odgovorili, naj občinski sindikalni svet pošlje zboru najprej pismo vlogo. Pričakovani bi, da bi vsaj po tem zbor proizvajalcev na eni svoji prihodnji seji razpravljal o družbeni prehrani, vendar so vlogo sindikata predali sve-

Program temeljitih priprav za decentralizacijo

Člani Odbora za delavsko upravljanje pri Občinskem sindikalnem svetu v Kranju so pred dnevi obiskali vse tiste gospodarske organizacije, kjer še niso ničesar storili za nadaljnji razvoj oziroma decentralizacijo samoupravljanja. Tako so pretekli teden obiskali 9 gospodarskih organizacij trgovine in obrti. Po razgovorih so ugotovili, da delavsko samoupravljanje v teh podjetjih še ne temelji na neposrednem sodelovanju in odločanju delavcev v vseh

važnejših zadevah. Razgovori so tudi opozorili, da v kolektivih premalo poznajo bistvo demokratizacije. Vodstva teh manjših podjetij, sindikalne organizacije, kakor tudi organi upravljanja sploh še niso razpravljali o izdelavi pravilnikov o delitvi čistega dohodka in tudi ne pravilnikov o nagrajevanju po delu. Ker nimajo urejenih teh zadev, tudi ne čutijo potreb po večjem sodelovanju in zato menijo, da so jim sedanji organi upravljanja dovolj. Glede na množico problemov prav v teh manjših podjetjih v trgovini in obrti se je občinski sindikalni svet oziroma odbor za delavsko upravljanje odločil, da bo prav v teh organizacijah razvil najširšo aktivnost. Tako je odbor izdelal program dela, po katerem nameravajo analizirati predvsem naslednje: sodelovanje neposrednih proizvajalcev pri upravljanju, dalje probleme pri organizaciji upravljanja, izobraževanja in način posredovanja posameznih analiz, gospodarskih problemov in drugih važnih zadev. Tu gre še predvsem za to, kako so pripravljene seje, kako uresničujejo sklepe, dalje za oblikovanje stališč, metode vodenja sej organov in podobno. Tako bo imel celoten delovni program tri faze, in sicer: raziskovalno, kjer bodo ugotavljali problematiko, fazo

razčlenbe problemov in fazo analize in oblikovanja stališč.

Druga skupina članov odbora za delavsko upravljanje pa obiskuje podjetja, ki so že usta-

novila razne organe nižjih samoupravnih enot, proučuje njihove sisteme dela, možnosti aktivnosti proizvajalcev in pravice, ki so dane decentraliziranim organom. Tudi ta skupina bo do zasedanja pripravila svoje poročilo. O obeh programih dela prav sedaj razpravljajo občinski sindikalni svet, zatem pa bodo program dali v razpravo izvršnim odborom sindikalnih podružnic. J. P.

● PIVKA:

Že sedem dni brez pitne vode

V nedeljo so prebivalci Pivke opozorili na nenadno spremembo vonja in okusa pitne vode iz vaškega vodovoda. Zadevo si je ogledal občinski sanitarni inšpektor in ugotovil, da so čistilne naprave v vodovodu pravilno vzdrževane in da je voda predpisano klorirana, da pa je kljub temu nenavadno umazana ter bolj podobna fekalni kot pitni vodi. Opazili so namreč mastne madeže in plavajoče človeške ribice. Zato so odredili takojšnjo zaporo vode. Tako je Pivka že sedem dni brez pitne vode. Vodo dovažajo s cisternami 20 km daleč. Občinski ljudski odbor Postojna je takoj podzel najnujnejše ukrepe za sanacijo struge Pivke, ki jo je treba poglobiti in očistiti v dolžini 2500 m. Hkrati bo treba nujno urediti odtočno kanalizacijo. Vseskozi tudi pazljivo spremljajo zdravstveno stanje ljudi, da bi preprečili eventualna obolenja. Za sedaj ni znakov, da bi okužena voda pustila kakršne koli posledice.

● MARIBOR

Stalna konferenca jugoslovanskih mest

V sredo se je začelo v Mariboru dvodnevno posvetovanje Stalne konference jugoslovanskih mest, kjer razpravljajo o izletih in rekreaciji. Zaradi dinamičnega družbenega in gospodarskega razvoja naše države, se industrijska središča oziroma število prebivalstva v teh središčih stalno povečuje. Zato so sklenili, da bodo to posvetovanje namenili izključno organizaciji izletov in rekreacije delovnih ljudi v teh središčih.

● LJUBLJANA:

»Modna hiša — Ljubljana«

V ponedeljek se je podjetje »Veletekstil« preselilo v nove prostore na Masarykovi cesti 17. V prejšnjih prostorih v Nazorjevi ulici pa bodo zdaj uredili novo trgovino z imenom »Modna hiša — Ljubljana«.

Mar zbor proizvajalcev ne vidi?

bolj ali manj pri besedah, saj si razen sindikatov nihče ne prizadeva, da bi uredili vsaj poslovanje javnih menz. Akcija za ureditev tega problema je naletela na gluha ušesa tudi v samih delovnih kolektivih, ki se za združevanje sredstev tudi v tem primeru niso mogli ogreti.

V Pivki in Prestranku že nekaj časa poslujejo menze zaprtega tipa v obratih Javor in Živinorejsko-poljedelskem kombinatu. V Pivki so sicer želeli, da bi obstoječa menza nudila prehrano vsem zaposlenim in ne le kolektivni Javora. Vendar je Občinski ljudski odbor Postojna izdal odločbo, da je menza zaprtega tipa, čeprav je očitno, da bi bilo ustanavljanje še enega obrata družbene prehrane v vasi nesmiselno in nesmotrno. Isto velja za Prestranek, medtem ko je ta problem v Postojni znatno težji, čeprav ni neresljivi.

Ljudska menza dela v dveh prostorih, in sicer s takšno zmogljivostjo, da je nemogoče hitro in solidno postreči vsem 380 abonementom, kolikor se jih

tu za blagovni promet in turizem, ki je dolgotrajni problem prehrane v Postojni kratkoročno »rešil« z besedami: »...zaradi ugotavljanja položaja družbene prehrane ni potrebno imenovati posebno komisijo, ker je to stanje splošno znano, če pa ima občinski sindikalni svet kakšne konkretne predloge za izboljšanje, naj jih sporoči in jih bo svet vsestransko podprl in pomagal urediti v prid izboljšanja družbene prehrane na območju občine.«

Vsiljuje se vprašanje, zakaj se zbor proizvajalcev vse do danes še ni resneje lotil razprave o prehrani v mestu in čemu prepušča ta problem svetu za blagovni promet in turizem, ki za to prav gotovo ni poklican. Morda bodo k temu pridili svoja mnenja še abonenti sami. Naj bo kakorkoli, jasno je, da bo treba družbeno prehrano v Postojni čimprej urediti. Tako odlašanje in nerazumevanje odgovornih organov lahko nedvomno vsemu temu samo škodi.

A. MIKLAVČIČ,
POSTOJNA

● SEVNICA:

Seminar za predsednike sindikalnih podružnic

Občinski sindikalni svet v Sevnici je priredil seminar za predsednike sindikalnih podružnic. Govorili so o vlogi sindikata v delavskem upravljanju, metodah dela sindikalnih organizacij, delitvi dohodka in pravih za delitev dohodka na osebne dohodke ter značilnosti novega finančnega sistema, hkrati pa so jim predavatelji povedali tudi nekaj o sindikalni evidenci in statistiki. Podoben seminar so imeli tudi v Novem mestu, pripravljajo pa jih tudi drugi občinski sindikalni sveti. J.

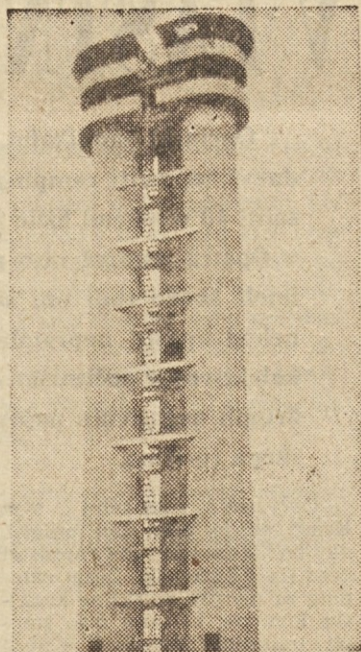
● TRBOVLJE

Še ni pogodb med zdravstvenimi zavodi

Pretekli teden je bilo v Trbovljah posvetovanje o zakonih o finansiranju zdravstva. Posvetovanje je sklical Okrajni sindikalni svet Ljubljana, udeležili pa so se ga predsedniki upravnih odborov zdravstvenih zavodov, predsedniki sindikalnih podružnic in zastopniki občinskih sindikalnih svetov Hrastnik, Zagorje, Trbovlje in Litija ter zastopniki podružnic zavoda za socialno zavarovanje.

Kaže, da so se zdravstvene ustanove resno lotile svojega dela. Tako so skoro povsod izvolili samoupravne organe, izdelali nova pravila, osnuteke pravilnikov o delovnih razmerjih in osnuteke pravilnikov o razdeljevanju osebnih dohodkov. Le pogodbe o plačevanju storitev med zavodom za socialno zavarovanje in zdravstvenimi domovi še vedno niso sklenjene.

Pri tem pa nastaja dvojje mišljenje oziroma predlogov, in sicer: zavod za socialno zavarovanje predlaga naj bi sklenili pavšalne pogodbe, medtem ko nekateri domovi menijo, da bi sklenili pogodbe za storjene storitve. Kritizirali so zavod tudi zato, ker priznava ob sklepanju pogodb v kalkulacije le lanske plače, razen tega pa še tako imenovano trinaest plačo plus 10% povišanje. Predstavnik zdravstvenih domov meni, da bi morali zavodi priznati tudi določen procent za sklade domov, da bi le-ti lahko poslovili na samostojni osnovi. T.

V tovarni sulfidne celuloze in strojnih ekstraktov v Medvodah so pričeli z rekonstrukcijskimi deli. V prvi fazi bodo zgradili novo sodobno sortacijo ter 46 m visok stolp za proizvodnjo kislin sulfidne celuloze

● NOVO MESTO:

EE na kmetijskih posestvih

V ponedeljek je bila v Novem mestu okrajna konferenca delegatov sindikata kmetijskih in živilskih delavcev. Govorili so o razvoju kmetijstva in analizirali nagrajevanje v tej stroki. Kmetijski delavci v novomeškem okraju zaslužijo mesečno 12.000 dinarjev.

Pogovarjali so se tudi o ekonomskih enotah v posameznih kolektivih ter izmenjali dosežke in izkušnje. Ekonomske enote že skoro povsod imajo ali pa jih ustanavljajo, seveda ponekod hitreje, drugje pa počasneje. Na kmetijskih posestvih, kjer so že uvedli ekonomske enote in obratne delavske svete sta se proizvodnost in gospodarski položaj podjetij že precej izboljšala. Govorili so tudi o pomanjkanju specializiranih prodajalcev za trgovine z reprodukcijskim materialom. Zbornice se bodo morale resneje lotiti tega, da bo preskrbljeno tudi za vzgojo te vrste prodajalcev. J.

● ŽELEZARNA JESENICE:

41 milijard za rekonstrukcijo

Na zadnjem zasedanju je Centralni delavski svet Železarne Jesenice obravnaval tudi korrigirani rekonstrukcijski načrt podjetja. Zaradi nekaterih vidnih sprememb in dopolnitev bodo železarji potrebovali za rekonstrukcijo 41 milijard, medtem ko so prvotno predvidevali 34 milijard dinarjev. Zaradi spremembe lokacije valjarn, ki bodo prenesene na prostrano Bovško polje gre pretežno del dodatnih sredstev za dograditev teh. S tem bo omogočen tudi razvoj topilniških obratov, kar pri prvotni lokaciji z odstranitvijo hriba Straže ne bi bilo mogoče.

O celotnem elaboratu rekonstrukcije, bo pred dokončno potrditvijo razpravljali še ves kolektiv. Rekonstrukcija sama bo potekala v dveh obdobjih. V prvem obdobju, to je do leta 1965, bodo dogradili topilnice in valjarne, in s tem omogočili že tudi odplačevanje kreditov, v drugi fazi pa bodo nadaljevali z deli, ki naj izboljšajo kvaliteto proizvodov. S. T.

● KRANJ:

Kolektiv Tiskanine je za združitev

Pred dnevi so imeli v tovarni Tiskanine v Kranju posamezni obrati sestanek, kjer so razpravljali in sklepali o združitvi s tovarno Inteks. Sestanki so bili v večini obratov zelo živahni. Delavci so se zanimali, kako bo po združitvi s organi delavskega samoupravljanja, dalje jih je zanimalo, če bodo morali z delavci Inteksa deliti sredstva, ki so jih sedaj prihranili za dopuste, koliko se bodo zvišali osebni dohodki itd. Pojasnili so jim, da bo po združitvi vsaka ekonomska enota imela svoj obratni delavski svet, medtem ko bodo imeli centralni upravni odbor in delavski svet.

Sredstva za osebne dohodke, ki so jih prihranili, bodo dobili izplačane, če bodo tako sami sklenili. Predvidoma se bodo osebni dohodki po združitvi že letos povišali za 8%.

● NOVA GORICA

Ekonomske enote tudi v kmetijstvu

V novogoriški občini so tudi v večini kmetijskih organizacij ustanovili ekonomske enote, niso jih pa še organizacijsko utrdili. Ponekod se še bojijo problemov, ki naj bi nastali zaradi različne rentabilnosti posameznih obratov. Kaže, da so do sled najdalj prišli pri decentralizaciji samoupravljanja in organizaciji ekonomskih enot v Splošno kmetijskem gospodarstvu Gorica; tu namreč že opazujejo dosti večjo zainteresiranost delavcev za poslovanje. Tudi v kmetijskem zavodu so po uvedbi ekonomskih enot že dosegli uspehe pri štednji v posameznih enotah in posameznikih.

Pri rudniku rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik v Trbovljah že nekaj časa dela tudi obrat za izdelovanje gradbenih profilov iz betona. Te opčne enote uporabljajo predvsem za oblaganje sten v rudniku, posebej obdelane pa dobro uporabljajo tudi v gradbeništvu, saj taka opeka nadomesti 12 navadnih opek, stane pa nekaj več kot 100 dinarjev kos. Prednosti te opeke so razen tega še velika trdnost in hitra gradnja

Brez odgovornosti

Pred dnevi je dobil predsednik delavskega sveta v kamniškem podjetju »Svit« naslednje obvestilo: »Obveščamo vas, da bo jutri, dne ... ob 13. uri v komercialnem oddelku podjetja zasedanje delavskega sveta.« (Stampiljka uprave podjetja brez podpisa.)

Enaka vabila so dobili isti dan (to je dan pred zasedanjem) tudi ostali člani delavskega sveta. Torej — niti besede o tem, kaj bodo razpravljali.

Pričakovali bi, da bo kdo izmed članov delavskega sveta naslednji dan na zasedanju oporekal takemu »obveščanju«. Toda nihče se ni oglašil. Morda to kaže, da so člani tega delavskega sveta in delovnega kolektiva sploh takemu načinu obveščanja že privadili in je to zanje popolnoma običajno. Morda pa se samo slučajno ni nihče oglašil...

Vendar kaže, da le ni bilo slučajno, vsaj tako lahko sklepamo po razpravi, ki je pravzaprav ni bilo, čeprav so razpravljali in sklepali o važnih zadevah — o osamosvojitvi nekaterih obratov podjetja, upravičenosti nabave stroja, še posebej pa bi morali na zasedanju razčistiti nekatere nejasnosti v zvezi z delitvijo osebnih dohodkov itd. Torej pomembno zasedanje, vendar brez priprave članov delavskega sveta in brez razprave.

In vendar so tudi v tem kolektivu lani proslavljali desetletnico delavskega samoupravljanja. F. S.

● RADOVLJICA:

Še enkrat pred združitvijo

Pred dnevi sta se sestala oba zbora Občinskega ljudskega odbora Radovljica na zaključni seji pred združitvijo občin Bled, Bohinj in Radovljica. Govorili so o razvoju gospodarstva v teh zadnjih štirih letih. Razen tega so ugotovili, da gradnja stanovanj, trgovskih lokalov in komunalnih naprav ne gre vstric z razvojem industrije in bodo zato morali temu posvetiti v prihodnjih letih več pozornosti. Pri razvoju turizma beležijo iz leta v leto večje uspehe in so imeli v letu 1960 že več kot 135.000 nočitev. Z ureditvijo umetnega jezera Šobec in camping prostora okrog jezera so še bolj poživili turistično dejavnost, tako da je ta prijazni kotiček znan že tudi izven meja naše domovine.

Na zaključni seji so izvolili tudi odbornike zbora proizvajalcev in občinskega zbora, ki bodo zastopali dosedanjo radovljiško občino v obeh zborskih združenih občin. Za uspešno poslovanje občinskih upravnih organov, so odborniki sklenili, da

bodo dobili uslužbeni občinskega ljudskega odbora za nagrado eno mesečno plačo. Odborniki obeh zborov pa bodo obiskali Velenje.

N. B.

PO STOPINJAH DELAVSKE ENOTNOSTI

Še enkrat »Kdo bo plačal?«

V 48. številki »Delavske enotnosti« z dne 10. decembra lani in tudi enkrat kasneje smo pisali o neodgovorni gradnji z obsevnimi stroški gradnje približno za 15 milijonov, razen tega pa je bil rok izgradnje za dve leti prekoračen. Zato so tedaj imenovali posebno komisijo, ki naj bi pregledala vroke in ugotovila krivice takega poslovanja. Tedaj smo objubilili, da bomo o zaključkih te komisije še poročali.

Na zadnji seji obeh zborov občinskega ljudskega odbora v Radovljici, pa je komisija po skoro petih mesecih poročala o svojih ugotovitvah, kjer med drugim pravi: Predračunska vsota po gradbenem projektu za zobno ambulanto v Radovljici je znašala okoli 18,5 milijona dinarjev. Izvajalec del SGP »Gorenje« Radovljica pa je izdal račun za nekaj več kot 22 milijonov dinarjev. Po pogodbi, sklenjeni med investitorjem Občinskim ljudskim odborom Radovljica in izvajalcem gradbenih del gradbenim podjetjem Gorenje iz Radovljice bi morali stavbo dograditi in izročiti svojemu namenu do 31. 8. 1959. Gradbeni stroški do sedaj pa znašajo že 30.258.258 dinarjev in bodo do dokončne izgradnje še večji, ker stavba še do danes ni gotova. Torej: prekoračenje za 15 milijonov in v času — skoro za dve leti.

Samo za delo načrtov za to stavbo, ki po svoji velikosti in obsegu prostorov ustreza dvema večjima stanovanjema, so plačali 1.153.000 dinarjev. Vendar so bili to šele načrti brez detajlov. Med gradnjo pa so morali razne detaje menjati oziroma jih spreminjati po želji projektanta.

Dalje so samo za planiranje zemljišča za stavbo, ki stoji na malo strmem terenu (stavba ni

podkletena) izplačali 448.000 dinarjev. Za gradbeno nadzorstvo, ki je bilo zaupano uslužbencu ObLO, so sedaj izplačali okoli 135.000 dinarjev, za obiske projektanta pa okoli 250.000 dinarjev. Te številke bodo do končne izgradnje še znatno večje.

Da se je projektant izmisljal popolnoma po svoji volji, kaže tudi naslednje: za kritje strehe so prvotno predvideli ravno aluminijasto ploščino, kasneje pa so to na zahtevo projektanta zamenjali z valovito aluminijasto ploščino, ki pa je »Impol« Slovenska Bistrica, kot edini proizvajalec tega izdelka pri nas, serijsko ne izdeluje in zaradi manjše količine ni mogel sprejeti naročila. Tudi radiatorje so predvideli take, ki jih ni bilo mogoče dobiti v serijski proizvodnji. Dalje je projektant predvidel posebna okna za okorje, tako da so morali iskati za to posebnega izdelovalca. Zato je nastal tudi problem s stekli, za kat je bilo potrebno zopet posebno naročilo za posebno izdelavo itd.

In kaj so sklenili po vsem tem na občinskem ljudskem odboru? Kljub temu, da so nekateri odborniki grajali tako gradnjo in neracionalno trošenje denarja, so po vsem tem sprejeli le nekaj priporočil, da se take stvari v bodoče ne bi ponavljale. Spoznali so, da je kriv za to projektant, investitor, izvajalec gradbenih del in nadzorstvo gradnje. Zato naj bi občinski ljudski odbor, tako so sklenili, v bodoče za take gradnje imenoval posebne gradbene odbore, ki bodo nadzirali gradnjo in pravočasno ukrepali, da ne bi prišlo do takih napak. V zapisniku komisije še piše: Komisija na kraju priporoča naj se v bodoče z družbenimi sredstvi racionalneje gospodari.

Kot je bilo videti, odborniki s sporočilom komisije niso bili najbolj zadovoljni, verjetno tudi ne s sklepi — in vendar so tako sklenili. N. B.

ZAŠČITA PRI ODPOVEDIH DELOVNEGA RAZMERJA

Kaže, da je za našo stalno rubriko »Po katerem členu?« med našimi bralci vedno več zanimanja. Vedno več dobivamo vprašanj, na katera žele bralci odgovor. To so najrazličnejša vprašanja, vendar pa lahko sedaj po tolikem času uvedbe te naše rubrike ugotovimo, da je največ vprašanj oziroma nejasnosti okoli odpovedovanja delovnih razmerij zaposlenih. Ker se taka vprašanja zelo pogosto ponavljajo, smo se odločili, da tokrat v celoti pojasnimo vse, kar je v zvezi z odpovedovanjem delovnega razmerja.

Delovno razmerje v pogojih delavskega samoupravljanja in delitve osebnega dohodka po delu, ni običajno pogodbeno razmerje. S sklenitvijo delovnega razmerja nastane razmerje posebne vrste, iz katerega izvira vrsta pravic, med drugimi tudi pravica do upravljanja. Zato daje zakon o delovnih razmerjih s predpisi o postopku ob prenehanju delovnega razmerja ter o pogojih, pod katerimi delovno razmerje preneha, delovnemu razmerju posebno stabilnost.

Zakon o delovnih razmerjih daje v čl. 339 in 342 delavcu pravico, da se zaradi uveljavitve svojih zakonitih pravic, za katere misli, da so mu bile kršene, obrne s tožbo na sodišče in zahteva sodno zaščito. Delovni spor pred rednim sodiščem pa lahko sproži šele potem, ko je izčrpal pritožbeno pot pred samoupravnimi organi, ali če samoupravni organ o pritožbi ali ugovoru ne odloči v 30 dneh od dneva, ko je bil ugovor podan. Takšna pritožbena pot in sodna zaščita velja tudi kadar so kršeni predpisi o odpovedih.

Odpoved mora biti po čl. 303 ZDR pisarna in na zahtevo delavca obrazložena. O odpovedi sklepa komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij, upravni odbor ali delavski svet, odpovedno odločbo pa izda direktor gospodarske organizacije. Delovno razmerje preneha po preteku zakonitega odpovednega roka in do konca odpovednega roka gre delavcu praviloma pravica do osebnega dohodka. Delavcem z nepretrgano delovno dobo nad 15 let v isti gospodarski organizaciji ali skupno delovno dobo nad 20 let pa gre po preteku odpovednega roka še odpravnina.

Odpoved je nedopustna v primerih, ki jih našteva čl. 305 ZDR. Ni mogoče odpovedati delavcu, ko je bolan, ko je na bolezenskem dopustu ali na okrevanju. Ni mogoče odpovedati nosečnici in materi z otrokom do 8 mesecev starosti. Prav tako ni mogoče odpovedati delavcu, ki je na orožnih vajah ali pri vojakih, do doslužni vojaški rok do treh mesecev. Odpovedati ni mogoče delavcu, dokler mu traja mandat člana upravnega odbora ali delavskega sveta, ali mandat odbornika ali ljudskega poslanca v zboru proizvajalcev. Odpovedati ni mogoče delavcu, dokler je na strokovnem izpopolnjevanju ali specializaciji in ne delavcu v času, ko dela na mladinski akciji. Tudi ni mogoče odpovedati delavcu, ki je odstranjen z dela in v času, ko teče proti njemu disciplinski postopek.

Odpoved, dana v gornjih primerih, je nezakonita in neveljavna. Prav tako pa je neveljavna tudi odpoved, o kateri ni sklepal pristojni organ (na primer odpoved, ki jo izda direktor brez sklepa komisije za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij ali brez sklepa upravnega odbora ali delavskega sveta). Kot neveljavno je smatrati tudi ustno odpoved, kajti zakon v čl. 303 ZDR predpisuje, da mora biti dana odpoved v pisni obliki.

Proti odločbi o odpovedi ima delavec pravico ugovora na organe samoupravljanja. Če je v pritožbenem postopku pred samoupravnimi organi zaradi nezakonite odpovedi brezuspešno ugovarjal, lahko po čl. 342 ZDR zahteva s tožbo pri rednem sodišču, naj sodišče ugotovi neveljavnost odpovedi. Tako tožbo pa mora vložiti v 30 dneh po prejemu odločbe pritožbenega organa.

Delavec pa v pritožbenem postopku pred samoupravnimi organi lahko ugovarja odpovedi tudi zaradi tega, ker smatra, da je neupravičena in nesmotna. Do II. novele zakona o delovnih razmerjih se je delavec zoper dokončno odločbo samoupravnih organov, s katero je bila odpoved potrjena, lahko pritožil še na arbitražni svet za odpovedi. Arbitražni sveti so obravnavali in preizkušali okoliščine in dejstva, ki so važna za presojo, ali je odpoved upravičena in smotna. Niso se mogli spuščati v presojo, ali je odpoved zakonita, temveč zgolj, ali je umestna s stališča pravičnosti.

Pravice porodnic

D. D. Medvode. Vrnila sem se s porodniškega dopusta, medtem pa sem bila premeščena na drugo delovno mesto. Hkrati sem izvedela, da mi bodo delovno razmerje odpovedali, češ, da nisem za delovno mesto, ki ga zasedam, dovolj sposobna. Ali je gospodarska organizacija upravičena, da me v času porodniškega dopusta premesti na drugo delovno mesto? Ali ima pravico odpovedati delovno razmerje brez vzroka in do kdaj sem zaščitena kot mati?

Odgovor: Gospodarska organizacija vam ne more odpovedati 8 mesecev po rojstvu otroka. Tudi v primeru, da vam po tem času odpove, imate pravico zahtevati obrazložitev odpovedi in odpovedi ugovarjati pri upravnem odboru gospodarske organizacije. Če so odpovedni razlogi neresnični in če odpoved potrdi upravni odbor gospodarske organizacije imate možnost, da sprožite pred sodiščem delovni spor. V zvezi z Vašo premetitvijo pa smo mnenja, da je upravičena, v kolikor niste premeščeni na nižje delovno mesto. V tem primeru lahko premetitvi ugovarjate s pritožbo na upravni odbor Vaše gospodarske organizacije. Če pa gre za premetitev na drugo delovno mesto, za katero se zahteva ista strokovna kvalifikacija, potem je premetitev v skladu z zakonom.

Pravice novatorstva

K. F., Maribor: Kakšne pravice imam po novem zakonu o patentih in tehničnih izboljšavah kot avtor tehnične izboljšave, ki se v gospodarski organizaciji že uporablja? Koliko časa mi gre pravica do odškodnine in ali vpliva okolnost, da sem večkratni novator na določanje mojega osebnega dohodka?

Odgovor: Okolnost, da ste avtor tehnične izboljšave, na formiranje Vašega osebnega dohodka nima vpliva. Pač pa ste tudi po novem zakonu o patentih in tehničnih izboljšavah upravičeni do odškodnine. O priznanju pravice do odškodnine odloča delavski svet gospodarske organizacije, v kateri se tehnična izboljšava izkorišča. O višini odškodnine ter o na-

činu izplačila pa morata avtor tehnične izboljšave in gospodarska organizacija, ki jo uporablja, skleniti posebno pogodbo. Pravica do odškodnine gre avtorju tehnične izboljšave za tri leta njene uporabe v gospodarski organizaciji. To pomeni, da se odškodnina lahko izplača enkratno, lahko pa se plačuje v sorazmernu s časovno uporabo in obsegom izkoriščanja. V tem primeru velja triletni rok. V Vašem primeru je bila, kot je razumeti iz Vašega pisma, odškodnina dogovorjena v sorazmernu s časovno uporabo in po prvem letu tudi plačana. Po čl. 86 novega zakona o patentih in tehničnih izboljšavah imate, če je bilo tako dogovorjeno, pravico do odškodnine v drugem in tretjem letu uporabe Vaše tehnične izboljšave.

Otroški dodatek

P. J., Ljubljana. Hčerka je 1. 4. 1961 izpolnila 15 let, hodi pa v 8. razred osemletke. Pravico do otroškega dodatka mi odrekajo od dneva, ko je hčerka izpolnila 15 let. Ali mi gre pravica do otroškega dodatka res samo do 15. leta starosti otroka ali pa do konca šolskega leta 1961?

Odgovor: Po čl. 16 uredbe o otroškem dodatku gre koristnikom otroškega dodatka pravica do dodatka za otroka, ki je star 15 let pa obiskuje redno obvezno osemletno šolanje vse dokler ne konča osemletnega šolanja, najdalj pa do konca koledarskega leta, v katerem je otrok izpolnil 15 let. V Vašem primeru vam gre pravica do otroškega dodatka do konca šolskega leta 1961 ne pa do dneva, ko je hčerka izpolnila 15 let.

Obračunavanje dela v izmenjavah

R. K. Zidani most. Delam v turnusu 12 ur — 24 ur. V 16 dneh sem napravil tako 132 ur. Opravi sem torej 20 ur več kot delavec, ki dela po 8 ur dnevno in mislim, da se mora teh 20 ur obračunavati kot nadure. Podjetje pa se temu protivi. Ali je postopek uprave podjetja pravičen?

Odgovor: Pogoji, ob katerih se sme uvesti delo v izmenjavah in koliko sme trajati delo v iz-

ter zlasti z ozirom na socialni položaj delavca in možnost njegove bodoče zaposlitve. Arbitražni sveti so odpoved lahko razveljavili ali pa pritožbo zavrnili. Njihova odločba je bila dokončna in delavec ni mogel s tožbo izpodbijati odločitve arbitražnega sveta, v kolikor v postopku ni bil kršen zakon.

II. novela k zakonu o delovnih razmerjih je arbitražne svete odpravila, ker je njih delovanje poseglo v pravice organov samoupravljanja. Ustanova arbitražnih svetov je prišla v nasprotje z načeli samoupravljanja in s čl. 14 ZDR, ki pravi, da samoupravni organi gospodarske organizacije samostojno urejajo delovno razmerje. Organi delavskega samoupravljanja sedaj v pritožbenem postopku dokončno odločajo o ugovoru, da je odpoved nesmotna in neupravičena in delavec proti taki odločbi nima pritožbene poti in ne sodne zaščite, ker obravnavanje smotnosti odpovedi ni stvar rednih sodišč.

Po čl. 303 ZDR pa ima delavec pravico zahtevati, da mu da gospodarska organizacija pisмено obrazložitev odpovedi. Odpoved brez obrazložitve, ki jo je delavec zahteval, se more smatrati za neveljavno, kajti delavec ima pravico vedeti za razloge odpovedi. V pritožbenem postopku delavec lahko izpodbija resničnost razlogov, s katerimi je odpoved motivirana. Odpoved z neresničnimi in skonstruiranimi razlogi, je nezakonita, ker taka odpoved brez objektivno utemeljenih razlogov krati delavcu zakonite pravice, ki si jih je pridobil s sklenitvijo delovnega razmerja.

V praksi pa je sporno vprašanje, ali ima delavec v primeru, da v pritožbenem postopku pred organi samoupravljanja brezuspešno ugovarja taki odpovedi, ki je bila izdana v predpisani obliki, ki jo je izdal pristojni organ in ki ni nedopustna po zakonu o delovnih razmerjih, pa vendar z neresničnimi razlogi krati delavcu pravico do dela in do upravljanja tudi sodno zaščito. Sedanja sodna praksa v takih primerih ni enotna.

Prvo stališče je, da tožba, s katero se izpodbija resničnost odpovednih razlogov in veljavnost odpovedi, ni dopustna, ker je preizkušanje odpovednih razlogov poseg v pristojnost organov samoupravljanja. Po tem stališču, ki se sklicuje na načelo čl. 14 ZDR je sodišče pristojno preizkušati samo zakonitost odpovedi: ali je odpoved po zakonu o delovnih razmerjih dopustna, ali je sklepal o odpovedi pristojni organ in ali je bila odpoved dana v predpisani obliki. Neresničnost odpovednih razlogov pa ne pomeni kršitve zakona, ker je odpovedljivost v okviru zakonitih predpisov prosta.

Po drugem stališču pa je odpoved motivirana z neresničnimi odpovednimi razlogi, nezakonita in so zato redna sodišča pristojna, da ugotavljajo resničnost odpovednih razlogov ter odločijo s sodbo, da je odpoved neveljavna, če delavec dokaže, da so odpovedni razlogi neresnični in šikanozni. V pogojih delavskega samoupravljanja ni položaj proizvajalca v delovnem razmerju zavarovan samo s predpisi o formalnem postopku pri odpovedih delovnega razmerja, temveč mora biti odpoved tudi v vsakem pogledu objektivno utemeljena. Zato je nezakonita in šikanozna na primer: odpoved, ki se sklicuje na to, da je delavec v gospodarski organizaciji odveč in da zanj ni delovnega mesta, če se izkaže, da je takoj po prenehanju delovnega razmerja gospodarska organizacija sklenila novo delovno razmerje za isto delovno mesto, ki ga je zasedal prej delavec, ki mu je bilo odpovedano. Prav tako je nezakonita odpoved, ki se sklicuje na to, da delavec na delovnem mestu ne ustreza in da je bil na to že večkrat opozorjen, če se dokaže, da je svoje delo uspešno opravljal, da je bil celo za to nagrajen in nikdar opominjan itd.

Ker je vsaka šikanoznost že sama po sebi nezakonita, je drugo stališče pravilnejše, bolj življenjsko in bolj v skladu s pravicami delavca in proizvajalca v pogojih delavskega samoupravljanja. Tudi sodna zaščita v takem primeru ne pomeni poseganja v pravice organov samoupravljanja, ker se sodišča ne spuščajo v presojo smotnosti odpovedi, o kateri lahko presojuje res samo organi samoupravljanja, temveč samo njene zakonitosti.

menjavah je predpisano v odloku Zveznega izvršnega sveta (Ur. l. FLRJ, št. 13/60). Ta odlok o delu v izmenjavah z rednim delovnim časom daljšim od 8 ur dnevno govori o tem, da lahko delo v izmenjavah traja do 12 ur. Za delo nad 208 ur mesečno pa pripada delavcu osebni dohodek povečan za 50%. To pomeni, da se ure, ki jih delavec opravi preko 208 ur mesečno, štejejo in obračunavajo kot nadure. Po omenjenem odloku je važen torej mesečni obračun ur ne pa obračun po 16 dneh.

Mandat člana delavskega sveta

»LESONIT« Ilirska Bistrica. Delavcu, članu delavskega sveta, je prenehal mandat člana delavskega sveta zaradi prenehanja delovnega razmerja. Kasneje je delavec s isto gospodarsko organizacijo sklenil novo delovno razmerje. Ali je delavec s ponovno sklenitvijo delovnega razmerja postal tudi član delavskega sveta, ker podjetje upravlja še vedno tisti delavski svet, katerega član je bil ta delavec?

Odgovor: S prenehanjem delovnega razmerja je delavcu prenehal mandat člana delavskega sveta. Čeprav je tak delavec kasneje ponovno sklenil delovno razmerje z isto gospodarsko organizacijo, mu mandat člana delavskega sveta ne more oživeti, ker mu je na zakonit način prenehal. Po temeljnem zakonu o upravljanju državnih gospodarskih podjetij in višjih gospodarskih združenj po delovnih kolektivih (Ur. l. FLRJ št. 43/50 in 47/50) v zvezi z navodilom za izvedbo volitev delavskih svetov in upravnih odborov gospodarskih organizacij (Ur. l. FLRJ št. 8/56) lahko postane delavec član delavskega sveta samo na podlagi rednih ali dopolnilnih volitev. Član delavskega sveta postane lahko samo na podlagi volitev. Zaradi tega delavec z novo sklenitvijo delovnega razmerja ni postal član delavskega sveta, čeprav upravlja gospodarsko organizacijo še isti delavski svet. Član delavskega sveta lahko postane samo na podlagi dopolnilnih volitev, če so izpolnjeni pogoji po 49. točki citiranih navodil.

Odpoved in disciplinski postopek

S. B. Ljubljana: Sem v državni upravi od 1. I. 1951 in imam 23 let delovne dobe. Nekaj več kot pred enim letom me je pozval eden izmed vodilnih uslužbencev, naj odpovem službo ali pa bodo uvedli zoper mene disciplinski postopek. Pol leta zatem, so me ponovno pozvali, naj odpovem službo, sicer me bodo dali v disciplinski postopek. Točno leto dni od tega, ko so me prvič pozvali, so me zaslilišali in mi pojasnili, da sem v disciplinski preiskavi. Nato sem prejel odločbo brez pravnega podlaga, s katero se mi odrekalo za 3 mesece pravica do variabilnega dela plače. Proti tej odločbi sem se pritožil, na kar sem prejel pisni sklep, da sem v disciplinskem postopku od dne, ko sem se pritožil proti omenjeni odločbi. Ali je rok za prekinitev disciplinskega postopka? Ali bi moral, ko sem bil prvič zaslilišan, prejeti obvestilo, da sem v disciplinskem postopku? Ali lahko moj predpostavljeni v službi zahteva, da sam odpovem službo? Ali sem upravičen zahtevati, da o moji pritožbi glede pravice do variabilnega dela plače odloči neposredno višji organ?

Odgovor: Pregon disciplinskih postopkov zastara v enem letu, ko se je zvedelo za dejanje, vsekakor pa v dveh letih od dneva, ko je bilo dejanje storjeno. V vašem primeru lahko ugovarjate zastaranju disciplinskega postopka, kajti iz podatkov v vašem pismu je razvidno, da vam je eden izmed vodilnih uslužbencev že več kot pred enim letom grozil z disciplinskim postopkom, vendar ta ni bil uveden. To pomeni, da so Vaši morebitni disciplinski postopki morali biti starejši, ki je pristojen, da zahteva uvedbo kazenskega postopka, znani že pred več kot letom dni.

Zakon nikjer ne zahteva, da mora starešina, ki je pristojen za uvedbo disciplinskega postopka, pisмено obvestiti o tem disciplinskega obdolženca. Zahteva za uvedbo disciplinskega postopka se pošlje disciplinskemu sodišču, ki določi preiskovalca in ki opravi preiskavo pod nadzorstvom predsednika sodišča.

Za praznik mladosti so člani prostovoljnega gasilskega društva iz Stožice pripravili ljubljanskim pionirjem veliko veselje. V novozgrajenem športnem parku v Tivoliju so postavili majhno motorno brizgalko. Gasilci so jim pripovedovali o gašenju in pionirji so lahko sami »poskusili«, kako »dela« brizgalka.

OBČNI ZBOR REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA LESNIH IN GOZDNIH DELAVCEV

O notranjih rezervah - molk!

Razen decentralizacije upravljanja in odločanja so v naši lesno predelovalni industriji in gozdarstvu v ospredju predvsem proizvodna vprašanja. Prav ti dve gospodarski dejavnosti sta se v primerjavi z ostalimi najmanj načrtno razvijali. Obenem sta predstavljali dokaj bogat izvor akumulacije, ki se je v znatni meri prelivala v druge gospodarske in negospodarske dejavnosti. Tako je, čeprav ne toliko izrazito, ostalo tudi v sedanjih pogojih gospodarjenja.

V kolektivih, ki so včlanjeni v tem strokovnem sindikatu, nima varna pohašča Nova Gorica, vsa jo pripomb glede vsebinskih sprememb, ki jih uveljavlja novi gospodarski sistem. Kritizirajo pa konkretizacijo teh načel, ker se je — kot pravijo — večina gospodarstvenikov lesne industrije in gozdarstva znašla še v slabšem položaju kot doslej. Na to vplivajo plafonirane cene hlodovine na domačem trgu (pričakovali pa so sprostitev cen), nižje izvozne premije, večje obresti na poslovni sklad in povečanje prevoznih stroškov.

Prvi izračuni resda ne kažejo najbolj rožnatih perspektiv. Drži pa tudi to, da se je razprava o novih instrumentih v gospodarskih organizacijah lesne industrije in gozdarstva vse preveč zožila na statične izračune, medtem ko se podjetja pri iskanju izhoda iz sedanjega položaja odmikajo od lastnih možnosti, kot so uvedba spodbudnejših oblik nagrajevanja, boljše izkoriščanje surovin, specializacija, kooperacija in drugo.

Glede vsega tega imajo podjetja ob obeh panog velikanske možnosti za razvoj, povečanje proizvodnje in še večji izvoz na tuja tržišča. Vendar ustaljena praksa in pričakovanje, da bodo vse težave rešene z nekakšno pomočjo od zgoraj, tudi zdaj zavirata reševanje perečih problemov lesne industrije in gozdarstva. Predvsem gre za to, kako v podjetjih: • brez pravih analiz začnjenj s proizvodnjo nekaterih vrst izdelkov, čeprav temu tehnično in komercialno niso dorasli; • da razširjajo proizvodni program, namesto da bi se odločili za specializacijo. Take težnje so doslej podpirali mnogi ljudski odbori, prepričani, da s tem urejajo socialno ekonomske probleme na svojem področju. Ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja takih obratov pri tem največkrat niso izračunali; • pozabljajo na proizvodno nedelovanje. Od 75 podjetij slovenske lesne industrije medsebojno kooperirajo le LIP Maribor, Brest in Stol pri proizvodnji kuhinjske

opreme ter Javor iz Pivke in Tom varna pohašča Nova Gorica, vsa jo pripomb glede vsebinskih sprememb, ki jih uveljavlja novi gospodarski sistem. Kritizirajo pa konkretizacijo teh načel, ker se je — kot pravijo — večina gospodarstvenikov lesne industrije in gozdarstva znašla še v slabšem položaju kot doslej. Na to vplivajo plafonirane cene hlodovine na domačem trgu (pričakovali pa so sprostitev cen), nižje izvozne premije, večje obresti na poslovni sklad in povečanje prevoznih stroškov.

O vseh teh in drugih problemih, ki sta jih letno poročilo republiškega odbora in referat predsednika lepo osvetlila z načelne strani, udeleženci razprave, namreč tisti iz kolektivov, niso dodali skoraj nič konkretnega. Se več, diskutantov iz podjetij je bilo tako malo, da so glavno besedo imeli gostje.

Težko je odgovoriti na vprašanje, zakaj delegati iz podjetij niso bili bolj številni in manj načelni pri svojih izjavah. Morda je bilo tako zaradi strahu, da bi bilo treba priznati, da vseh težav le ni kriv vni gospodarski sistem. Morda ...?

M. GOVEKAR

OB SKUPNEM OBČNEM ZBORU OBSS BOHINJ, BLED, RADOVLJICA:

Delavci niso spregovorili

Ob koncu razmeroma nerazgibane diskusije je posegel v razpravo predstavnik Gozdnega gospodarstva Bled tovariš Tone Svetina z utemeljeno ugotovitvijo:

»Doslej ni še nihče iz vrst delavcev zaprosil za besedo in to se mi zdi napak! Problemi, o katerih razpravljamo — uveljavljanje samoupravljanja, pomen obratnih delavskih svetov, ekonomske enote — so tako ali tako že na dnevnem redu vseh mogočih razprav na raznih upravnih in političnih odborih, v katerih je zastopanih le malo delavcev; problemi pa se le tičejo predvsem osnovnih proizvajalcev, ki bi morali več ali manj prizadevno segati v diskusije. Vprašati se moramo, kje so vzroki takšne nedopustne pasivnosti ...«

Lahko da je vzrok molčečnosti nekonkretnost uvodnih referatov, ki so se sukali okoli teorij, malo ali nič pa niso temeljili na vsakodnevni izkušnji. Tako sestavljeni referati ne vzdramijo diskusije. Se tisti delavec, ki bi sicer rad posegel v razgovor s tem ali onim pro-

blemom, se enostavno ustraši izbranih, v mnogih primerih nerazumljivih besednih kombinacij ter se premisli.

Nemara pa je vzrok v zadržitvi treh občinskih sindikalnih svetov, ki obsegajo razmeroma zelo široko delovno področje. Ljudje se med seboj ne poznajo in zavoljo tega ne spregovore. Obenem ko težimo v gospodarstvu k decentralizaciji upravljanja, politično združujemo posamezne enote. Ta prehod vsekakor vpliva na negotovost posameznikov, zlasti v razpravah, v katerih je v morebitnem kritičnem presojanju. Zbor je kot v opravičilo navedel možnost kasnejše domačnosti v razpravah, ko bo novoustanovljena sindikalna skupnost začela.

Tako ali drugače, ugotovitev delegata, da je bilo na zboru zastopanih 70 odstotkov delavcev-proizvajalcev, a se ni nihče od njih prijavil k besedi, je vsekakor opozorila novozvoljenih sindikalni svet na potrebo intenzivnejšega političnega dela v sindikalnih podružnicah, med delavci.

D. K.

»KDAJ BO AMERIKA VLOŽILA VAME?«

Danes se bosta sestala na Dunaju predsednik sovjetske vlade Nikita Hruščev in predsednik ZDA John Kennedy. Njuni razgovori bodo obsegali pomembna svetovna vprašanja. Kot poročajo, želita oba partnerja obravnavati vprašanje razorožitve. Pričakujejo, da bo sovjetski premier načel vprašanji Nemčije in prihodnosti Berlina. Predsednik Kennedy pa bo prav gotovo sprožil vprašanje, in sicer, kako naj bi koristno nadaljevali ženevske razgovore o prepovedi nuklearnih poskusov, in pa seveda vprašanje Laosa.

Kaj pričakujejo od sestanka na Vzhodu in Zahodu? Po časopisnih agencijah je slika približno takale:

MOSKVA: Hruščev je prišel na Dunaj v glavnem zategadelj, da se osebno spozna z ameriškim predsednikom in naveže z njim kar najbolj dobre stike. Kaže, da se je so-

DUNAJ 3. in 4. junij 1961

vjetski premier pridružil želji ameriškega predsednika, da bosta vodila tiho diplomacijo, tako da ne pričakujejo, da bo po sestanku tiskovna konferenca, ki bo pojasnila novinarjem vsebino tega zgodovinskega sestanka.

WASHINGTON: Predsednik Kennedy prihaja na Dunaj z dvema glavnima nalogama, in sicer, da se pogovori o tem, kako naj bi v prihodnosti tekli razgovori glede prepovedi nuklearnih poskusov in da poskusi prepričati sovjetskega predsednika, naj pristane, da bi mednarodni kontrolni komisi dali kar se da obsežna pooblastila za kontrolo laoske nevtiralnosti. Kajpak bo mladi predsednik, ki bo v ponedeljek star 44 let, želel kar najbolj oceniti človeka, ki vodi nastopni tabor.

DUNAJ: Nad 200 avstrijskih, ameriških in sovjetskih funkcionarjev ter pripadnikov varnostne službe je pripravilo vse potrebno za dvodnevni sestanek Kennedy — Hruščev. Današnji prvi sestanek bo v ameriškem veleposlaništvu.

Kar se tiče ukrepov avstrijskih oblasti, je le-ta mobilizirala 7000 policajev in okrog 1000 detektivov v civilu, ki bodo noč in dan bedeli tam, kjer je to potrebno.

V programu sestanka Kennedy — Hruščev, ki so ga pred dnevi objavili v Washingtonu in Moskvi, je moč videti, da bosta imela oba predsednika na razpolago le deset ur za razgovore.

Hruščev ni ničesar rekel pred sestankom. Od sovjetske strani je javno izrazil svoje mišljenje le Anastas Mikojan, ki je rekel: »Samo dejstvo, da je prišlo do sestanka, je dobra stvar.«

»V Pittsburghu je železniški zavirač, ki je že dve leti brez dela,« je nedavno pisal neki ameriški list, »po strani pogledal reklamni lepak borznega zastopnika, kjer je pisalo: Vlagajte v Ameriko!«

»Saj ne morem vložiti niti v ročni voziček,« je zagodrnjal. »Kdaj bo Amerika vložila vame?«

Ta srditi, zagrenjeni železnicač je le eden iz množice pet in pol milijona Američanov, ki zanje ni dela v ZDA. Zavest osebe nekoristnosti in potrtost zaradi negotove prihodnosti prevzema njega in sto tisoče drugih v veliki armadi brezposelnih, zaskrbljenost pa zbujata tudi pri vladni predsednika Kennedyja, ki je med predvolilno kampanjo obljubljal, da bo brezposelnim zagotovil zaposlitev.

Prvega maja, na praznik delavskega razreda vsega sveta, je Kennedy podpisal zakon, ki določa 394 milijonov dolarjev pomoči gospodarsko ogroženim področjem s kronično brezposelnostjo. Namen zakona je pomagati tem področjem, da bi pritegnila novo industrijo in razvila nove dejavnosti, ki bi zagotovila nova delovna mesta.

Za gospodarsko ogrožena veljajo tista področja, kjer presega število nezaposlenih 6% vse delovne sile. Po podatkih iz letošnjega aprila je 101 od skupno 150 poglobitvenih industrijskih področij ZDA v tej kategoriji, med drugim Chicago, Los Angeles in Philadelphia. Preostalih 49 osrednjih industrijskih področij je v skupini tistih, pri katerih zavzema število nezaposlenih 3—6% vse delovne sile. V 30 velikih industrij-

skih središčih blodi vsak enajsti delavec po ulicah in išče delo, ki ga ni. V osmih takih središčih je na cesti vsak osmi delavec, ponekod pa celo vsak sedmi in šesti.

Zakon, ki ga je podpisal Kennedy, je le eden izmed ukrepov, ki jih vlada uveljavlja v različnem upanju, da bo tako zmanjšala nezaposlenost, ki kljub določeni ublažitvi sedanje recesije ne kaže nikakršnega pomembnejšega znamenja, da se bo skrbila. Po uradnih podatkih je bilo marca 5,5 milijona nezaposlenih, med temi nad 800.000 takih, ki so brez dela pol leta in dalj, 1,9 milijona ljudi pa je brezposelnih nad štiri mesece.

Te številke ne zajemajo delavcev, ki so se proti lastni volji sami umaknili »v pokoj«, ker so spoznali, da nima smisla še nadalje brusiti peto pri iskanju dela. Prav tako niso všteti tisti delavci, ki poprimajo za vsako delo, pa čeprav je mezza znatno pod njihovim normalnim zaslužkom.

»Med marca zaposlenimi je bilo tri milijone neindustrijskih delavcev, ki so iz gospodarskih razlogov delali skrajšan delovni čas,« je rečeno v poročilu ministrstva za delo. Le na ta način niso prišli na seznam brezposelnih nadaljnji deset in sto tisoči delavcev.

Poučen je prikaz, kako je nezaposlenost prizadela posamezne kategorije delavcev. Najhuje so prizadeti nekvalificirani in polkvalificirani delavci: nezaposlen je vsak peti nekvalificiran in vsak sedmi polkvalificiran delavec. Nasprotno pa je nezaposlenost med tehnično in namestenci sorazmerno zelo majhna.

Ti podatki kažejo enega izmed vzrokov nenehnega naraščanja nezaposlenosti — tehnični napredek, ki je v protislovju s kapitalistično družbeno ureditvijo, katere okviri onemogočajo, da bi bil ta napredek uporabljen za trajno zagotovitev eksistence in za boljše življenje delavcev. Zaradi napredka tehnike je namreč silno narasla produktivnost. Za mnogo večji fizični obseg proizvodnje je zdaj potrebnih mnogo manj delavcev kot prej.

To velja ne le za industrijo, temveč tudi za kmetijstvo. Število kmetijskega prebivalstva se v ZDA nenehno zmanjšuje, čeprav proizvodnja stalno narasča. V obdobju minulih desetih let je ameriški kmetovalec pridelal za 28% hrane več, pri čemer je bilo v kmetijstvu zaposlenih za 28% manj moških, žensk in otrok kot prej. Nekdo je bila v kmetijstvu zaposlena tretjina vse delovne sile, zdaj pa je le še desetina.

Strah pred podobno usodo muči zdaj rudarje, železničarje in delavce, zaposlene v jeklarski, avtomobilski in mnogih drugih industrijskih panogah. Število rudarjev, zaposlenih v rudnikih rjavega premoga, se je v minulih štirih desetletjih skrbilo od 700.000 na 200.000, število železničarjev pa se je v istem obdobju znižalo od dveh milijonov na komaj 800.000. Zmanjšanje je omogočil nenehni tehnični napredek, ne pa manjša proizvodnja in storitve.

Ta proces je še posebej pospešila uvedba avtomatizacije. Veliki »prenosni stroji« v avtomobilski industriji obdelujejo zdaj bloke motorjev povsem brez človeške pomoči. To pa je le elementarni tip avtomatičnega stroja, za katerim so prišli »računarji«, ki zmorejo mnogo bolj zapletene delovne operacije.

V Texasu na primer so zgradili naftno rafinerijo, ki deluje izključno po navodilih elektronskega nadzornika in usmerjevalca. Delovni uspehi so mnogo bolj-

ši od tistih, pri katerih so rafinerijo nadzorovali ljudje.

Računski stroji so sprožili revolucijo tudi v bančnem knjigovodstvu in v zavarovalnicah.

Z uporabo elektronskega sistema, tako imenovane številčne kontrole, so znižali proizvodno ceno v veliki letalski tovarni od 18,5 na 1,95 dolarja za izdelan sestavni del letala. Ta sistem močno skrajšuje čas, ki je potreben za izdelavo določenega strojnega dela. V elektriški industriji na primer se je delovni čas skrbil od 60 delovnih ur na komaj 45 minut. Odstotek slabih izdelkov se je znižal od 50% pri ljudeh na 2%, vse po zaslugi sistema številčne kontrole.

Spričo takšnega razvoja se je nenehno krčilo število ročnih delavcev, vzporedno pa je v Ameriki raslo število tehnikov in namestencev. Lani se je število prvih znižalo pri moških za 1,3 milijona, število drugih pa je naraslo za 600.000; pri ženskah se je število drugih zvišalo za 700 tisoč, prvih pa je ostalo skoraj toliko kot prej.

Ameriški gospodarstveniki so zelo zaskrbljeni zaradi dejstva, da je po vsaki recesiji čedalje več nezaposlenih. Po recesiji 1949—50 se je odstotek nezaposlenih znižal v najboljšem primeru na 2,7, po recesiji 1953—54 je narasel na 4,2, po recesiji 1957—58, tretji povojni in zadnji pred sedanjo, pa na 5,1%. Ta odstotek je bil izhodiščna točka za sedanjih 6,9%.

Problem nezaposlenosti se nadalje zaplete z dotokom nove delovne sile. Zdalj namreč že začnejo prihajati povojni rodovi, mladi ljudje iz obdobja, ko je bil prirastek prebivalstva zelo velik. Po statističnih podatkih sodijo, da bo dotok nove delovne sile v tem desetletju za 40% večji, kot je bil v prejšnjem. Nekateri strokovnjaki pravijo, da bo treba zagotoviti v šestem desetletju 13,5 milijona delovnih mest samo za novo delovno silo. Kaj to pomeni, najboljše ponazori podatek, da je treba zagotoviti vsak teden po 25.000 novih delovnih mest. Kaj pa z delavci, ki so že zdaj zaposleni, in kaj s tistimi, ki bodo v prihodnosti izgubili sedanjo zaposlitev zaradi nadaljnje modernizacije in avtomatizacije proizvodnje...

Seveda je vse to povzročilo zelo velike družbene probleme. Buržoazni ekonomisti so doslej nenehno trdili, da iznajdbe in druge mehanične izboljšave v proizvodnji vedno ustvarjajo nove možnosti za zaposlitev, in sicer v širšem obsegu, kot znaša število delavcev, ki zaradi njih izgubijo delo. Izkušnje z avtomatizacijo pa kažejo, da to ne drži več. V ZDA so na primer ugotovili, da je na gospodarsko ogroženih področjih največ tistih delavcev med nezaposlenimi, ki so izgubili delovna mesta zaradi avtomatizacije.

Miloš Marinović

IZGUBLJENA PARTIJA

Dva izmed generalov, ki so organizirali 22. aprila letos v Alžiriji upor proti francoski vladi, in sicer Maurice Challe in Andre Zeller, so obsodili, vsakega na 15 let zapora.

To je bil eden izmed najkrajših, pa vendar hkrati najbolj zanimiv sodni proces v moderni zgodovini francoske republike. Sodna obravnava pa je bila tudi ena izmed najbolj pomembnih, kajti na zatožni klopi nista bila samo dva »odpadnika«, temveč so bili vsi tisti francoski oficirji, ki še danes upajo v pomembno vlogo vojske v državni politiki.

General Challe in Zeller zagotovo nista glede na vse dogodke največja krivca za aprilski upor. General Challe gleda na vse dogodke po svetu skozi očala vojaške logike. Zaupa v svoje sposobnosti do te mere, da drugim negira pravico, da bi ga kritizirali. Ko je videl tistega aprilskega dne, da je »partija izgubljena«, je pohitel razobesiti belo zastavo.

Na tej sodni obravnavi je bilo precej čudnih izjav in še bolj čudnih misli. Večkrat sploh ni bilo mogoče točno vedeti, ali govori priča javne obtožbe ali obrambe. Včasih je bilo nemogoče ugotoviti, zakaj je ostal ta general zvest Parizu, oni polkovnik pa da je povezal svojo usodo z uporniki. Točno je: večina generalov, ki so bili za svojo zvestobo zdaj uradno povišani, je odbilo, da se pridružijo Challu in Zellerju, in sicer izključno zategadelj, ker so smatrali, da je upor »slabo organiziran.« Številni višji oficirji so ostali na »dobri strani« zato, ker so se odločili, da bodo storili tako kot njihovi predpostavljeni. Neki general je postal zdaj vrhovni inšpektor nekega rodu francoske vojske zato, tako je vsaj sam priznal, ker je odločitev prepustil svojemu neposrednemu poveljniku.

Sodna obravnava pa je seveda odkrila tudi nekaj resnic. Med njimi eno, mogoče največjo in najbolj daljnosežno: edini, ki so se z vsemi silami upirali upor, so bili vojaki »s kontinenta« — regularne vojske, mladi delavci, kmetje, intelektualci, ki so bili

Nekateri afriški časniki so objavili bilanco prvega tedna razgovorov v Evianu. Takole ugotavljajo:

■ Dosežena je bila ukinitve ofenzivnih operacij, ki po informacijah, ki prihajajo iz Alžirije, ni ne premirje, ne ukinitve ognja, temveč ukrep psihološkega značaja in delne uresničitve;

■ Premestitev Ben Bele in njegovih tovarišev predstavlja samo izboljšanje njihovih materialnih pogojev. Za njih pa premestitev ni važna, kajti živijo samo za akcijo;

■ Izpustitev na svobodo prvih zapornikov, med katerimi pa ni niti enega borca;

■ Novinarjem so izdali dovoljenja (ne vsem) in jih povabili v Alžirijo, da na kraju samem vidijo, kako se vsi ti ukrepi uresničujejo.

Komentarji in domneve so tako kot vedno zelo različni. Kaže pa, da so se razgovori v Evianu le premaknili in da so postali neredno bolj živahni. Obe strani, alžirska in francoska, sta se lotili konkretnih vprašanj, med katerimi je vprašanje o načelih samoopredelitve prišlo v prvi plan. Seveda pa je bilo pri tem najbolj zanimivo prizadevanje predstavnik francoske delegacije, mini-

na odsluženju vojaškega roka, državljeni v uniformi. Na njihove zahteve so bili oficirji velikokrat prisiljeni, da so se izjavili proti alžirskemu upor.

Advokati na tem procesu niso svoj položaj izkoristili v propagandne namene, kot je bil to primer na »procesu barikad«. Zadovoljni so bili, ker so lahko govorili o svojih klientih o patriotih, ki sta storila napako.

Na sodni obravnavi, ki so jo po svetu krstili za »blitz-proces«, sta obtožnica, advokati in tožilci govorili devetim ljudem, oblečenim v paradne generalne uniforme, ki so sestavljali sodni zbor. Pet generalov in trije predstavniki visokih francoskih sodišč niso vse tri dni spregovorili niti besede, razen predsednika Mauricea Patena. Nihče med njimi ni hotel povedati, kaj misli o vsem

tem.

Ko sta na koncu obravnave nastopili zadnji dve priči, to sta bila mlada oficirja, sta se postavila v pozor in pozdravila, ne sodnike, temveč generala Challa in Zellerja. Ko je enega izmed njihju predsednik vprašal, kako to, da ni sodeloval ob času upora pri aretaciji francoskega vrhovnega poveljnika v Alžiriji generala Gambieza, je le-ta mirno odgovoril: —Nisem bil določen za to nalogo!

Francija je s to sodno obravnavo kajpak kljub tenkočutni diskretnosti dobila precej gradiva za razmišljanje. Gradivo za razmišljanje je tudi izjava vrhovnega poveljnika v Alžiriji generala Gambieza, ki je pred sodiščem tole izjavil: — Bojim se, da je izgubila armada zaupanje oblasti in ljudstva!

sta za alžirska vprašanja Louisa Joxa, ki je na seji razložil vse mogoče argumente, od geografskih do zgodovinskih, in se trudil, da bi dokazal, da Sahara ne bi bilo potrebno upoštevati v referendumu o samoopredelitvi, kajti le-ta ne predstavlja celote z Alžirijo. Argumente francoske dele-

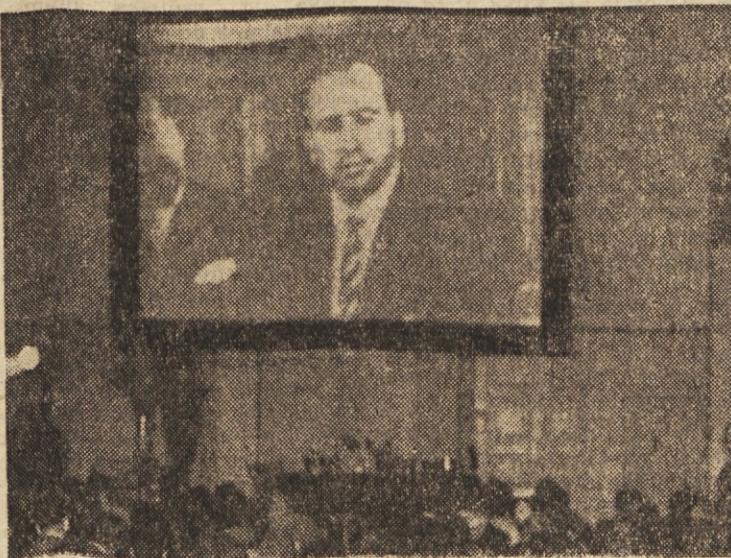
gacije je alžirska delegacija popolnoma zavrnila in napovedala, da bo svoje stališče o tem razčlenila prihodnje dni.

Po nekaterih informacijah ima francoska delegacija povsem različno stališče o tem, kaj naj bi referendum alžirskega prebivalstva rešil. Delegacija začasne al-

žirske vlade smatra, da je predvsem potrebno izpolniti politične pogoje in se šele potem lotiti nekaterih vprašanj o uresničitvi referendumu o samoopredelitvi.

Seveda pa je moč opaziti po drugi strani, da kakor koli in s komerkoli govorijo Francozi o prihodnosti Alžirije, ne morejo umetno izdvojiti vprašanja Sahare. Ekonomsko bogastvo Sahare v prvi vrsti najbolj zanima francosko delegacijo. Seveda pa člani francoske delegacije, kadar govorijo o Sahari, govorijo le o teritorialnem pojmu. Ne govorijo pa o tistem, kar se skriva globoko v saharskem pesku. To bogastvo pa dobro poznajo vsi Alžirci. In ker je to bogastvo njihovo, bo Francozom težko prepričati kogar koli, da je Sahara zanimiva samo zato, ker ima toliko peska...

Posebno vprašanje pa je tudi vprašanje predstavnstva alžirskega ljudstva. Nekateri krogi, ki so blizu francoski delegaciji v Evianu in Ženevi, namreč trdijo, da delegacija začasne alžirske vlade »ne predstavlja vsega alžirskega ljudstva« in da po tem ne more nastopati v sedanjih razgovorih kot enakopraven partner, temveč samo kot »stranka, ki se bori«.

Tiskovna konferenca predstavnikov začasne alžirske vlade

Inšpektorji za prvo damo ZDA

Ko se je soproga ameriškega predsednika Johna Kennedyja mudila pred dnevi v Parizu, jo je varovala posebna skupina štirih policijskih inšpektorjev. Ko so jih izbirali, so upoštevali njihovo zunanost, eleganco in temeljito poznavanje borbe iz bližine. Vsi so bili tri dni sence prve dame Amerike. Policija je sporočila, da ne bo objavila imen teh izbranih inšpektorjev, vendar pa je rečeno, da so bržkone isti, ki so varovali Eisenhowerjevo soprogo in belgijsko kraljico Fabiolo. Vsi so poročeni.

Malo šale

Art Buchwald, stalni pariški humoristični komentator francoske izdaje »New York Herald Tribune«, je ob obisku predsednika ZDA Johna Kennedyja v Parizu organiziral neko vrsto »privatne Gallupove ankete« med francoskim prebivalstvom.

— Kaj misli francosko ljudstvo ob tem obisku? — se je glasilo prvo vprašanje, na katero je odgovoril Buchwald: — Ljudstvo misli, da je obisk organiziral ameriška obveščevalna služba.

— Zakaj prav obveščevalna služba?

— Zato, ker so Francozi preprčani, da ta služba organizira vse, česar se lotijo ZDA v zadnjem času.

— Ali mislijo Francozi, da je izmenjava ujetnikov za traktorje dobra stvar?

— Da, trdi Buchwald. Tudi Francozi so že sestavili komite, ki bo predlagal izmenjavo 500 francoskih generalov za Jacqueline Kennedy.

— Kaj naj bi ZDA storile s temi generali?

— Lahko bi jih poslale na Kubo...

— In če jih tam ujamemo?

— Potem bi Amerikanci poslali nove traktorje...

Več samoupravnih pravic kolektivu Izobraževalnega centra Ravne na Koroškem

Na dnevnem redu:

S. G.

S. G.

V torek, 6. junija ob 20.30 bo v Jugoslaviji prvič izvajala radijska komedija Horsta Mönnicha **JUBILEJ NI ZBORNIK**. Zgodbo pripoveduje naš mlademu pisatelju, ki bi naj za veliko stvarno napisal ob 150-letnici naša povratne ljubljene zbornik, pa me se ne razbije, ker pisatelj zgodi in sati resnice. V tej satirčni zgodbi iz vrhov nemškega velekapitala, se avtor humoristično opasal lasne izkušnje ob podobnem delu.

Na televiziji boste lahko v nedeljo ob 18.45 gledali sovjetski umetniški film **DEKLARACIJE OČETA**. Svež in nenavaden način obravnavanja vojne protine dviga ta film nad običajne izvirne tega žanra. Sovjetska kritika je film zelo ugodno sprejela in hvalila zlasti scenarista Konstantina Gubarevicih in Jevgenija Risa, režiserja Ljva Goluba. V poudelke iz 19.30 bo v studiu Beograd predvajalo studio Skopje z **DELIŠASTIM MAKEDONSKIM SKLADATELJEM**, ki čaka, petek in soboto v Beogradu. Ljubljani prednašal zvečer v Bledu **II. JUGOSLOVANSKI JAZZ FESTIVAL**.

In potem so na vrsti še športniki, ki imajo ta teden bogat program. Ves dan bo studio Beograd prednašal **EDENSKI PRVENSTVO V BOKSU**. **EVROPSKO PRVENSTVO V BOJU** v četrtek in soboto pa 18. in 19. junij **RO D'ITALIA**. V soboto pa bo RTV Zagreb prednašal s stadiona v Moskvi **MUR TEKMOVANJE V ATLETIKI**.

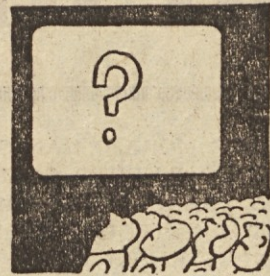
odstotka na osebne donoke za poslenih, del pa iz dopolnilnih sredstev lastne proizvodnje. Na ta način formirana sredstva pa se znotraj centra zlivajo in jih uprava izkorišča po vnapij planiranem proračunu izdatkov.

Povsem enak način formiranja sredstev kot v izvenšolskem sistemu izobraževanja! Spet sloni izračun na pavšalni kalkulaciji. In, ali naj ustanovitelj res pokrije tudi stroške za vse tiste absolvente, ki se bodo zaposlili v drugih gospodarskih organizacijah? Po sedanjih izračunih se namreč zaposli v Železarni Ravne na Koroskem samo 70 % absolventov metalurških šole. Ali pa je smiselno zaradi tega omejevat vpis samo za ožji teritorij, s katerega črpa Železarna svojo bodočo delovno silo? Ali je res smotno, da letos ne bo objavljen razpis za vpi v to šolo? Vsemu temu bi se lahko v centru izognili, če bi predračun stroškov temeljil na izračunu vseh stroškov izobraževanja za vsakega posameznega diaka in bi jih nato prispeval skladno s številom učenecv vsak koristnik šole. S takimi ustvarjenimi sredstvi, razporejenimi

INVESTICIJSKI DINAR ZA LIKOVNE STVARITVE

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Martin v oblakih«

kejš, skorajda že, od vesoljskih poletov. Zato nam je žal, da je ostal Martin malo preveč v oblakih in malo premalo na tleh.

Na tleh v tem smislu, da bi zavrgel predobro znane stare kliseje, ki jih uporablja namesto nekaterih živih ljudi, oseb v filmu, da bi se v zapletih in sploh gradnji štorije, zgodbe odpovedal navnosti, od katere nekateri naši filmski ljudje zama pričaju, da bo razveseljevala občinstvo, kajti občinstvo se smeji komičnemu, ne pa navnemu junaku, karakterju, zapletu, doggedu, razpletu, stavku, dialogu.

Da ne bomo preostri: tu in tam ostane Martin in z njim ves film tudi na tleh. Takrat se prirčno nasmejimo, smo prizadeti. Žal premalokrat za dve uri.

Ce filmu kaj oprostimo, potem bomo to storili zaradi dobre režije, ki je gotovo precej nad našim povprečjem, pa tudi dobre igre nekaterih igralcev; nedvomno bi režiser, zlasti pa igralci iz dobrega scenarija napravili mnogo več.

-Šn

Razstava DLUUU Slovenije v Slovenjem Gradcu

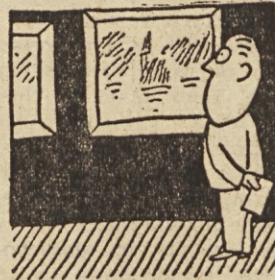
Razstava Društva likovnih umetnikov uporabne umetnosti Slovenije, ki jo je pripravil slovenjegraški Umetnostni paviljon ob občinskem prazniku, je v maršičem presenetila. In lahko rečemo, prijetno presenetila.

Prvo presenečenje je že sam obseg razstave. Tako po številu avtorjev kot po številu razstavljenih predmetov je izredno bogata. V primeri z dosedanjimi podobnimi razstavami pa pomeni nedvomno velik korak naprej tudi v kvalitetnem smislu. Vse to priča, da našo mlado uporabno umetnost pravzaprav ni več moč imeti za tako zelo mlado in da dobiva že prve obrise svoje lastne tradicije.

Drugo presenečenje je sam izbor razstavljenih predmetov. Mnogo širši in tudi mnogo bolj pester je kot na vseh dosedanjih razstavah. A tudi material, ki ga uporabljajo oblikovalci uporabne umetnosti, se je občutno razširil. Predvsem pa ta razstava razkriva, da si likovni umetniki uporabne umetnosti vedno bolj prizadevajo najti ravnotežje med estetskimi načeli likovnega izražanja in izrazito uporabno vrednostjo. To potrjuje tudi dejstvo, da je na letošnji razstavi razmeroma veliko razstavljenih predmetov, ki jih je izvedla industrija. In upajmo, da bo ta stik med likovnimi umetniki uporabne umetnosti in med industrijo v prihodnje še veliko tesnejši, da bo tako uporabna umetnost dobila svoj konkreten izraz tudi v industrijskem oblikovanju.

Za tretje presenečenje pa je poskrbel sam organizator razstave — slovenjegraški Umetnostni paviljon. S svojo odločitvijo namreč, da pripravi to razstavo. Uporabna umetnost danes še vedno vse preveč poredko zaide v galerije in razstavne prostore, čeprav bi to morala prav zaradi velikega popraševanja po tovrstnih izdelkih na trgu, s čimer pa še vedno ni v skladu sposobnost vrednotenja oziroma oblikovanja manjvrednih izdelkov od resnično umetniško oblikovanih.

S. B.

metih uporabne umetnosti. Tako imenovana čista umetnost ima torej v tem razdobju le majhen delež udeležbe pri celotnem odkupu likovnih stvaritev.

... pa tudi vedno večji odkup izdelkov dvomljivih kreatorjev

Isti podatki nam nudijo možnost, da si ustvarimo še eno podobo — tokrat porazno. Čeprav so družbena sredstva, namenjena odkupu likovnih stvaritev, od leta 1959 do leta 1960 narasla v celoti za 28 %, je zanimivo pogledati v čigavo korist: 31 % več za uporabno umetnost, 19 % za kvalitetna slikarska in kiparska dela, a kar 44 % za različen kič.

Dvomljivi kreatorji, amaterji, ki slikajo in oblikujejo pač vse, kar gre v denar (pri tem nihče ne misli naših zanimivih primitivnih slikar-

nik, opremlja svoje prostore, se naročniki običajno ustavijo ob imenih najbolj popularnih umetnikov. Med starejšo generacijo jih je morda 10, ki se javljajo v takih odkupih in naročilih bolj pogosto, med mlajšo nekoliko več. In vendar bi bilo prav, da bi ob vseh večjih naročilih notranje ali zunanje opreme, spomenikov naročnik obvezno objavil javni razpis. Nedvomno bi naročnik tako imel večjo izbiro, med umetniki pa bi prišlo do boljše, bolj zdrave selekcije.

Vsaj posvetovali bi se lahko z likovnikom

Znamo zahtevati sodobno opremo javnih lokalov, nove desene, nove vrste nakita, razveseli nas na odru sveža scena, premnogokrat pa smo zadovoljni s šablonsko upodobitvijo

● Kdo je kupec?

Uporabna umetnost ima v tem razdobju prednost — to smo že ugotovili. Te izdelke kupujejo gospodarske organizacije, zlasti gostinca in trgovska podjetja, ki si urejajo ali preurejajo svoje prostore in lokale, dalje industrija s svojimi naročili za nove vzorce likovno obdelanih izdelkov lastne proizvodnje, učinkovite embalaže itd. in končno zasebnik, ki si želi sodobnih okrasnih predmetov, nakita, galanterije.

Normalno bi bilo, da bi tudi čista likovna umetnost bila udeležena pri urejanju in preurejanju javnih prostorov. Žal ni tako. Tu in tam kakšen mozaič, sgrafit, plastika — na zunanjih stenah stavb, a v gostinskih in trgovskih lokalih tu in tam kaka stenska slikarja ali intarzijska. Stene pa ostajajo več ali manj prazne, ali pa vise na njih dela slikarja, »prijetelja« tistega, ki je odločil o nakupu, ali pa »umetnika« — trgovskega potnika. In vendar bi bilo prav, da bi v investicijskih sredstvih bil tudi del sredstev namenjen likovni opremitvi prostorov, zgradbe. In tudi kadar bi bil ta delež v skladu s celoto izredno majhen, bi likovnik z reprodukcijami ali umetniškimi fotografijami gotovo lahko vsaj nekaj naredil za boljšo likovno opremo prostora. Zbrani podatki govorijo o eni sami častni izjemi: Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, ki je za svojo novo stavbo odkupil vsem našim pomembnejšim likovnikom po eno ali dve sliki.

● Po vzgledu slovenjegraških in kranjskih podjetij

V Sloveniji imamo komaj sedem stalnih kupcev del likovnih umetnikov: republiški Svet za kulturo in prosveto, tajništvo za kulturo OLO Ljubljana, Svet za kulturo OLO Maribor, Ljudsko skupščino LRS, OLO Koper, OLO Kranj in ObLO Kranj. Skromna proračunska sredstva treh slovenskih umetnostnih galerij le minimalno omogočajo izpopolnjevanje njihove stalne zbirke. Vsi ostali kupci pa so več ali manj priložnostni. Le v redkih manjših krajih, kjer so že stalne likovne razstave, tamkajšnja podjetja in ustanove kupujejo ponajveč razstavljenega dela. Žal za Ljubljano in Maribor o tovrstnih kupcih ne moremo govoriti. In vendar bi morali vplivati na to, da bi ti odkupovalci prihajali na razstave, kjer bi lahko v skladu s svojimi možnostmi vendarle nakupovali dela, ki so dana na vpogled javnosti na podlagi izbora strokovne komisije. Doslej o takih primerih lahko govorimo za Slovenj Gradec, kjer so podjetja kupovala prav z razstav: Tovarna meril, Železarna Ravne, Koroško gozdarsko podjetje, Zadržno mizarstvo. Tudi v Kranju poleg obeh ljudskih odborov odkupujejo dela naših likovnikov nekatera podjetja. V zadnjih treh letih kar za 2.000.000 din. Slovenjegraški in kranjski primer bi res morala biti za vzgled. S. G.

Ivan Radović: Iz Vojvodine, olje

jev, ki slikajo v svojem domačem ambientu, verni svojemu elementarnemu izrazu in ki svojih del največkrat ne znajo niti pokazati javnosti, kaj šele prodati, izkoriščajo pripravljeno ljudje, ki si hočejo olepšati svoje delovne prostore, stanovanja, a v svoji likovni nevednosti ne znajo razlikovati umetnosti od kiča. Mnogično fabricirajo, spretno ponujajo. En sam tak slikar je v letu 1959 prodal po najrazličnejših podjetjih in tovarnah v Sloveniji za (registriranih) 1.029.565 čistih dinarjev svojih slik.

● Monopol, ki ni monopol — pa vendar je!

Kadar kaka organizacija ali podjetje kupuje darilo, postavlja spome-

pokrajine, človeka. Koliko imamo v javnih lokalih obešenih že serijsko izdelanih »umetniških« podob naših državljanov, ki bi se z njih največkrat niti sami ne spoznali. Pa vendar imamo na voljo tolikanj lepih, živih fotografij! Laiki se uče že iz dnevnih časopisov razlikovati sodobno oblikovano pohištvo od zastarelega, vlogo barv pri človekovem delovnem razpoloženju in vrsto drugih stvari, le malokatera beseda pa jasno govori o razlikovanju prave umetnosti od brezvredne slike. In zato pogosto ostajamo »ponosni« na slike svojih amaterjev v kulturnem domu, ker so »naši«, ker so na njih domači dimniki, a se ne zavedamo, da niso te slike tisto, kar naj bi nudili ljudem, da bi spoznali pravo umetnost.

PREVETRENA ENOLIČNOST

Te-le zapiske sem si delal pravzaprav samo zase. Zaradi spomina in ker sem moral nekomu zaupati, kako je bilo na prvem jugoslovanskem Bienalu sodobne glasbe v Zagrebu (17. do 24. maja). No, zdaj je prišlo, da bodo objavljeni. Presojajte jih, prosim, toda previdno. Nič več vam nečemo posredovati kot nekaj drobnih vtisov, nekaj sličic. Na Zagrebškem festivalu je bilo podobnih na pretek. Kar naprej so se križala mnenja (tudi zelo

Zagrebske ekspresije

ostro, če ni šlo drugače), na vsakem koncertu in predavanju je bilo vzdušje drugačno. Dovolj življenja in dovolj ploskanja, pametnih in neumnih medklavirskih demonstrativnega odhajanja iz dvorane in navdušenih pogledov. Vsega dovolj, kot se spodobi za festival sodobne glasbe.

Mogoče je bilo prav to najlepše! To vzdušje, napetost, pričakovanje, reakcija občinstva... Naši koncerti so tolikokrat muzej: razstave priljubljenih in dobro znanih skladb! Pogledaš si sporede za mesec ali dva naprej, malce zamišliš in že ti je jasno, kaj boš poslušal. — Tu pa je bilo vse novo! Sleherno delo nov znanec, sleherni program novo pričakovanje (večkrat tudi zaman). Bil sem včasih pošteno utrujen, a vesel. Kakor umit. Ne vselej z najboljšim milom in kdaj pa kdaj tudi ne s čisto vodo, toda svež prav gotovo.

In to je v naših glasbenih razmerah tako zelo mnogo! V bore nekaj dneh Zagrebškega festivala sem slišal več novit, srečal več novih skladateljev kot prej v dveh (ali nemara celo več) koncertnih sezonah. Kolikšna obzorja se od-

prejo človeku! Dandanašnji dan je poln vsega novega: poznati ga je treba, čutiti z njim, razumeti njegove težnje — če smo res živi ljudje in ne okamenine na stranskem tiru provincialnega postajališča!

Res je, vse to zveni deklarativno. — Toda kdo od nas ne bere rad sodobnih romanov?! Menda bi debelo pogledali, ko bi se naše založbe nenadoma odločile samo še za izdajanje večernih povesti in »dobrih« starih meščanskih romanov iz prejšnjega stoletja. Naš čas nam govori drugače, po naše (to ne pomeni kar takoj tudi boljše) in mi zahtevamo tako govorico, ker nam je blizu, ker izraža res nas. — Kaj pa v glasbi? Vsa čast velikim mojstrom preteklosti! Rad jih imam, spoštujem jih, toda... V naših gledaliških in koncertnih dvorinah gosposujejo skoraj vedno in skoraj samo Verdi, Puccini, Chopin, Liszt, Čajkovski, Beethoven, Brahms... In kje je naša doba, naše težnje, atomsko strelje? Ravel in Debussy sta za domačin — oprostite! — plotom skrajno moderna, ob zgodnjih delih Stravinskega si občinstvo bolj ali manj očitno meša usesa! Kaj pa vsi drugi, ki jim pri nas skoraj več ali pa še sploh ne poznamo imen? Kaj je torej z našim časom v glasbi, kaj je s sodobnim jezikom v tej najbolj čudoviti izmed vseh čudovitih umetnosti. Trkamo se na prsi, da smo doživeli prvi polet človeka v vesolje, da si gradimo nov svet in novo družbo — pri tem pa se zadovoljujemo s Chopinovimi valčki in romantičnimi sanjarijami vseh vrst. Že res: vse, kar smo slišali na zagrebškem Bienalu še od daleč ni bilo dobro in marsikaj bo za večerni pozabljen že čez nekaj let. Občinstvo je večkrat žvižgalo — in tako je prav. (Naj vsak pokaže, kaj mu je všeč in kaj ne! Bilo bi tudi pri-

nas doma kdaj pa kdaj bolje, da bi žvižgali, ko z dolgočasno sedimo in še bolj dolgočasno ploskamo!) Toda obzore, ki se nam je odprlo, je ogromno, skoraj nepregledno. Tudi glasba si išče novih poti, sodobnega jezika; nemara ne vselej najboljše, toda zagotovo najbolj resnično. Naj bi jo vse življenje držali v kletki starih navad, umetnost naših dni?!

Ta novi glasbeni jezik nevarno uho marsikdaj zbega. Sediš na koncertu, luči so pogasene, toda od prazen. Nenadoma se prično iz zvočnikov ob tebi, za in pred teboj oglašati čudni zvoki pa šumi vseh vrst in jakosti. Narasčajo, upadajo, udarjajo, izgubljajo se... čisto nov zvočni svet, ki ga doslej v naših koncertnih dvorinah še nismo srečali. Sprva se ti zdi, da ne boš mogel nikoli presoditi o čem govori in kako. Toda ko se srečaš s to glasbo (elektronska ji pravijo, ker jo ustvarjajo s pomočjo posebnih aparatov) drugi, tretji, postane njena govorica bližja, bolj razumljiva. In kmalu presenečen ugotoviš, da pri sebi še ločuješ med skladbami, ki so ti bolj všeč pa tistimi, ki se ti zde prazne, med dobrimi in slabimi torej. Se pravi, da je tudi v tej glasbi (nekateri trde, da sploh ni glasba — a to je konec koncev še postransko vprašanje) izraz, vsebina, da nam tudi elektronska muzika pripoveduje o svojem svetu. In to je veliko doživetje.

Drugače je bilo ob Čagejevem Koncertu za klavir. Že koj ob začetku se je solist splazil pod klavir, da bi si pritrdil pedal. Dvorana se je seveda krohotala. Nekdo je celo zavpil: »Glasneje, prosim!« In v tem »stil« se je nadaljevalo. Pianist je »igral« s pestmi, komolci, tolkel z nogami po pedalih, vstajal in s poseb-

nimi kladivci udarjal po strunah v klavirju, lopatal s pokrovom ali nategoval ozvočeno jekleno pero. Truš je bil seveda neznan (v dvorani nič manj). Oglašali so se žvižgi, ljudje so glasno komentirali. Nekdo je vrgel na oder krompir in violiništu zbil note s pulta. Moj sosed je rekel: »Persiflaža je odlična, toda muzika...?« — Res, o glasbi ni bilo ne duha ne sluha. In morda je bil tak tudi skladatelj namen: samo ironija, sarkazem, odpor do vsega, kar sicer še vedno prenašamo po naših koncertnih dvorinah na ljubo tradiciji in snobizmu. — Kdo ve?

— Kolikor se jaz spoznam na šport, je tole nekaj parternega...

Tako smo doživeli sleherni dan, skoraj sleherno uro zagrebškega Bienala nekaj novega, marsikaj razburljivega (včasih tudi razveseljivega). Res skrajni čas, da je tudi med domače meje zašla živa, nova, sodobna glasbena govorica! V Zagrebu smo pro domo in v širokem svetovnem okviru slišali (videli) in občutili kje smo in kam hočemo. Bilo je potrebno in razvojno nujno. Skrivnaja za provincialnimi merili ni vredno naše kulture in naših ljudi.

I. S.

RAZVOJ NUKLEARNE ZNANOSTI
IN TEHNIKE V JUGOSLAVIJI

NAŠI NOVI JEDRSKI REAKTORJI

Z UPORABO JEDRSKE ENERGIJE MORAJO DANES RAČUNATI TAKO DRŽAVE, KI SICER ŽE IMAJO RAZVITO GOSPODARSTVO, INDUSTRIALIZACIJO IN TEHNIKO, ZARADI ČESAR JIM V PRIHODNIH DESETLETJIH VIRI ENERGIJE NE BODO VEČ ZADOŠČALI, KOT TUDI DRŽAVE, KI SVOJ INDUSTRIJSKI IN TEHNIČNI RAZVOJ SELE USTVARJAJO. TE ZADNJE SE TOLIKO BOLJ, SAJ JIM JEDRSKA ENERGIJA OMOGOČA, DA BODO HITREJE ZGRADILE IN RAZVILE SVOJE GOSPODARSTVO. ŠTEVILO JEDRSKIH REAKTORJEV V POSAMEZNIH DRŽAVAH PA ŽE POSTAJA MERILO NE LE ZNANSTVENEGA IN TEHNIČNEGA RAZVOJA POSAMEZNIH DRŽAV, TEMVEČ TUDI MERILO NJIHOVEGA GOSPODARSTVA NASPLOH.

Število vseh v svetu zgrajenih jedrskih reaktorjev se danes že približuje številu 300. To so reaktorji najrazličnejših vrst: od reaktorjev, grajenih za raziskovalne in šolske namene, do energetskih reaktorjev v jedrskih električnih centralah in reaktorjev za pogon ladij. Samo v Evropi je bilo v začetku letošnjega leta v pogonu že 42 raziskovalnih in 10 energetskih jedrskih reaktorjev, čez 100 pa jih še gradijo. To je veliko število, ki pa nam postane razumljivo, če vemo, da so v zadnjih letih evropske države postavile široko osnovo za razvoj jedrske znanosti in tehnike. Tako imajo številne evropske države danes v bližini svojih institutov, univerzitetnih in industrijskih središč že po več jedrskih reaktorjev. Tem državam se je v zadnjem času pridružila tudi Jugoslavija.

Za smotno in strnjeno delo na področju pridobivanja in izkoriščanja jedrske energije je potrebnih več vrst jedrskih reaktorjev. Naš prvi jedrski reaktor v Vinči, ki je pričel obratovati 29. aprila 1958, je bil izrazito poizkusni reaktor, ali kot imenujemo to vrsto jedrskih reaktorjev, reaktor ničelne moči. Zgrajen je bil v celoti doma in po načrtih naših strokovnjakov.

Naš drugi, neprimerno večji jedrski reaktor zmogljivosti 6,5/10 MW pa je pričel obratovati 29. oktobra 1959. Zgradili smo ga v Vinči, ob sodelovanju SZ v okviru pogodbe o sodelovanju in tehnični pomoči med obema državama. S tem reaktorjem smo se osamosvojili pri proizvodnji radioaktivnih izotopov, s čimer smo naredili odločilen korak pri uvajanju radioaktivnosti v naši industriji in gospodarstvu nasploh.

JEDRSKI REAKTOR TUDI V LJUBLJANI

Kot dopolnilo reaktorjem v Vinči bo služil naš novi jedrski reaktor vrste »TRIGA Mark II«, ki bo do konca l. 1962 ali najpozneje do začetka l. 1963

zgrajen v Nuklearnem inštitutu »J. Stefan« v Ljubljani.

Predlog za postavitev reaktorja v Ljubljani je dala Zvezna komisija za nuklearno energijo, in sicer v okviru perspektivnega načrta razvoja naše jedrske znanosti in tehnike. Ta reaktor bodo dobavile ZDA ob sodelovanju z Mednarodno atomsko komisijo, katere članica je tudi naša država. Mednarodna atomsko komisija pa bo dala za ljubljanski reaktor tudi potrebno jedrsko gorivo.

Jedrski reaktor »TRIGA Mark II« sodi v vrsto homogenih raziskovalnih reaktorjev. Vrsta eksperimentalnih naprav, ki jih vključuje, omogoča najbolj različne poskuse s področja jedrske fizike. Razen tega bo reaktor omogočil pridobivanje raznih radioaktivnih izotopov.

Maksimalna moč jedrskega reaktorja »TRIGA Mark II« je 100 KW, s katero lahko obratuje neprekinjeno. Za gorivo bo uporabljal 20% obogaten uran 235.

Jedro jedrskega reaktorja »TRIGA Mark II« sestavljajo uransko gorivo in grafitni elementi. Jedro je obdano z grafitnim reflektorjem. Nameščeno pa je na dnu velikega kovinskega cilindra, ki je napolnjen z destilirano vodo.

Jedrski reaktor »TRIGA Mark II« je opremljen s posebno pnevmatično pošto, transportnim sistemom, ki omogoča hiter transport radioaktivnih izotopov s kratko življenjsko dobo: za hiter prenos vzorca v reaktor in od tod v raziskovalne laboratorije.

Jedrski reaktor »TRIGA Mark II« pa velja tudi za enega najzanesljivejših jedrskih reaktorjev, ki so bili do danes izdelani v svetu. Ta jedrski reaktor je namreč grajen tako, da sploh ne more »pobegniti«. Za jedrski reaktor pravimo, da »pobegne« takrat, kadar zaradi okvar njegovih kontrolnih naprav ali pa napak pri njegovem upravljanju njegova moč naraste čez dovoljeno mejo. Pri tem se v jedrskem reaktorju sprostito radioaktivne snovi ali pa reaktor odda preveč radioaktivnega sevanja v okolico. Kaj takega se pri jedrskem reaktorju »TRIGA Mark II« ne more zgoditi. Zgrajen je namreč tako,

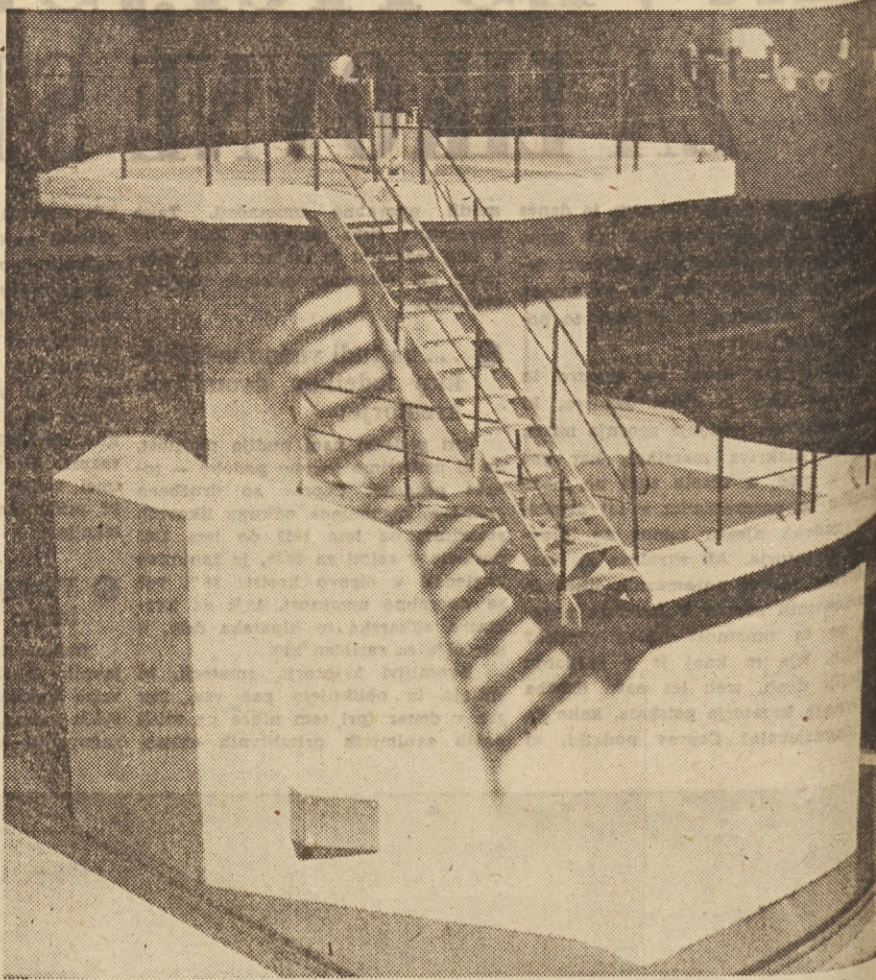
da sam sebe kontrolira in v kritičnem trenutku sam avtomatsko »ugasne«. Nevarnosti pred morebitnim sevanjem, ki bi prizadelo okolico reaktorja, oziroma Ljubljano, torej ni.

POMOČ PRI VZGOJI STROKOVNJAKOV

Jedrski reaktor »TRIGA Mark II« bo dal Nuklearnemu inštitutu »J. Stefan« možnost, da sodeluje pri realizaciji perspektivnega načrta razvoja jedrske energije v Jugoslaviji. Poleg tega pa bo z novim jedrskim reaktorjem omogočeno tudi Univerzi v Ljubljani, da oskrbi fizikom, metalurgom in kemikom specializacijo v obliki tečajev in diplomatskega študija v reaktorski tehniki in tehnologiji. Industrijskim inštitutom pa bo dana možnost raziskovanj praktične uporabe radioaktivnosti za nove tehnološke postopke.

Poleg novega jedrskega reaktorja v Ljubljani pa gradimo še dva nova manjša jedrska reaktorja v Zagrebu in Beogradu. To sta šolska jedrska reaktorja, namenjena tamkajšnjim univerzam. Lahko pa jih bodo uporabljali tudi za proizvodnjo kratkoživih radioaktivnih izotopov.

-F. St.

Maketa novega jedrskega raziskovalnega reaktorja, ki ga bodo zgradili v Ljubljani

TOMOSOV DIRKALNI MOPED »COLIBRI« MED NAJHITREJŠIMI NA SVETU

116,6 km na uro iz 50 ccm

Iz Hockenheima v nemški zvezni republiki smo dobili vesele novice. Na conski moto dirki za svetovno prvenstvo, ki je hkrati veljala za evropski pokal, je v ostri konkurenci svetovno znanih tovarn ITOM, MOTOM, KREIDLER in drugih v kategoriji motornih koles do 50 ccm pred 200.000 gledalci zmagal Tomosov dirkalni moped Colibri. Tudi tretje in peto plasirani tekmovalci sta vozila na Colibriju. Prvih pet plasiranih, razen treh vozačev na Tomosovem motorju še dva Kreidlerjeva, je izboljšalo staro povprečno brzino dirke: 109 km/h. Do prihodnjega leta bodo veljale naslednje znamke: najhitrejši krog 116,6 (doslej 113 km — Tomosov Colibri), povprečje dirke (osem krogov ali nekaj manj kot 8 km) pa 113 km/h. Do obojega pa je prišlo tudi po Colibrijevi zaslugi...

Zadnje priprave pred startom v Hockenheimu

»Tomosovci«, ki so se vrnili z dirke, so seveda navdušeni. Naposled so stroji iz njihovega mladega podjetja potokili vse renomirane tovarne, ki so sodelovale na tem tekmovalju; zlasti še tovarno Kreidler. Pri pravili popolnoma nove stroje z 12-stopenjskim menjalnikom, z dvema cilindroma in dvema vplinjačema, kjer vsesavanje zmesi ni urejeno ob uporabi sistema kanalov, pa z zaklopkami, ki se zapirata oziroma odpirata v skladu z dviganjem oziroma spuščanjem batov v cilindrih. Gre za sistem, ki so ga poznali že nekateri predvojni modeli motorjev in ga danes nasploh uporabljata zahodnonemška tovarna MZ iz Zschopaua.

Ta novost Kreidlerjevimi strojem ni dosti pomagala. Resda so njihovi mopedi v začetku dosegali večje pospeške (po prvem krogu je bil tekmovalac te tovarne kar 20 metrov pred našim Colibrijem), toda potem so bili Colibriji hitrejši. Tekmovalci na naših strojih so vse bolj zmanjševali razliko. Zelnik, Stepančič ter nemška tekmovalca, ki sta tudi vozila Colibrija, Krammüller in Rosenbusch, se niso dali v prvem krogu je bilo le še kakih 35 do 40 m razlike med prvem Kreidlerjevim in prvim Tomosovim vozačem. V šestem krogu je bil prvi Tomosov motor, ki ga je vozil Rosenbusch, tik za Kreidlerjevim.

Rosenbusch je v naslednjem krogu prevzel vodstvo... Tomosov motor prvi, za njim Kreidler in spet Tomos! Zaradi okvare na Boschevem prekinjalcu je Rosenbusch potem 500 metrov pred ciljem odstopil. Zato pa je Mirkko Zelnik, dotlej tretji, zadnji krivini z drzno vožnjo prehitel Kreidlerjevega vozača in s prednostjo 0,6 sekunde prevzel ciljno črto.

In zdaj, če smo že pisali o nedvomnem športnem uspehu, ki ga je — resda na idealni tekmovalni progi — dosegel Tomos s svojimi motorji, bi bilo krivično, če bi molčali o tistih prizadevnih tovarstvih iz tovarne motornih koles v Kopru, ki so pomagali doseči ta veliki uspeh.

Kdaj so se v Tomosu lotili dela, kakšno zmoglost in znanje skrivajo v sebi, da z mladimi tovarni, po bori petih letih obstoja pomagali pridobiti tako lep mednarodni uspeh? Na to vprašanje nam je, vsaj v glavnem, odgovoril Erik Mihevc, šef razvoja v tovarni Tomos. Povedal je, da so se z dirkalnim Colibrijem ukvarjali več kot tri leta.

Lani so ga prvič predstavili javnosti in rezultat je znan: najhitrejši krog na dirkališču v Hockenheimu. Z razvojem dirkalnega Colibraja so potemtakem začeli komaj leto dni obstoja podjetja. Zakaj? V tovarni so že od vsega začetka mislili, da bi proizvajali ne le za domači trg, pač pa tudi izvoz. Na to pa ni moč misliti, če tovarna še nima »imen«. In ker poglavitni del njihove proizvodnje odpade na mopede — lani so jih naredili 31.000 — so poskušali s posebno izvedbo dirkalnega mopeda in s njim uspeti. Tega dela so se z vsem srcem lotili preizkuševalci Janez Imperi, šef eksperimentalne delavnice Ivko Cerić, konstruktor Jože Grandošek in pa Erik Mihevc.

O težavah, ki so jih morali premagovati, bi lahko pripovedoval dolgo zgodbo. Če jih ne, so tega »krivi« tovarni iz Tomosa, ne žele, da bi podrobnosti zvezi z njihovim trudom obešali na veliki zvon. Povedali, da si s teorijo niso mogli kaj dosti pomagati, poskušali so pač in spet poskušali, bili njih posel vse drugo prej kot lahek. To je tudi razumljivo. Pri strojih majhne kubature je še bolj kot pri tistih motorjih treba misliti na vsako malenkost, od velikosti sob na vplinjačih, pa do trnastih materialov oziroma sestavnih delov, ki so zvečine uporabljeni prav tisti iz serijske proizvodnje za normalni Colibri. To pa je lepo spricevalo za proizvođača tovarne nasploh.

Tomosovi konstruktorji so, da bi dali »ime« svoji tovarni, izdelali moped, ki je med najhitrejšimi, če ne celo najhitrejši na svetu. In s tem strojem so priborili uspeh, državi tudi pomemben športni uspeh. Delavec-konstruktor in delavec-sportnik oboja proizvajalec iz istega podjetja, sta si segla v roke, da bi najprej dosegla in nato vnovič potrdila sloves svojega podjetja in svoje dežele.

-mG

DOMAČI PREMAZI ZA TLA

javnih lokalih in delovnih prostorih, v solah in drugod težko zamišljamo kaj boljšega. Tla so navzlic temu, da je masa položena naravnost na betonsko podlago, vendarle dovolj topla. Po takem tlaku »mekho« hodiš in vendar so tla zelo odporna proti pritiskom. Taki podi ne prepuščajo vode, navadno tudi ne »drsijo«. Tlak je moč položiti brez sestavljanja, spranj v podu torej ni, kar olajša vzdrževanje in čiščenje, poveča pa tudi higieničnost tal.

Po licenci neke zahodnonemške tovarne so pred časom v enem izmed srbskih podjetij že začeli proizvajati tudi maso za oblaganje tal. Glede na licenčno pogodbo to podjetje uvaža večino potrebnih surovin. Prav zato je toliko bolj razveseljiva novica, da je podjetje »JUB« iz Dola pri Ljubljani tudi osvojilo tovrstno proizvodnjo, vendar na osnovi domačih receptur in surovin. Univerzitetnemu profesorju inženirju Ivanu Vizovišku iz Ljubljane je namreč uspelo pripraviti postopek za izdelavo tovrstnega premaza za tla iz domačih surovin. V ta namen je uporabil razne emulzije umetnih smol. Tehnični vodja tovarne »JUB« Florijan Regovec pa je njegovo zamisel realiziral v praksi.

Po mnenju naših gradbenih strokovnjakov je JUBOLIT premaz pravo odkritje. Naš prvenec na tem področju, v celoti rezultat dela in sposobnosti naših ljudi, izdelan iz domačih surovin, ni le enakovreden priznanim inozemskim izdelkom, pač pa jih glede nekaterih lastnosti celo prekaša. Podjetje komaj začena s proizvodnjo, letos bodo lahko izdelali prvih 600 ton tega premaza, pa se že oglašajo ponudniki iz

inozemstva, da bi odkupili licenco in tudi sami proizvajali JUBOLIT!

Novi izdelek je konkurenčen tudi v ceni. Kvadratni meter tal iz JUBOLITA velja približno 2000 dinarjev, kar je manj, kot znesejo stroški za prekrivanje s parketom, z linolejem, podolitom in podobnimi masami. Novi izdelek bi torej lahko vplival na delno znižanje stroškov pri gradnji stanovanj. Kot napovedujejo na primer ljubljanski projektanti, glede uporabe JUBOLIT mase nimajo pomislekov in bodo ta

material poslej upoštevali pri stanovanjski in drugih gradnjah.

Kako to, da se je tako majhno podjetje, kot je JUB (zaposluje le 76 delavcev) odločilo za tako korenito spremembo v proizvodnem programu?

Podjetje je staro, izdeluje predvsem razne mineralne barve. S takim proizvodnim programom, ob zastarelih napravah in težkih delovnih pogojih bi bilo ob sedanjih pogojih gospodarjenja obsojeno na životarjenje. Zato so sklenili, da bodo preusmerili proizvodnjo. Izdelovati nameravajo predvsem silikonska barvila in premaze na osnovi plastičnih mas. Eden prvih rezultatov je JUBOLIT.

V podjetju niso imeli prostorov, kjer bi postavili nove stroje. Zato so izpraznili garažo in avtomobil stisnili nekam drugam pod streho. Deviz tudi niso imeli dovolj in zato niso mogli kupiti posebnih mešalnih strojev. Tako so v Gorici naročili nekoliko spremenjeno mešalno stroje za gnetenje testa (!), ki zahtevanemu proizvodnemu postopku docela ustrezajo.

Se nekaj takih improvizacij je bilo, preden so razposlali prve vzorce JUBOLITA. O njihovih perspektivah pa govore naslednje številke: Lani so imeli 208 milijonov realizacije, letos računajo na 380 milijonov. Za proizvodnjo novega izdelka skrbi le pet ljudi! Ze prihodnje leto računajo na 2000 ton JUBOLITA, čez nekaj let na milijardo realizacije, k čemur bo pripomogla proizvodnja nekaterih drugih novih izdelkov. Porast čistega dohodka bo še bolj skovit. Tako bodo lahko začeli urejati tudi življenjske in delovne razmere delavcev tega kolektiva.

-mG

Florijan Regovec: »JUBOLIT tla so gladka kot zrcalo.« Tla je treba premazati najprej z grobim, potem s srednjim in naposled s finim premazom

Predvsem zaradi pomanjkanja lesa, sicer pa zaradi cenenosti, praktičnosti in higieničnosti so se v svetu že uveljavile razne mase in premazi za tla, ki jih polagajo naravnost na betonsko podlago. Tako z njimi zamenjujemo dragi parket oziroma ladijski pod v stanovanjih in drugih prostorih, ki ga uporabniki pogosto prekrivajo še z linolejem, podolitom in podobnimi masami, kar brez potrebe povečuje stroške.

Zavoljo praktičnosti in trpežnosti takih tal si v kuhinjah, kopalnicah,

Ing. Ivan Vizovišek: »Najvažneje je, da imamo dovolj domačih surovin«

ZATAJENE PIŠČALKE

Sodniki so v športu pogosto kamen spotike. Premaganci jim po navadi naprtijo krivdo za poraz, gledalci pa menijo, da so sami za gotovo strokovno bolj podkovani kot ljudje s piščalkami in podobnimi sodniškimi orodji.

No, takšne ugovore proti sodnikom že lahko zavrnemo, hujše pa je, če športniki ne morejo tekmovali, ljubitelji športa pa ne gledati športnih prireditev, ker ni sodnikov. Takim, ki omalovažujejo zlasti manjša tekmovanja, pa zares ni moč pogledati skozi prste.

Tako tistim, zaradi katerih minulo nedeljo ni bilo odbojarskih tekem v Kropi in Črešnjevcu, kot onim, ki so jih zaman čakali nogometaši v Logatcu.

Na videz je njihova krivda malenkostna. Saj je šlo v vseh primerih za manjša, čeprav prvenstvena tekmovanja. Kdo bi se menil, če so bili športniki in gledalci v Kropi, Črešnjevcu in Logatcu v nedeljo opeharjeni za športne prireditve!

Zal takšni primeri niso osamljeni. Ponavljajo se tudi drugod in v drugih športnih panogah.

Tiste, ki menijo, da se o tem ne izplača govoriti, bi

morali seznaniti z blagajniškimi poročili podeželskih klubov, ki z največjimi težavami spravijo skupaj sredstva za tekmovanja in ki jim neodgovorni sodniki še obremene proračun z nepričakovanimi primanjkljaji.

Kaj neki bi dejali sodniki, ki brez opravičila ne pridejo na tekmovanja, če bi morali izgube zaradi ponovnih tekem poravnati iz svojega žepa?

ENKRAT DRUGAČE

Na vseh večjih prireditvah, ki sem si jih od zdaj ogledal, je bilo, kar se tiče organizacije, vedno kaj za silo. V nedeljo v Krškem pa sem bil tembolj presenečen. Niti ene sence na prireditvi. No, sem si mislil, tudi taka organizacija zasluži, kot primer ostalim, da pride v našo rubriko.

Kar pogledajte:

- točen začetek, ● do potankosti izdelan ceremonial, ● voznja za vožnjo brez zastoj, ● ekspeditivno popraviljanje steze, ● naglo obveščanje gledalcev o izidih.

Več pa spreten in vesten prireditelj res ne more narediti. Zato je treba vsem, ki so, seveda na amaterski osnovi, omogočili organizacijo speedway dirk na takšni evropski ravni, le čestitati.

Ob čestitkah prireditelju

pa zaslužijo pohvalo tudi gledalci, ki so s svojim bodrenjem dajali dirkačem priznanje za njihovo drzno in borbeno vožnjo, bili pa so tudi tako disciplinirani, kot jih doslej v takšnem številu (20.000) še nisem videl.

Res sem bil zadovoljen. Če bi pa še naši dirkači dosegli takšen uspeh kot organizatorji — zato so imeli ob odsotnosti nekaterih izvršnih tujcev prilagoditve — bi bil pa naravnost navdušen nad nedeljskim srečanjem s Krškani.

SILO

ČE JE V PODJETJU RAZUMEVANJE...

Športno društvo, ki je zraslo v tovarni ● Brez materialne osnove se šport v podjetjih ne bo razmahnil ● Še vrsta težav, ki zavirajo telesno-vzgojno dejavnost

»V našem društvu imamo vrsto sekcij, od katerih so nekatere močno prizadevne. Ena najmarljivejših sekcij, je pripovedoval predsednik športnega društva »Saturnus«, je nedvomno smučarska. V njej je večletna skoraj sama mladina, večji del ključavničarji in orodjarji. Zdaj je sicer sezona že zaključena, je pa za njimi izredno pestra dejavnost. Tako so imeli v Planici klubsko prvenstvo, še prej so imeli v Kranjski gori dva štiridnevna tečaja, v katerih si je pridobilo precej znanja 22 mladincev. Na Sorici so se deležili smučarskih kovinarskih tekem. Nedeljo kasneje, pa so po tekmah v Kranjski gori proslavili 40-letnico tovarne in 20-letnico revolucije. Vrh tega je sekcija omogočila 35 članom nakup smuči po znižanih cenah. A to še ni vse! Vsem članom sekcije, ki so se želeli izpopolnjevati, so omogočili vsako nedeljo obisk Kranjske gore s tem, da so jim povrnili stroške za vožnjo. Vsekar dovolj pester spored, karšnega nimajo niti vsa »prava« telesnovzgojna društva.

Toliko o smučarjih, ki so med najprizadevnejšimi in so že leta 1954 dali pobudo za ožje povezovanje kovinarskih smučarskih tekem, ki jih od tedaj prirejajo vsako leto. Vendar pa ne smemo še mimo ostalih sekcij, ki so prav tako marljive.

Kegljaši so letos na novem kegljišču v Mladinskem domu dobili boljše pogoje za delo kot so jih imeli doslej. Tekmujejo v ljubljanski podzvezi v tako imenovanem rdečem razredu. Ekipe šteje okoli 25 pristavev tega športa. Imeli so tudi žensko ekipo, ki je pa pozneje razpadla. Udeležujejo se tudi vseh tekem v občini in so v občinskem merilu še neprekosljivi.

Tudi strelci v »Saturnusu« ne spijo. Kot posebna sekcija so vključeni v strelski družini »Vidre Pregarčev«. V svojih vrstah imajo celo nekaj strelskih »asov«, ki so se že uspešno borili za zlato puščico. V občini jim doslej še nihče ne more do živga, imajo pa tudi prizadevno žensko ekipo.

Razen kegljačev in strelcev so tu še igralci namiznega tenisa. Nastopajo v ljubljanski sindikalni ligi z dvema moštvoma. Potem so tu še igralci perjanice ali badmingtona. Lani so sodelovali celo na republiškem prvenstvu, letos pa so nekoliko popustili. No, in za konec naj omenimo še odbojkarje in nogometaše. Za konec jih omenjamo pač zato, ker se udeležujejo le od časa do časa in »regrutirajo« svoje tekmovalce v dobri meri iz ostalih sekcij.

Oh, oprostite, da ne bo zamere! Ne smemo pozabiti še šahistov, ki so tudi močno agilni.

Zanimalo me je, kako se športno društvo živi, kako se prebija skozi življenje.

»Predvsem je v naši tovarni za šport dovolj razumevanja,«

»NAM NE GRE ZA VRHUNSKO REZULTATE IN ZA NE VEM KAKŠNE USPEHE NA RAZNIH TEKMOVANJH.« PRAVI PREDSEDNIK ŠPORTNEGA DRUŠTVA SATURNUS. »GLAVNO JE, DA ZDRUŽUJEMO MLADINO IN DA JI S ŠPORTOM NUDIMO ZDRAVO RAZVEDRILNO IN SPROSTITEV.«

je pojasnjeval tovariš Deisinger. »Naklonjen nam je sindikat in tudi ostale organizacije, prav tako seveda upravno vodstvo. Vsako leto dodeli uprava sindikatu primerno vsoto, od te dobi nekaj tudi športno društvo.«

»Slišal sem, da je celo vaš direktor aktiven v nekaterih sekcijah?«

»Seveda! Kot nekdanji nogometaš ne more pozabiti športa! Še vedno nastopa med kegljači in smučarji.«

Toda zadnje čase se tudi v tem društvu sprašujejo, če bo tudi v športu zavlada »komercialna linija«. Društvo namreč nima svojih prostorov — ne igrišča, ne kegljišča, ne telovadnice — zato mora za uporabo raznih športnih naprav plačevati najemnino. Najemnine pa naraščajo, da je veselje. Lani so plačevali najemnino za 1-stezno kegljišče 150 din od ure, letos znaša najemnina že 300 dinarjev. Za telovadnico plačajo 250 din od ure.

»Če bo šlo tako naprej, bomo samo za najemnino porabili na leto okoli 200 do 300 tisočakov,« je približ tovariš Deisinger.

Potem sva s predsednikom Deisingerjem speljala pogovor na razne težave in probleme.

»Hm, težav je kar precej. Ni lahko voditi športa v tovarni.«

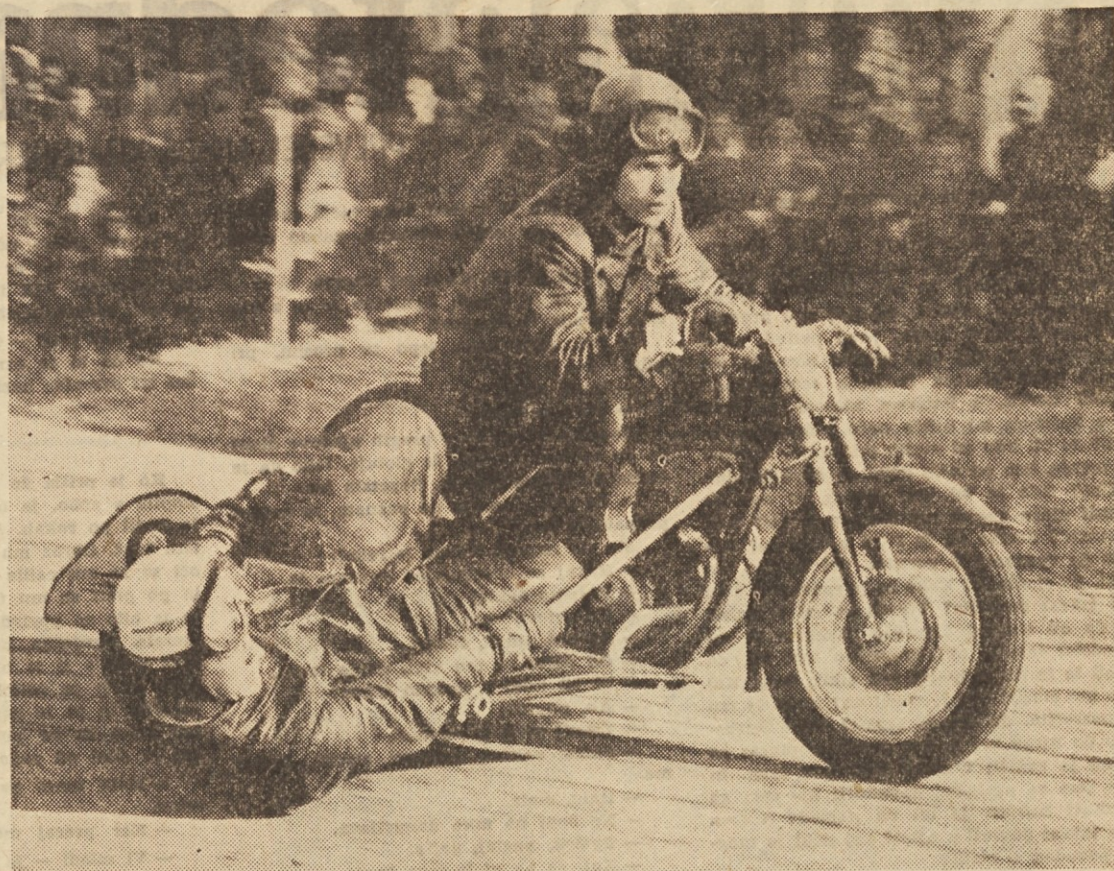
»No, kaj na primer tare mladino?«

»Vidite, mlad delavec še ne zasluži dovolj. Vzemimo za primer smučanje. Kako pa naj si mlad delavec, ki zasluži 15 ali 18 tisočakov, kupi smučarsko opremo, ki stane 40 do 50 tisoč dinarjev? O voznjah pa sploh ni govora.«

»Koliko pa ste jim prispevali za vožnjo?«

»To smo organizirali preko Kompassa. Sekcija jim je vsako nedeljo povrnila stroške za avto. To je 750 dinarjev. Če vzamete tri nedelje v mesecu, je to več kot 2000 din. Za mladega delavca je to že denar. Saj veste, kako je z mladim človekom. Dosti poje, vedno je lačen tak fant, ki je še v rasti. Pa še obleka, obutev, nekateri plačujejo tudi za stanovanje...«

Prešla sva na druge probleme. Kaj pa ženske? Delavke je v tovarni skoraj 800, delavcev pa le okoli 200. Z delavkami so isti problemi kot povsod: prezaupenost, delo v družinah za skromno sobico ali hrano, predhodki in podobno. Tiste, ki so

JUTRI BODO NA 5750 METROV DOLGI PROGI LUCIJA-PORTOROŽ-VALETA-LUCIJA ZE PETIC MOTORNE DIRKE ZA »NAGRADO PRIMORSKE«. UDELEŽILI SE JIH BODO NAJBOLJŠI DOMAČI TEKMOVALCI, PA TUDI STEVILNA ZNANA IMENA Z MEDNARODNIH DIRKALISC. MED NJIMI BO SVETOVNI PRVAK V VOZNI PRIKOLIC DO 500 CCM MAX DEBEL, LJUBELJSKI REKORDER BUTSCHNER, AVSTRALEEC FOSTER RAY, OBA NEPOSREDNA DEBELOVA TEKMECA, DRŽAVNA PRVAKA FRANCJE IN AVSTRIJE TOUZALIN IN MAGNUS DO 125 CCM, NAJBOLJŠI ITALIJAN TASSINAVI IN NIZOZEMEC VAN LAEHNER DO 175 CCM ITD. Z VELIKIM ZANIMANJEM PA JE MOČ PRICAKOVATI TUDI NASTOP JUGOSLOVANA MIRKA ZELNIKA V KATEGORIJI DO 50 CCM NA SPECIALNEM TOMOSOVEM MOPEDU, S KATERIM JE PRED KRATKIM DOSEGEL IZREDEN USPEH V ZAHODNI NEMCIJI. NAJ SE OMEMIMO, DA BODO LETOS PRVIKRAT VOZILI TUDI AVTOMOBILISTI Z VOZILI »JUNIOR«.

SEZONA MOTORJEV V POLNEM RAZMAHU: PRIZOR Z NEDELJSKIH SPEEDWAY DIRK V KRŠKEM. V SREDINI JE JUGOSLOVAN MEDVED, KI SE JE EDINI PLASIRAL V NADALJNE TEKMOVANJE ZA SVETOVNO PRVENSTVO

poročene, se preobremenjene z gospodinjstvom delom in še kot matere.

»Pa to še ni vse,« je nadaljeval tovariš Deisinger, »močno se nam tudi pozna, da se skoraj polovica delavcev vozi v tovarno. Iz Most je le malo ljudi, večina prihaja iz bližnjih in tudi oddaljenih krajev — iz Zaloga, Zadobrova, Slap, Sneberij, Sentjakoba in drugih vasi. Nekateri porabijo za pot v tovarno in domov po dve do tri ure dnevno.«

Toda kljub vsem težavam si šport v tej tovarni utira svojo pot. Ni sicer na tej poti rekordov in rekorderjev, je pa četica kakšnih 80 delavcev vseh starosti, ki najdejo v svojem športu prijetno razvedrilo in odlih po napornem delu v tovarni.

In še ena razveseljiva iz »Saturnusa«! Ze letos bodo v Kranjski gori začeli graditi svoj počitniški dom. Za to gradnjo

se je kolektiv odpovedal delu posebnosti. Dom bo prijetna oaza za vse člane tega kolektiva. Seveda se ga pa še prav

posebno veselijo športniki, zlasti smučarji, ki jim bo ta objekt omogočil še več stika z zasneženo naravo. I. P.

FERIALCI V PARTIZANSKEM ŠTANJELU

Preteklo soboto in nedeljo so imeli člani Počitniške zveze koprškega in goriškega okraja prvo skupno zborovanje v počastitev dneva mladosti. Več kot tisoč članom PZ in domačinom se je na tem priskrben slavlju pridružilo tudi več gostov iz ostalih predelov Slovenije. Vsi pa so bili deležni gostoljubnosti organizatorjev, ki so poskrbeli za prenočišča pod šotori in za prehrano.

Vsekar si ferialci niso izbrali kraja svojega velikega zborovanja po naključju, kajti Štanjel na Krasu je znan parti-

zanski kraj, kjer so imeli primorski partizani vsa leta osvobodilnega boja v slednjem vaščanu zvestega sodelavca.

Obsežen program zborovanja je vsekakor najboljše zrcalo dela PZ koprškega okraja, ki je bila organizator te manifestacije mladosti. Razen športnih tekmovalcev, tabornih ognjev nedeljskega množičnega zborovanja, na katerem so nastopili najboljši pevski zbori s Krasa in APZ »Tone Tomšič« iz Ljubljane, so ferialci ustanovili brigado, ki se bo udeležila proslave v Titovem Uzicu. sky

MISLI OB DOMAČIH IN TUJH PABERKIH

Plavanje - del splošne telesne vzgoje

Dejansko bi se morali starši resno zanimati za to, da bi se njihovi otroci naučili plavanja. V prvi vrsti gre za varnost, v drugi pa za zdravo obliko razvedrila v vročih poletnih dneh. Tudi šola bi morala skrbeti za poučevanje neplavalcev! V ena-

ki meri pa vsa tista društva, ki se ukvarjajo z mladinsko telesno vzgojo. Mar lahko govorimo o sodobni telesni vzgoji, če otrok nismo naučili plavanja?

Doslej so športni funkcionarji v svetu kazali zanimanje zlasti za plavalni šport najspo-

sobnejših, to je za atraktivno in propagandno dejavnost. Zdaj pa se oglašajo tudi že taki, ki ne mislijo toliko na olimpijske bazene, na skakalne naprave in vaterpolo, temveč na elementarno plavanje, kot del ljudske telesne kulture.

Svicarska plavalna zveza je uvedla novost, s katero prednjači pred marsikatero organizacijo s sličnimi nalogami: začela je s **plavalnimi šolami za starše**. Če bodo starši usposobljeni za poučevanje plavanja, bodo tudi radi učili. V kratkih tečajih se seznanijo najprej z metodo privajanja otrok na bivanje v vodi, s potapljanjem glave in z ležanjem pod vodo, nato pa začnejo z vadbo hrbtne plavanja. Sodijo namreč, da se otrok lažje nauči hrbtne plavanja, ker ima usta in nos ves čas nad vodno površino. Konec koncev ni prav nič važno, če začnemo s prsnim plavanjem, s crawlom ali s hrbtnim načinom, v bistvu gre za to, da napravimo iz boječih neplavalcev vesele plavalce!

Iz Belgije pa poročajo o različnih pogledih na gradnjo plavalnih bazenov. Znano je, da se plavalni klubi zavzemajo zla-

sti za to, da bi dobili vse potrebno za plavalne prireditve, to je za tekmovalce v plavanju, vaterpolu in skokih v vodo. Taki plavalni bazeni pa so navadno razmeroma dragi (pod skakalnim stolpom mora biti globoka voda!), vrh tega pa niso primerni za poučevanje neplavalcev. Belgijski strokovnjaki menijo, da bi morali zgraditi toliko plavalnih bazenov, da bi prišlo po eno kopališče na 40.000 prebivalcev. Nekateri se zavzemajo za to, da bi mislili prvenstveno na gradnjo pokritih bazenov manjših dimenzij, primernih za poučevanje neplavalcev. Če je treba štediti s sredstvi, tedaj ni brez pomena dejstvo, da so skakalne naprave le za nekaj desetnih tekmovalcev, medtem ko bi s skromnimi bazeni za neplavalce omogočili najbolj koristno telesno vzgojo stoterm in tisočerm.

Končno naj še omenimo, da je bila pri nas pred leti že zelo živahna akcija za ustanavljanje plavalnih šol. Ta dejavnost vsekakor zasluži vse priznanje in podporo. Zato naj ne bo kopališča, kjer ne bi bilo poskrbljeno za vse tiste, otroke in odrasle, ki bi se radi naučili plavanja. D. U.

osmi dan tedna

PREVEDEL UROŠ KRAIGHER *

— Vsega sem se spominjal, vsega življenja; pa po vrsti vsega, kar se je zgodilo. Vseh ljudi, ki sem v življenju z njimi govoril, vseh besed, vseh dni, vseh noči; prišel sem končno tako daleč, da sem se skušal spomniti celo vseh svojih misli. Kaj sem premisljeval pred enim letom, pred petimi, pred desetimi leti? Kaj sem takrat naredil? Na kateri točki svojega življenja sem naredil usodni korak, o katerem ničesar ne vem in o katerem mi nihče ne more povedati? Je bil kdo od mojih prijateljev volun? Je morda kdo od njih delal za obveščevalno službo? Kdo je bil tisti človek, ki sem se zaradi njega znešel tu? Kakšen je bil? Star ali mlad? Samec ali je živel z družino? Kje sem ga spoznal? V gostilni, pri studiju, na cesti, na stadionu? Kako se je začelo? O čem sva takrat govorila? Včasih se mi je misel zapela ob kakem človeku; naenkrat se mi je zdela: tale je bil! Prepričan sem bil, da je bil ta in da ni mogel biti nihče drug. Kaj sem mu storil? Kaj je storil on? Kako se mu je posrečilo, da me je spravi sem? Sovražstvo do njega me je kar dušilo — takrat pa se mi je zapeljal v misel spet kdo drug. In spet sem se poskušal spomniti: kje sem ga spoznal? kakšen je bil na pogled? o čem sem takrat govoril z njim? kaj neki je utegnil povedati o meni?

— Ne misli na to — je rekla Agnjeska. — Ne govori več o tem. Rajši pomisli, kako bo jutri. Nikogar ne bo razen naju. Stisnil se boš k meni, jaz te bom objela in takrat boš nehal misliti na to. Ne boš več premisljeval ne o stanovanju ne o zaporu in sploh o ničemer, kar te muči. Važno bo samo eno: midva in najinih nekaj ur do zore. Velja?

— Da, Agnjeska. Ampak, kdo je bil? Ne bom nikoli zvedel?

— Rajši kar misli, da ne boš. Čemu ti bo on? Bi se rad maščeval?

— Ne, ne... Samo videl bi ga rad, četudi samo eno sekundo. Samo sekundo bi mu gledal v obraz, nič več. Mislim: če bi ga mogel videti, pogledati, bi razumel veliko stvari iz svojega življenja. Morda celo vse, včasih se mi tako zdi. Menda bi vse dal za to.

— Celó mene?

— Celó tebe.

— Dobro, da ne boš nikoli zvedel zanj. Ili morava.

— Ze?

— Rada bi se še učila.

— Agnjeska.

— Kaj je, ljubi?

— Če ne bi imel tebe, ne bi imel volje do življenja. Ti si zdaj edina stvar, ki zares verujem vanjo. Samo ti, nič drugega. Menda imam pravico tako misliti. Če ne bi imel tebe, bi naredil vse, da bi se mi življenje do kraja razkrojilo, tako da ne bi nikoli več ničesar imel rad, v nič veroval, nikoli več nič ne trpel. Brez tebe zame na tej strani rešetk ni nobenega smisla prav tako kakor na oni strani ne. Razumeš?

— Razumem, ampak ne govori več o tem. Misli na jutri.

— Bom.

— Obljubi mi, da boš mislil samo na jutri in da ne boš niti omenil vsega tistega. Velja?

— Velja.

— Me spremliš domov?

Vstala sta in začela iti v smeri proti tramvaju. Gozd je bil zdaj tih, ves nabrekli od mraka. Krošnje dreves so se zrasle v en sam masiv s temnim nebom.

V

Brzaska ulica še ni spala. Bil je petnajsti dan v mesecu, dan izplačil in, kakor vedno na ta dan, so moški stali pred hišnimi vrati. Imeli so razpete srajce in prsi, lasje, obrazi so se jim svetili od potu. Odhajajoči dan je bil veliko ur mučil te hiše, telesa, cestni tlak in drevesa z nebom, žgočim kakor razbeljeno železo. Vsi, ki so stali, pa tisti, ki so sedeli, pa tisti, ki so hodili z enega na drugi konec ulice od ene skupnine do druge; pa tisti, ki so ležali ob zidu na krpah pomočane trave, in tisti, ki so molili svoje razmršene glave skozi okna umazanih pritličij — vsi vprek so pili, pili pivu kar iz steklenic pa žganje in poceni vina; goitali so in se davili, da jim je pijača curjela po njihovih razdrpanih rokah na vlažne srajce in po razpotegnjenih, mehkih telesih. Glasno so se smejali, kričali in se zbadali. Veter, ki se je kakor izmučena žival težko vlekla nad tlakom, je prinašal vonj njihovega potu, tobaka, njihov dah, vroč in grenak od alkohola. Med njimi so se opletale ženske, nekatere v nočnih haljah, druge v plaščih, ogrnjenih kar čez srajco, spet druge oblečene v svetle obleke, na katerih jim je pot zarisal pod pazduhami temne polkroge. Nekatero so jim prigovarjale, naj gredo domov, druge so jih silile naprej, v središče mesta, nadaljevat zabavo. Vlekle so jih proč od njihovih tovarišev, prepirale so se z njimi in jim kljub hudemu odporu trgale iz rok steklenice; nič manj niso zmerjale svojih mož, kakor so se oni sami zmerjali med seboj.

Poznala je te izplačilne dneve; dobro je poznala sobotne, nedeljske večere in večere pred prazniki v tej ulici. Kadar koli je stopila v hrup, ki je napolnjeval njeno zdelo zidovje, zmerom jo je prevzemal strah; stiskalo jo je za grlo, težak in zoporno od blizu, saj je živevala v tem strahu že dolgo let. Trudila se je, da bi hodila hitro, zraven se je branila pijancev in odrivala vsiljivce, kolikor se jim ni mogla izogniti. Danes je računala s tem, da bo ušla pogledom njihovih že hudo motnih oči.

Stisnila se je k njemu in priprla oči. V njeno ulico sta prišla objeta čez rame. Do njenega doma sta imela samo še nekaj sto metrov in v njej se je že utrdilo upanje, da bosta prišla mimo neopazena. Tedaj je iz

veže, kjer jih je v temi stala večja skupina in jim ni bilo videti obrazov, nekdo rekel Pjotru:

— Pusti to telo, da te ne obsrje.

Pjotr se je zganil. Agnjeska se je z vso težo obesila na njegovo roko:

— Pri miru bodi, lepo te prosim, pri miru!

— Pusti me!

— Ubili te bodo!

Zasadila je nohte v pregib njegove dlani in pri vsakem koraku še globlje, tako da je čutila pulz njegovih žil. Sepetala je:

— Če se zganeš, te ne poznam, te nočem poznati, nočem.

Šla sta naprej. Nekdo je rekel:

— Zakaj se obregujejo? Poznam jo.

— Pošteno deklet?

— Za gotovo vem.

— Jo boš pustil, lump!

— Od daleč se mu vidi, da je lump.

— Si bil kdaj s seskom tepen?

— Ah, pupica!

— Čevelj se ti je odvezal.

— Samo enkrat, otroček sladki, osreči me.

— Halo, mala.

— Ne bodi no tako domišljava.

— Ryslek, poglej, gejša.

— Kaj, če pa ni iz tega kraja.

— Si poskusil?

— Jaz, kje pa. Sem jaz za take reči? Jaz sem skromen človek.

— Od kod pa naj bi človek vzel moč za take reči? Od tega krompirja?

— Kar mir daj: če bi ti v redu dala, bi še kar odšel tistih šest.

— Ja, v pol leta.

— Kaj bi pa ti naredil, če bi imel takole punčko?

— Jaz? Jaz bi... pa jokati bi zraven.

— Sveta deklica.

— Pusti — je šepetala Agnjeska. — Lepo te prosim, pusti jih...

— Gospodična, a sami stanujete?

— Kaj te pa briga?

— Bi ti šel s svojim beračit?

— Zdravo deklet, gospod Zbyszek. Ta bi vas uničila.

— Bogdan, šoferček iz Metroja, ta bi bil zanjo. Ta je imel zaganjajo, ti ljubi bog, kakšnega. Ne kakor navaden človek, ki hvallim boga, da mi ga je dal za scanje.

— Samo z obrvmi bi migala.

— S čim pa tvoja stara miga?

— Z metlo. Ona pa ne mara tega posla.

— S tabo ne. S sosedom pa.

— Moj bog, če bi mi tale dala.

— Reci ji, mogoče je pa dobro deklet.

— Ki nikomur ne more reči ne.

— Dobro srce.

— Na takile pupici je Michalowski lani ujel cel orkester.

— S siflo?

— S čankarjem, sibirskim.

— Pusti — je šepetala Agnjeska. — Pusti, pusti...

— Takale postavica, bogatija.

— Take noge, baharija.

— Kako ti je ime, otroček moj?

— Spersmensita.

— Lepota.

— Mili bog, usteca. Enkrat samo — pa umreti.

— Jaz bi vso noč.

— Čvekaš.

— Jaz jo pa poznam. Halo, gospodična! Se spominjaš tiste noči v Zakopanem?

— A takrat, ko so ti uro ukradli?

— Ženska je ko poletje.

— In?

— Brez skrbi, za način gre. Če je znal način, je še vrabec kobili ustregel.

— Kar pokonci glavo!

— Kaj glavo, kdo mi njega spravi pokonci!

— Zmolite nad njim tri zdravamarje, potem pa...

— Kaj potem?

— Potem igrate šah.

— Pa jo res tale cepec položi?

— Tale da je zanjo dober? Takle poblič, pa še suhec?

— Vprašaj ga.

— Prosim, gospodek mladi: kako pa vi to naredite?

— Sem pridite, vam bom posodil svojega.

Nekdo se je odpel.

— Ne delajte tega nikdar, za božjo voljo. Enkrat sem posodil prijatelju za svatbo, pa glejte, kaj mi je vrnil.

— Gledam, ne vidim nič.

— Saj to je tisto.

— Vprašaj jo, koliko hoče.

— Koliko pa imaš?

— Dvajset zlotov.

— Veš, kaj lahko narediš za dvajset zlotov?

— Umiješ si roke z dišečim milom pa gremo.

Stopila sta skozi hišna vrata. Tu je bilo temno in sta blagovajala temo. Ulica je potihnila, da sta slišala le svoj vročinski dih. Nista mogla do sapa: Agnjeska se je težko naslonila na zid. Njen obraz je bil belá lisa na steni; videl je, kako se v tej lisi grozljivo bleščijo njene oči. Tu je dišalo po seči, od nekod zgornj po perilu. Mimo je pripeljal glasen tovornjak, mačke so vreščale. Pjotr je rekel s hripavim glasom:

— Nič ni bilo, nič. Samo gozd, samo jutrišnji dan je... Slišiš?

Hotel je ujeti njeno roko, a mu jo je iztrgala. Nič ni rekla, slišal je samo še naprej njeno hitro dihanje. Pri hišniku je hropel radio: »Šla bom po srebrni stezi vrta...« Nekdo je naglo obrnil gumb pri radiu; in spet je bilo tiho in vreščanje mačk.

— Nič ni bilo — je ponovil Pjotr. — Jutri ob tem času bova skupaj, jutri ob tem času že.

Iztegnil je roko k njeni glavi. Takrat ga je z vso močjo udarila s pestjo v obraz; opotekel se je, se spotaknil ob nekakšno skrinjico na tleh in padel. Njegova glava je trdno zazvonila ob betonu.

— Pojdi proč — je kriknila. — Proč, proč!

Ne da bi se ozrla, je naglo stekla gor, čez tri stopnice naenkrat.

VI

Ko je prišla že domov, obesila plašč in stopila v sobo, je bila še vsa iz sebe. Oče je hodil po rokah. Srajca mu je bila zlezla izza hlače. Obraz mu je nabrekli od napora, oči so se mu zalile s krvjo; težko je sodel in po pleši so mu tekale znojne kaplje. Vse to je bilo za pogled precej odvratno, da je morala Agnjeska pogledati proč. Ta očeta manija ji je bila posebno zoprna, čeprav se ji je nekoliko tudi smilila. Ko je vstopila in jo je zagledal, je napravil prožen salto in se postavil pred njo. Obraz mu je sijal od zadovoljstva.

— Malo moči pa še imam, kaj? — je rekel.

— Kar precej menda.

— Vi mladi — je rekel — nimate pojma, kakšna sijajna stvar je to: fizična moč.

Včasih gledam tele reve in ti rečem, žalost me obhaja; današnji moški so slabi kot kuhani pajkl.

— Vzel je iz kozarce umetno čeljust in si jo s spretnim gibom namestil. Potem je sedel na kavč zraven Agnjeske. Ves čas je še napenjal mišice; trde so bile in okrogle, kot miške so mu skakale pod mlhavavo kožo. Prižgal je cigareto in ko jo je vtaknil v lesen ustnik, je vprašal:

— Menda me ne bi smeli še prehitro upokojiti, kaj?

— Kaj ti le pride na misel?

Zalostno se je nasmehnil.

— Ti se smeješ — je rekel. — Ampak ni prav nič smešno. Zdaj prav radi odpuščajo stare ljudi, dela pa ni ravno lahko dobiti. Nedavno sem imel v rokah zadevo starega človeka, ki je že nekaj let poneverjal, da bi se zavaroval za starost. Potem se je nekako izvlekel, da so ga proglasili za nepristevnega. Takih primerov je bilo sicer že dosti...

— Prenehal je govoriti in si je pozorno ogledoval svoje roke. Nenaadoma ji je pogledal v obraz. — Agnjeska — je dejal in v njegovem glasu je začutila bojazen — ali se meni pozna mojih petinpetdeset let?

Primaknil je še bliže k njej svoj obraz, da je začutila njegov nezdravi, kisli dah.

Videti je bil veliko starejši; zgrbančen obraz, pleša; polt je imel polno peg od bolezni na jetrih, pod očmi velike mešičke. Uničen človek je bil, uničen, kakor se reče, od vojne, pa od preganjanja naokrog in od slabe prehrane; njegovo mišičasto, zversko močno telo je bilo kot močan kontrast ob tem obrazu starčka. Za hip ga je gledala, zdel se je kakor ubog star pes; nobena druga primera se ji ni tako vsiljevala. Odmaknila je pogled in se na široko nasmejala.

— Kažeš jih največ petinštirideset — je dejala. — Mislim, da tu ni kaj premišljevat. Marsikateri moški bi ti lahko zavidal to tvojo moč.

Oddahnil si je.

— Ti bi morala telovaditi — je rekel — to veliko koristi. In Gregor tudi...

— Nenaadoma je spremenil ton: — Kje je Gregor?

ku, ki skoz rešetke zre modrino neba, imaš vso pravico, da mu ne verjameš. V glavnem se ne vidi nič.

— O čem govoriš, Agnjeska?

— V redu — je rekla. — Vse je v redu. Ti jih kažeš petinštirideset, čez leto bomo proizvajali za petinast odstotkov več traktorskih gum kakor zdaj, Zawadski se bo končno enkrat od tod preselil k vsem hudim v naše nebo ni prazno: pred nekaj tedni so vsi listi prinašali fotografijo poljskih reaktivcev. Potem, poljske avtomobile bomo izvažali v Pakistan in število rudarjev, ki se udeležujejo tudi kot amaterji čebelarji, bo poraslo na štirikratno. Vse je v redu — je kriknila — samo ne zahtevajte od mene, kaj govorim o tem, o čemer mislim in kaj mislim.

Vstal je in se ji približal.

— Mama te je razdražila — je rekel po-tiho. Roko ji je položil na ramo. — Moraš

— Ne vem — je rekla. — Saj sem ta hip šele prišla. Ni nihče iskal Gregorja?

— Ne. Pa ti ne veš, kje utegne biti?

Zdaj se je oglasila mati, ki je doslej molčala:

— Njo vprašaj. Kaj pa njo zanima, kaj se doma godi? Ona se mora potepati s tistim svojim babjem, za njo je važno samo to. Ti lahko umreš, jaz lahko umrem, ona se mora vlačiti z njim.

— Bi rada, da bi se vlačila s tabo? — je vprašala Agnjeska.

Vstala je; kak hip sta se gledali. Potem je mati zaprla oči in njen obraz je dobil spet svoj običajni, mučeniški izraz. Agnjeska je zaloputnila z vrati in šla v kuhinjo.

Ne da bi prižgala luč, je pristavila čajnik na plin. Sele zdaj, ko je vzdignila težki čajnik, poln vode, jo je zabolela roka. Pogledala jo je od blizu v luči ulične svetilke: členke na prstih je imela obtočene. Gledala je v modrikasti, sikačoji plamenček in mislila: — Ti jutri torej ne boš prišel. Jutri bo ključ ležal pod slannatim predpražnikom, kakor si se dogovoril z Romanom, in nihče ga ne bo pobral. Vidiš. Če bi bil kakšen stroj za branje misli, bi moral vedeti, kaj se zdajle godi z mano. Dvomim, ali ti bom sposobna kdaj sama to povedati. O tej stvari se ljudje ne znajo sporazumeti. O kakšnih stvarih se je sploh mogoče s človekom sporazumeti? Če bi si kdo rad sposodil deset zlotov, čevlje ali ožemalnik, tu je pa tudi konec naših možnosti. Nekdo je nekoč dejal, da človeka od človeka deli tema; to sva nekoč slišala oba. Vidiš. In tu je plinski plamenček. Malo svetlobe daje. Malo toplote. Toliko, da se lahko skuha čaj. Ali pa oveneni kosmiči za zajtrk. Lahko se pa naredi še več. Vreči ta čajnik k vragu, zakleniti vrata, upihniti plamenček in poskusiti nič več misliti; o ničemer. Ne o tem, da se oče po malem spreminja v opico; ne o tem, da se moram čez hip vrniti tja noter k njima in leči spat; ne o tem, da se jutri prav gotovo ne bova dobila...

Vstopil je oče.

— Mamí bo treba skuhati zdravilni čaj — je rekel. Stopil je h kontaktu in iztegnil roko.

— Ne prižigaj luči — je rekla Agnjeska. Njen obraz je bil še moker.

Obstal je.

— Sanjariš?

— Da.

Sedel je; po svoji navadi je sklenil roke na kolenih. Ves se je nagnil proti njej.

— Rad bi vedel o čem? — je vprašal tako, da bi bilo slišati kot šala.

— Kraljevič iz pravljice.

— Palačo ima?

— Trenutno ne, nekaj let pa je bival v palači.

— Iz kristalov zidani?

— Da. Pa malo betona in jekla je bilo primestanega.

— Kaj je videl s svojega okna?

— Različno. V glavnem pa mislim, da ne dosti. Tam imajo na oknih takšne železne srajčke, da te mine, če bi slučajno hotel uti. V tem je gotovo nekakšen humanizem, a če ti kdo zapeje pesmico o jetni-

meti razumevanje zanjo. Saj vidiš, že nekaj mesecev leži in v nobeno bolnišnico je nočejo sprejeti. Tudi veš, da ni prostora. Moraš imeti razumevanje.

— Mama je neozdravljivo bolna — je rekla Agnjeska. — Zdravniki vedo to še bolje od tebe. Zato je ne sprejmejo, ker je treba reševati druge. Ona pa mora umreti tukaj.

Spustil je njeno ramo in težko sedel. Videla je, da jo vztrajno gleda v obraz. Zato se je umaknila še globlje v temo.

— Končno jo bodo enkrat sprejeli — je dejal čez hip.

— Ne — je rekla Agnjeska. — Ni si treba delati nobenih utvar. V takih okoliščinah, ko za druge ni postelj, je ne smejo sprejeti. Mora ostati pri nas.

— Ti nimaš rada mame?

— Skomignila je z rameni.

— Ni mi vseeno, kako bo z njo — je rekla.

Potegnil si je z roko po čelu. Nanaglomase je zgrbil in je bil že samo ubog, star človek, ki mu močne mišice ne morejo nič več pomagati.

— Saj sem dostikrat tako mislil — je rekel. — Tako bi bilo menda zanjo najboljše. Čemu naj bi se v tej hiši po nepotrebnem mučila z menoj, s teboj, s temi pijanci tu v ulici? Konec je zmerom konec. Moramo pač razumeti tisti trenutek, ko je vse že za nami. Saj se tudi meni bliža starost. Morali bi sezidati take hiše, kjer bi brez bolečin pokončevali stare ljudi. Kadar ne bom več za nobeno rabo, bom posil Gregorja, da mi bo dal kaj za spanje. Mogoče mi bo vsaj s tem enkrat koristila njegova kemija.

— Torej, za kaj ti gre? — je rekla Agnjeska. — Z mamo se bosta našla v nebesih in tam nadaljevala svoje sijajno življenje. Zdaj pa dosti tega čvekanja. Prižgi luč, bova skuhalo zdravilni čaj.

Na cesti so peli. S treskom je zaprla okno. Vrnila se je k štedilniku, gledala v pokrov na kozici in mislila: »Kam si zdajle šel? Kaj čutiš, kaj misliš? Kje naj te najdem v tej zmešnjavi pianstva, betona, bedastega govorjenja in spakovanja? Ko bi mogla vedeti vsaj, kakšen si v tem trenutku. Se dobiva jutri? In če se, kaj si bova rekla prvi hip? Oprosti — ne. Zaneslo me je — ne. Sama ne vem, zakaj sem to storila — ne. Veš kaj? Skleniva pogodbo: nič si ne bova rekla. Niti besedice o tej stvari. Cisto preprosto, šla bova po ključ odklenila bova vrata in bova končno sama med štirimi stenami, kjer ne bo nikogar in nobenih hudih spominov, kjer bo vse mogoče, prav vse...«

NIKO TOVARNA KOVINSKIH IN
ELEKTROMEHAJSKIH IZDELKOV
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE:
laboratorijske centrifuge, univerzalne mešalce, inha-
lacijske aparate, aspiratorje.
SERVISI:
»NIKO« Železniki, Ljubljana — Elektromehanski ser-
vis XI. Maribor, Vetrinjska 11

POSEBNA PUBLIKACIJA

V prihodnji številki »Delavske enotnosti« bo v »Pogovorih 61« izšel poseben sestavek tovariša ROMANA ALBREHTA o delitvi dohodka gospodarskih organizacij. To je obsežno delo, ki obrav-
nava najbolj aktualne probleme oblikovanja in delitve dohodka
naših gospodarskih organizacij. Sestavljen je na temelju preda-
vanj v Politični šoli v Ljubljani.

»Delavska enotnost« bo delo vezala v posebno brošuro. Vse sin-
dikalne organizacije, ustanove, delavske univerze in ostale inte-
resente opozarjamo, naj čimprej pošljejo naročila za brošuro De-
lavski enotnosti, kajti vse naše publikacije so doslej kaj kmalu
pošle. — Cena 50 dinarjev.

BORZA ZA ODDIH

Počitniška skupnost ObSS Ljubljana-Center, Trdinova 4/III
razpolaga še

s prostimi ležišči

v obmorskih in planinskih predelih. Hkrati želi zamenjati svoje
zmogljivosti z ostalimi skupnostmi.

ŽELEZARNA RAVNE

TOVARNA
PLEMENITIH JEKEL

proizvaja

brzorezno orodje

- rezkarji iz kvalitete »ELOMAX«
- strugarski noži
- spiralni svedri
- krožne žage in segmenti
za hladno rezanje kovin

Velika vzdržljivost in nizke cene!

Spored RTV Ljubljana za teden od 5. do 11. junija 1961

PONEDELJEK

TOREK

SREDA

ČETRTEK

PETER

SOBOTA

NEDELJA

5. junija	6. junija	7. junija	8. junija	9. junija	10. junija	11. junija
8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00—6.30 Jutranji pozdrav
8.10—8.30 Nekaj domačih	8.05 Glasba ob delu	5.10—5.30 Nekaj domačih	5.25—5.45 Nekaj domačih	5.10—5.30 Nekaj domačih	5.25—5.45 Nekaj domačih	6.05—6.10 Poročila vremenska napoved in dnevni kole- dar
8.30—8.40 Reklame	8.55 Radijska šola za srednje stopnjo	6.30—6.40 Reklame	6.30—6.40 Reklame	6.30—6.40 Reklame	6.30—6.40 Reklame	6.30 Veselo na poti!
8.40 Majhen jutranji koncert	9.25 Emil Adamič: Tri turke- stanske ljubavne pesmi	8.05 Glasba ob delu	8.05 Glasba ob delu	8.05 Glasba ob delu	8.05 Glasba ob delu	7.30 Slovenske narodne in umetne pesmi v izvedbi solistov, zborov in orke- stra
9.00 Naš podlistek — Dve fran- coski kriminalki — I.	9.40 Ženski zbor »France Pre- šeren« iz Kranja	8.35 Poje Ljubljanski oktet	8.35 Poje Ljubljanski oktet	8.35 Poje Ljubljanski oktet	8.35 Poje Ljubljanski oktet	7.35 Slovenske narodne in umetne pesmi v izvedbi solistov, zborov in orke- stra
9.20 Dopoldanski koncert oper- nih melodij	10.15 Tjardović in Papando- pulo	8.55 Radijska šola za višjo stopnjo	9.25 Jutrnica pri Franzu Lisztu	9.25 Jutrnica pri Franzu Lisztu	9.25 Jutrnica pri Franzu Lisztu	8.00 Mladinska radijska igra
10.15 Orkestri tega tedna	10.40 Utrjujte svojo angleščino!	9.00 Jezikovni pogovori	10.15 S popevkami po svetu	9.25 Jutrnica pri Franzu Lisztu	9.25 Jutrnica pri Franzu Lisztu	8.58 Iz albuma skladb za otroke
10.40 Zborovske skladbe Antona Forsterja	10.55 Klavir v ritmu	9.15 Zabavni potpuri	10.40 Pet minut za novo pesmijo	9.35 Količek za mlade	9.35 Količek za mlade	9.08 Matineja za zabavo
11.00 Po svetu jazza	11.00 Iz Poličevega Desetega brata	10.15 Arie in dueti iz oper G. Donizettija	11.15 Romunska zabavna glasba	10.15 Lirične in plesne sklad- bice	10.15 Lirične in plesne sklad- bice	9.45 Partizanske in množične pesmi
11.20 Za otroke	11.30 Deset minut iz naše be- ležnice	11.00 Iz filmov in glasbenih revij	11.00 Ruski tečaj za začetnike	10.35 Zvočna mavrica	10.35 Zvočna mavrica	10.00 Še pomnite tovariši...
12.00 Kvintet Niko Stritof ob spremljavi Sturh fantov	11.40 Sovjetska in poljska za- bavna glasba	11.30 Oddaja za cicibane	11.15 Romunska zabavna glasba	11.00 Slavne tenorske arije	11.00 Slavne tenorske arije	10.30 Lepe melodije
12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.00 Tri Avgusta Stanka	11.25 Zvonimir Ciglić: Prva simfonija	11.30 Človek in zdravje	11.30 Človek in zdravje	11.00 Diet Marine in Rangor- nija iz opere Boris Go- dunov
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk	12.25 Zvočni kaleidoskop	12.15 Kmetijski nasveti	12.00 Ansambel Srečka Dražila	11.40 Majhen ansambel	11.40 Majhen ansambel	11.15 Fran Lhotka: Jugoslov- ski capriccio
12.45 Tanja Strukelj: Slike z Rožnika	12.45 Vaški kvintet s pevci	12.25 Zabaven opoldanski spored	12.15 Kmetijski nasveti	12.00 Ciril Pregelj: Narodne v priredbi za glas in klavir	12.00 Ciril Pregelj: Narodne v priredbi za glas in klavir	11.30 Nedeljska reportaža
13.30 Ivan Zajc: Simfonija v e- molu	13.30 Ob zvokih zabavnih me- lodij	13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.25 Melodije iz Verdijeve opere Traviata	12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I.
13.30 Godala in vokalni an- sambli	14.05 Radijska šola za višjo stopnjo	13.30 Za tokom Save (Spored iz naše umetne glasbe)	13.30 Od tu in tam	12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja	12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja	13.30 Za naš vas
14.15 Jugoslovanske radijske po- staje pozdravljajo sloven- ske poslušalce — Radio Skopje	14.35 Iz komičnih oper	14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo	13.50 Petnajst minut z zborom RTV Zagreb	13.30 Iz operetnega sveta	13.30 Iz operetnega sveta	13.45 Pol ure z velikimi zabav- nimi orkestri
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	15.40 Listi iz domače književ- nosti	14.35 Hammond orgle	14.05 Baletni intermezzo	13.45 Majhen koncert Slove- nskega okteta	13.45 Majhen koncert Slove- nskega okteta	14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.
14.40 Naši popotniki na tujem	16.00 Izbrali smo za vas	14.40 Partizanske pesmi poje Mariborski komorni zbor	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo	14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo	15.30 Melodije, ki jih radi po- slušate
14.50 V svetlu opernih melodij	17.00 Lokalni dnevnik	15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba	15.40 Iz svetovne književnosti	14.35 Uvertura ter intermezzi	14.35 Uvertura ter intermezzi	16.00 Humoreska tega tedna — Zarko Petan: Zamenjava
15.00 Lokalni dnevnik	17.15 Razgovor z volivci	15.45 Radijska univerza	16.00 Zbiranje zbori	15.45 Radijska univerza	15.45 Radijska univerza	16.20 Vedri zvoki
15.15 Lokalni dnevnik	17.25 Aram Hačaturjan: Kon- cert za klavir in orkester	16.00 Koncert po željah poslu- šalcev	16.25 Claude Debussy: Delfske plesalke, Jadra, Veter na planjavi	16.00 Petkovsko glasbeno popol- dne	16.00 Petkovsko glasbeno popol- dne	16.40 Peli so jih mati moja
15.30 Sforčni teden	18.00 Iz naših kolektivov	17.00 Lokalni dnevnik	16.35 Dubravka Tomšič izvaj- a Beethovno sonat	17.00 Lokalni dnevnik	17.00 Lokalni dnevnik	17.00 Za nedeljsko popoldne
15.45 Sforčni teden	18.15 Po stunah in tipkah	17.15 Sestanek v sredo	17.15 45 minut turizma in me- lodij	17.15 Razgovor z volivci	17.15 Razgovor z volivci	17.30 Radijska igra — Nikolaj Mihalevski: Trije muške- tirji
16.00 Sforčni teden	18.20 Kotiček za mlade ljub- telje glasbe	17.30 Trio orgle Ranner	18.00 Ljubzenski dueti iz oper	17.25 Zabavni orkester RTV Beograd	17.25 Zabavni orkester RTV Beograd	18.25 Okroglo narodne in do- mače
16.15 Veliki pianisti: Alexander Brailowsky, Robert Schu- mann	18.45 Izobraževalni obzornik	17.45 Jazz na koncertnem odru	18.30 Hitri prsti	17.35 Iz komornih del Lucijana Marije Skerjanca	17.35 Iz komornih del Lucijana Marije Skerjanca	18.50 Aleksander Borodin: V stepah osrednje Azije
16.30 Obvestila, reklame in za- bavna glasba	19.30 Radijski dnevnik	17.50 Trio orgle Ranner	18.30 Hitri prsti	18.00 Spomini maršala Tita na začetek vstaje	18.00 Spomini maršala Tita na začetek vstaje	20.05 Z zabavnimi melodijami v novi teden
16.40 Lokalni dnevnik	20.00 Poljski narodni ansambel pesni in plesov Mazowsze	18.45 Radijski dnevnik	18.45 Ljudski parlament	18.15 Lahka glasba jugoslov- anskih avtorjev	18.15 Lahka glasba jugoslov- anskih avtorjev	21.00 Iz del Bedricha Smetana
16.50 Glasbeni varieté	20.30 Radijska igra	19.00 Obvestila, reklame in za- bavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in za- bavna glasba	18.30 V dvorani Svoboda in prosvetnih društev	18.30 V dvorani Svoboda in prosvetnih društev	22.00 Ples ob radijskem spre- jemniku
17.00 Lokalni dnevnik	21.40 Vjekoslav Gržinić: Simfo- nični poem	19.30 Radijski dnevnik	19.00 Obvestila, reklame in za- bavna glasba	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	23.05 Glasbeni samogovori
17.15 Lokalni dnevnik	21.50 Veliki plesni orkester	20.00 Jacques Offenbach: Hofmannove pripovedke	20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napevov	20.00 Kvintet Jožeta Kampača	20.00 Kvintet Jožeta Kampača	24.00 Zadnja poročila in za- ključek oddaje
17.30 Lokalni dnevnik	22.15 Dva nova posnetka Go- dačnega kvarteta	20.30 Radijski dnevnik	20.45 Literarni večer	20.15 Tedenski zunanepolitični pregled	20.15 Tedenski zunanepolitični pregled	
17.45 Lokalni dnevnik	22.45 Pavel Sivic: Suita za klarinet in klavir	21.00 Jacques Offenbach: Hofmannove pripovedke	21.25 Krsto Odak: Simfonija Jadrana	20.30 Veliki skladatelj	20.30 Veliki skladatelj	
18.00 Lokalni dnevnik	23.05—23.10 Evropsko prvenstvo v boks	22.15 Plesni zvoki in popevke	22.15 Po svetu jazza	21.15 Oddaja o morju in po- morščakih	21.15 Oddaja o morju in po- morščakih	
18.15 Lokalni dnevnik	23.10 Italijanske popevke	22.35 Literarni nohturno	22.45 Janko Ravnik: Seguidilla	22.15 Godala v noči	22.15 Godala v noči	
18.30 Lokalni dnevnik	23.20 Po svetu jazza	23.05—23.10 Evropsko prvenstvo v boks	23.05—23.10 Evropsko prvenstvo v boks	22.35 Moderna plesna glasba	22.35 Moderna plesna glasba	
18.45 Lokalni dnevnik	23.25 Po svetu jazza	23.10 Iz modernega glasbenega sveta	23.10 Plesni kockalj	23.05—23.10 Evropsko prvenstvo v boks	23.05—23.10 Evropsko prvenstvo v boks	
18.55 Lokalni dnevnik	23.45 Prijeten počitek!	24.00 Zadnja poročila	23.35 Prijeten počitek!	23.10 Nočni koncert	23.10 Nočni koncert	

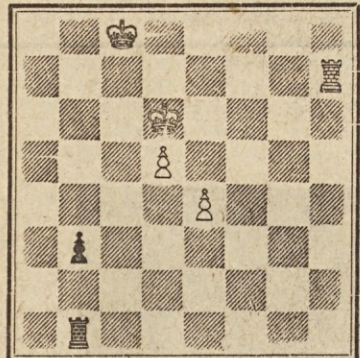

Za razvedrilo in kratek čas

ŠAH • ŠAH • ŠAH

Zadnjič smo se ubadali s tremi kmeti proti trdnjavi, prikovanani na zadnjo vrsto, in hitrejšim belim kraljem. Izjemna pozicija — in koliko izjem ima šah — je pokazala med drugim spet to, da osnovna šahovska matematika: trdnjava = 4 kmetje — ne drži vselej.

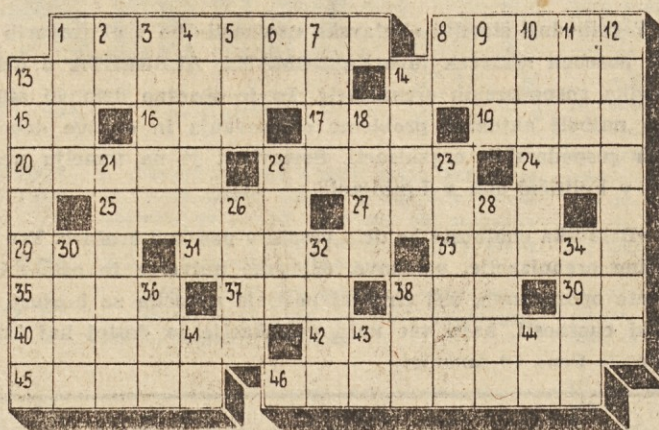
Danes se povrnimo k trdnjaviški končnici in ponovimo, oziroma utrdimo pridobljeno znanje na primeru, ki je za spoznanje zapletenejši. Beli ima pre-

moč kmeta, toda tudi črni prostak je že daleč napredoval. Kako bo?

Ce je na potezi beli, je stvar bolj ali manj preprosta: e-kmet napreduje in po črnem odgovoru b3-b2 sledi najprej trdnjavski šah (črni kralj mora na linijo svojega kmeta in stran od bele kmečke vojske) in nato Th8-h2 z nadaljnjim napredovanjem e-kmeta.

Ce je na potezi črni, pa beli uveljavi prednost kmeta, boljše postavljene kralja in okoliščino, da »zasluži« s trdnjavskimi manevri na račun neugodnega položaja črnega kralja nekaj tempov, ki mu omogočijo pohod z lastnim kraljem na d7 in d8. Tu je torej ključ bele zmage. Črni nima druge poteze kot Tbl-el z napadom na e-kmeta. Beli bo dal najprej šah bodi na h8 bodi na c7 in potem osvojil še zadnjega črnega kmeta, pri čemer je vseeno, ali pade ta kmet na polju b3 ali na polju b2.

Vzemimo zdaj za izhodišče nekoliko »popravljen« pozicijo z diagrama, ko stoji na mestu črnega kmeta bela trdnjava, na mestu belega e-kmeta pa črna trdnjava. Na potezi je tokrat beli. Šah s trdnjavo na c3. Ce Kc8-b8, je polje d7 že prosto. Ce Kc8-d8, pa sledi Tc3-h3 z matno grožnjo, tako da si beli kralj spet hitro izbojuje kritično polje d7. Ostalo pa že tako znate.

Križanka št. 20

Vodoravno: 1. razdejanje kovin, ki ga povzroča voda ali ozračje, 8. naša visoka planota, znana po začetkih smučanja, 13. nočna svetloba, 14. eskimski jopič, 15. pripovedna pesnitev, 16. kopalna posoda, 17. neparen, 19. podkožna tošča, 20. predrimski železna doba, 22. vrtil, 24. glas, 25. svežnji slame in sena, 27. starogrška boginja modrosti, 29. presledek med dvema gričema, 31. otok v Sredozemlju, 33. drobim, 35. prebivalec velikega evropskega polotoka, 37. izraz pri šahu, 38. vrsta športa, 39. pritrilnica, 40. pripravljena hrana (množ.), 42. mineral, ki nastopa v vulkanskih kamninah, 45. najmanjši delci snovi, 46. privid.

Navpično: 1. stisnjeno prgišče snega, 2. del kolesa, 3. tepiški lopar, 4. trden kmečki stavec, 5. del stavbe, 6. veznik, 7. mejna reka med Korejo in

Kitajsko, 8. začetnici srbskega književnika, pisca znanih komedij (»Dr«), 9. vrsta jelena, 10. poljski delavec, 11. unesek, obraba, 12. nabavni oddelek pri podjetjih, 13. napev, 14. poldrag kamen, 18. prvi letalec, 21. mesto v Španiji, 22. morski mehužec, 23. način dela, 26. tiskarska črka, 28. tisti del, kjer v ladjedelnici gradijo ladijski trup, 30. obljuba, 32. lahko hlapljiva tekočina, 34. enkrat, samo tisti, 36. glavno mesto evropske države, 38. podoba, 41. kemični simbol najlažje kovine, 43. grška črka, 44. besedica, ki z njo spodbujamo k dejanju.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Balaton, 7. Danajec, 13. Oran, 14. Solin, 16. meso, 17. katar, 19. nemir, 21. del, s. 22. atodid, 24. legija, t. 27. opol, 28. viba, i. 29. primat, 31. minuta, s. 34. lov, 35. rotor, 37. sirek, 39. Iber, 41. kalup, 43. tara, 44. naredim, 45. silikat.

HUMORESKA

SLAVOMIR MROŽEK:

Rad bi bil konj

Moj bog, kako rad bi bil konj...

Brž ko bi v ogledalu videl, da imam namesto nog in rok kopita, zadaj rep in aventično konjsko glavo — bi pri priči odšel na stanovanjski urad. — Prosim za veliko, sodobno stanovanje — bi rekel.

— Vložite prošnjo in čakajte, da pridete na vrsto.

— Ha, ha! — bi se zasmejal. — Kaj ne vidite, da jaz nisem kar tako, kak navaden, siv človek? Jaz sem nekaj drugega, nekaj ekstra!

In že bi dobil veliko, sodobno stanovanje s kopalnico.

Pisal bi za kabaret in nihče ne bi mogel reči, da sem zanič. Celo takrat, kadar bi bili moji teksti slabi. Nasprotno.

— Za konja naravnost izvrstno — bi me hvalili.

— To ti je glavica — bi rekli drugi.

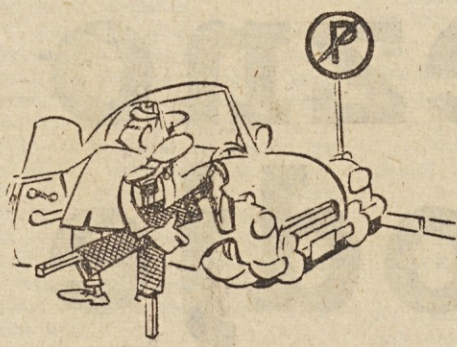
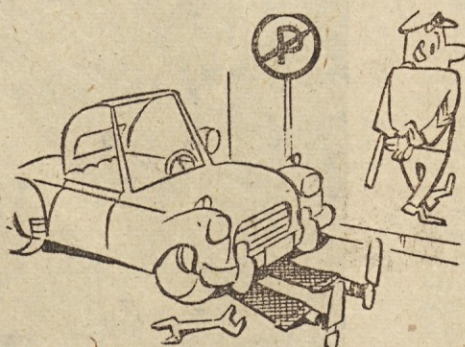
Da ne govorim o koristih, ki bi jih imel od pregovorov in rekov: zdrav ko konj, smejeti se kot konj, konj ima štiri noge, pa se vendar, spotakne...

Konjsko življenje pa bi seveda imelo tudi nekatere slabe strani. Svojim sovražnikom bi položil v roke novo orožje. Ko bi mi pisali anonimna pisma, bi jih začel takole: »Pravite, da ste konj? Vi ste navaden ponny!«

Zenske bi se zanimale zame.

— Kako drugačni ste od drugih... — bi govorile.

Ko bi šel v nebesa, bi po sili razmer dobil krila. In postal bi pegaz. Konj s krili! Ali lahko človek doživi kaj lepšega?

PROMETNI ZNAKI...

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Kakor obveščamo že na drugem mestu, bo »Delavska enotnost« v kratkem izdala brošuro tovariša ROMANA ALBREHTA o delitvi dohodka v gospodarskih organizacijah. Ker delo obravnava zelo aktualne probleme našega gospodarstva, bo zanjo prav gotovo veliko zanimanje. Vse naše poverjenike in predstavnike prosimo, da popularizirajo brošuro in zanjo zbirajo naročila. Naklada je omejena. Naročila sprejemamo samo do 15. junija.

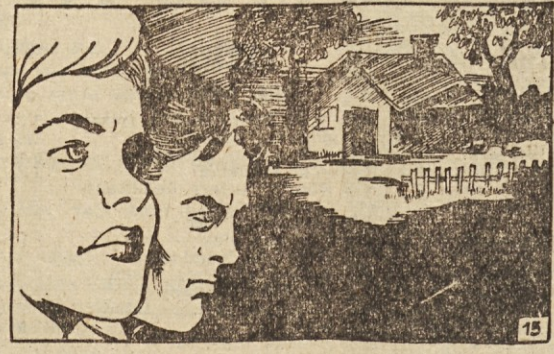
TUDI V LITOSTROJU USPEH! V Litostroju, kjer je zaposlenih okoli 3000 proizvajalcev, je bilo doslej le 17 naročnikov »Delavske enotnosti«. Po prizadevanjih izvršnega odbora in sindikalnih odborov podružnic pa jim je v kratkem času uspelo pridobiti kar 50 novih naročnikov na naše sindikalno glasilo. Tovariši iz Litostroja zagotavljajo, da je to le začetek in da bodo v kratkem pridobili še mnogo več novih naročnikov.

Že večkrat smo pisali o prizadevnih tovariših iz sindikalne podružnice ŽELEZARNE RAVNE NA KOROŠKEM. Tokrat lahko ponovno — s posebnim veseljem — pišemo o njih. Za številko 17, od 29. aprila 1961 smo dobili od tovarišice Lizike Gorinšek naročilo za 50 izvodov našega lista. Te izvede bo sindikalna organizacija oziroma tovarišica GORINŠEK sama posredovala svojim sodelavcem.

ZA PLAŽO ZA ODMOR

ILANIK • KRANJ

15. V drugem letu potovanja se je združilo mnogo parov. Ti pari so nastajali mimogrede in se mimogrede tudi ločevali. Mnoge ljubimce so razdružili iz noči v noč ponavljajoči se sikači svarilni signali. Pritiskali so na srce in potapljali oči v praznino. Mladi ljudje so poraženi ležali drug ob drugem misleč na zemljo in večere nemotene in tihe ljubezni.

16. Sam ne vem kdaj sva tudi z Ano postala ljubimca. Zdržil naju je dogodek, ki je bil eden najhujših, kar smo jih doživeli na ladji. Zgodilo se je sredi plesa in najbolj hrupne zabave, v hipu, ko je Ameta, naš najboljši pilot, nazdravljaval Gobarju za epohalna odkritja izvršena med polem. Strop nad nami je rdeče zažarel, po zvočnikih se je zasilal oster glas:

17. — Pozor! Stroga pripravljenost... — Tedaj se je zasilal oster tresk, tla pod nogami so se stresla in luči so ugasnile. Sekundo je trajala popolna tišina, nato je prišel nov sunek in še eden, dva. Iz zvočnikov se je slišalo krčevito tuljenje in kovinsko hropenje: — Pripravljenost... tretje stopnje... havarijsko omrežje... pozor... vključujem... pripravljenost...

18. Potem je dvakrat počilo, kakor da je tik mene udaril eksplozivni naboj, in glas, ki je čedalje bolj slabel, je z največjim naporom spregovoril: — Pojemanje težnosti... pojemanje težnosti... — Moje telo je zgubljalo ravnovesje, brezmočno sem obvisel v zraku in klical Ano. Odgovorilo je sto hropečih glasov, sto teles je viselo in se opotekalo v prostoru.

19. Prižgale so se zelene varnostne svetilke. Ladja se je stresla znova, na vsakih nekaj sekund so se ponavljali peklenski žvižgi in zamolkli udarci. V Geini notranjščini so se podirale neprodušne pregrade, ki so nepropustno ločevale ene prostore od drugih. Zdal sem razumel. To ni bila nezgoda, to je bila katastrofa, ki ni dala slutiti kdaj in kakšen bo konec.

20. Zopet je zahreščal zvočnik: Zdravniki pozor... ženska na porodu... ambulanta 2... — Ambulanta 2 je bila najbližja. Torej lahko pridem tja. Izbral sem svojo iznajdljivost in se pogajal po zraku. Odbijal sem se od sten, pritrjenih predmetov in si tako določal smer. Po nekaj brezuspešnih poskusih se mi je posrečilo priti do zaviti vrat ambulante.

21. Dežurni zdravnik je privezal sebe in porodnico na pritrjeno posteljo. Videl sem vlažno glavo otroka v materinem naročju in slutil sem napor matere, ki je krčevito objemala dete, da se ji ne bi izgubilo v breztežen prostor, kjer so frfotali instrumenti. Posoda s krvjo je zaplavala tik moje glave in se odbijala od sten in kovinskih omar.